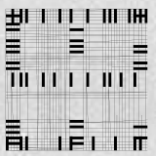

dries vanhove architectenbureau
krombekeplein 9
8972 krombeke

FENIKX bvba
Frederik Burvenichstraat 171/002
9050 Gentbrugge

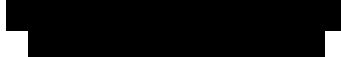

IJZERWINKEL HUIB HOSTE

Nieuwstraat 39 te Wervik
beschermd als monument bij M.B. van 17.07.2001

BEHEERSPLAN 15-03-2023

opgemaakt in opdracht van:

0 INHOUDSOPGAVE

1	IDENTIFICATIE EN AFBAKENING	4
2	HISTORISCHE NOTA	9
2.1	Inleiding en situering	9
2.2	Bouwmeester Huib Hoste	10
2.3	Het initieel project.....	11
2.4	Evolutie van het bouwwerk.....	20
2.5	Het kleurenschema - verkennend onderzoek in 2002	31
2.6	Het kleurenschema - onderzoek in 2020.....	35
2.7	Conclusie	35
3	INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN.....	37
3.1	Bouwstructuur ijzerwinkel	37
3.2	Exterieur ijzerwinkel en woning	41
3.2.1.	Voorgevel ijzerwinkel	41
3.2.2	Vrije zijgevels ijzerwinkel en smidse.....	54
3.2.3	Gevels van de woning.....	60
3.2.4	Daken.....	65
3.2.5	Buitenschrijnwerk.....	70
3.2.5.1	<i>Buitendeuren</i>	70
3.2.5.2	<i>Houten ramen woning</i>	74
3.2.5.3	<i>Overige schrijnwerken</i>	79
3.3	Interieur ijzerwinkel.....	84
3.3.1	Winkelruimte ijzerwinkel.....	85
3.3.2	Zuidelijke doorgang	92
3.3.3	Bergplaats - voormalig magazijn	96
3.3.4	WC-ruimte - voormalig kantoor	97
3.3.5	Smidse	98
3.3.6	IJzerwinkel eerste verdieping	100
3.3.7	Noordelijke annex.....	111
3.3.8	Westelijke ruimte boven de zuidelijke doorgang.....	114
3.3.9	Zolder boven de smidse.....	115

3.4	Interieur van de woning	117
3.4.1	Gelijkvloerse verdieping	117
3.4.1.1	<i>Inkom</i>	118
3.4.1.2	<i>Toiletruimte</i>	122
3.4.1.3	<i>Keuken</i>	122
3.4.1.4	<i>Bijkeuken (heden sanitaire ruimte)</i>	126
3.4.1.5	<i>Stookruimte (oorspronkelijk wasplaats)</i>	129
3.4.1.6	<i>Eetruimte</i>	129
3.4.1.7	<i>Zitruimte</i>	134
3.4.1.8	<i>Veranda</i>	138
3.4.2	Kelder.....	140
3.4.3	Verdieping	142
3.4.3.1	<i>Hal</i>	143
3.4.3.2	<i>Badkamer</i>	145
3.4.3.3	<i>Slaapkamer 1</i>	145
3.4.3.4	<i>Slaapkamer 2</i>	146
3.4.3.5	<i>Slaapkamer 3</i>	147
3.4.3.6	<i>Slaapkamer 4</i>	148
3.4.3.7	<i>Slaapkamer 5</i>	148
3.4.4	Zolder.....	149
3.5	Cultuurgooederen	152
4	BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN.....	154
5	VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER	156
5.1	Hoofddoelstellingen van het beheer	156
5.2	Nevendoelstellingen van het beheer	157
6	OPSOMMING EN VERANTWOORDING VAN DE BEHEERSMAATREGELEN	159
6.1	Lijst van mogelijke beheersmaatregelen.....	159
6.1.1	Beheersmaatregelen exterieur.....	159
6.1.2	Beheersmaatregelen interieur	162
6.2.	Concrete uitwerking van de beheersmaatregelen	165
6.2.1	Eerste zesjarentermijn 2023-2029	165
6.2.1.1	<i>Werkzaamheden i.f.v. besteding verminderde registratierechten</i>	165
6.2.1.2	<i>Andere werkzaamheden</i>	165
6.2.2	Volgende termijnen 2030-2035 / 2036-2041 / 2042-2047	165

7	VOORSTEL VAN OPVOLGING EN EVALUATIE.....	167
8	BIJLAGEN.....	168

Deze studie werd opgemaakt door:

Ann Verdonck, architect, msc. in conservation, dr. kunstwetenschappen en archeologie

Dries Vanhove, ir. architect, msc. in conservation

Klaas Vanden Berghe, architect, postgraduaat renovatietechnieken en monumentenzorg

Voor Onroerend Erfgoed werd het beheersplan begeleid door erfgoedconsulent Ann Degunsch.

Overleg met de eigenaars van Nieuwstraat 39 te Wervik op 7 mei 2020 en 27 januari 2022

© Fenikx bvba, Gentbrugge en Dries Vanhove architectenbureau b.v. bvba, Krombeke, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Fenikx bvba en Dries Vanhove architectenbureau b.v. bvba.

De herkomst van de afbeeldingen is vermeld bij de respectievelijke afbeeldingen en werden onder toelating van de instellingen gebruikt. Daarnaast is getracht de rechthouders van de afbeeldingen te achterhalen. Wie meent dat hij/zij rechten houdt op het afbeeldingsmateriaal en ondanks geleverde inspanningen ten onrechte niet om publicatierechten werd gevraagd, gelieve contact op te nemen met de auteur. Alle afbeeldingen zonder verantwoording zijn © Fenikx bvba, 2020 en © Dries Vanhove architectenbureau b.v. bvba, 2021.

Fenikx bvba en Dries Vanhove architectenbureau b.v. bvba aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

1 IDENTIFICATIE EN AFBAKENING

Dit beheersplan wordt opgemaakt voor het gebouw ijzerwinkel met magazijn en woonhuis naar ontwerp van Huib Hoste, gelegen Nieuwstraat 39 en 39B te Wervik, en als monument beschermd bij ministerieel besluit van 17 juli 2001.

De bescherming is opgenomen in de inventaris databank van Onroerend Erfgoed als [aanduidingsobject 12453](#).

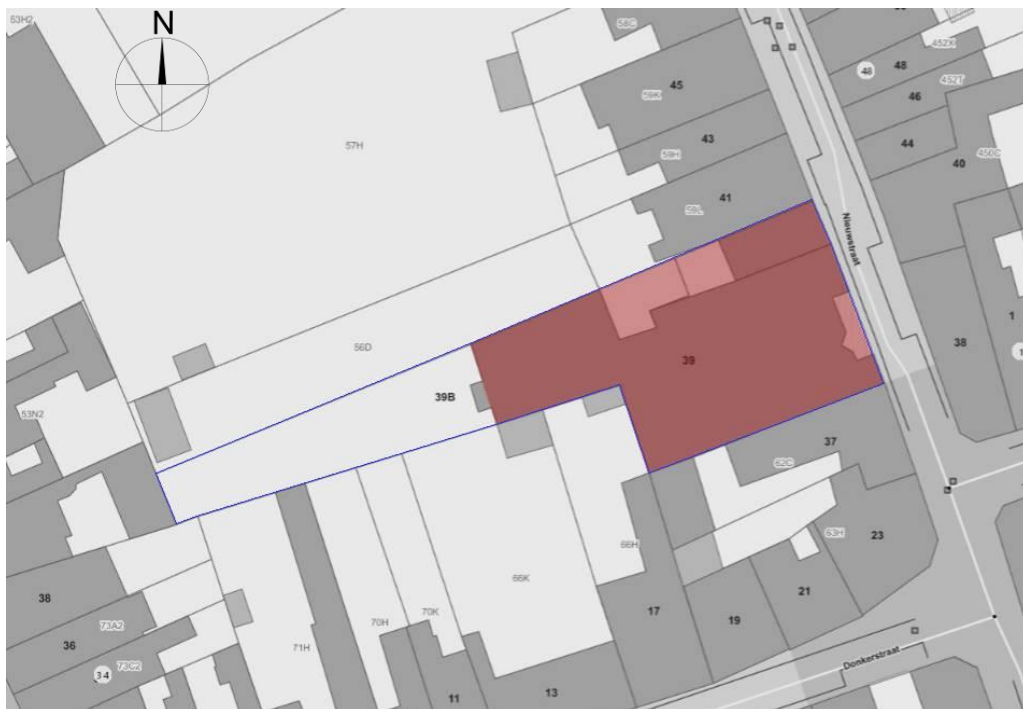
De bescherming als monument is de afbakening van voorliggend beheersplan.

Kadastraal valt de bescherming samen met de percelen Wervik, eerste afdeling, sectie C perceelnrs. 60N en 60P (deel). (Op het ogenblik van de bescherming ging het om één perceel 1e afdeling, C60M (deel)).

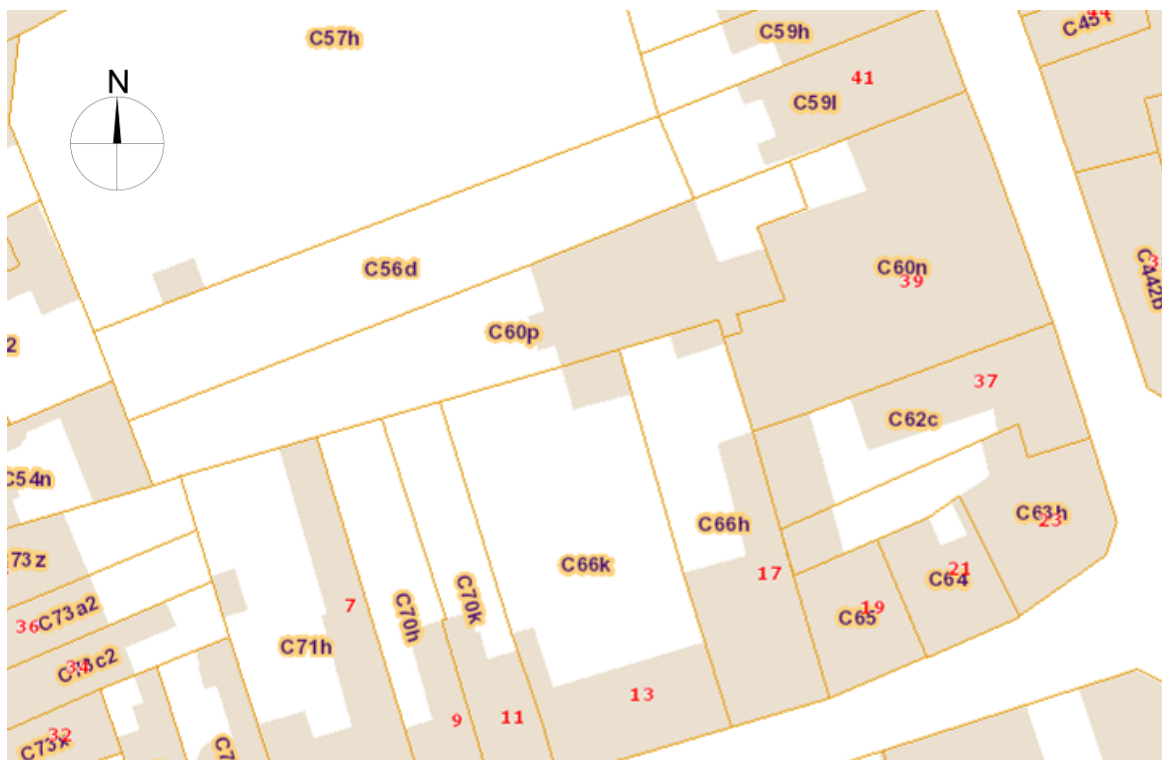
Het monument werd geïnventariseerd in de Vastgestelde Inventaris Bouwkundig Erfgoed onder [id-nummer 32895](#).

Initiatiefnemer voor de opmaak van het beheersplan is de particuliere eigenaar van Nieuwstraat 39 + 39B te 8940 Wervik.

Aanleiding tot de opmaak van dit beheersplan zijn de verminderde registratierechten bekomen bij de aankoop van het pand.

Figuur 1: individuele afbakening van het beschermd monument in het rood - in blauw begrenzing van beide percelen (geoportaal onroerend erfgoed - bewerking D.Vanhove architecten)

Figuur 2: actuele perceelsituatie ijzerwinkel (Nieuwstraat 39 - perceel C60N) en woonhuis (Nieuwstraat 39B - perceel C60P) (CadGis FOD Financiën - geconsulteerd 1.09.2021)

Figuur 3: primitief kadasterplan ca. 1830 met bebouwing van het blok Nieuwstraat - Donkerstraat.
Op perceel 60+61 zou de voorloper van de ijzerwinkel komen (www.cartesius.be)

Figuur 4: plan Popp uit 1851 - identieke situatie (www.cartesius.be)

Figuur 5: luchtfoto ca. 2014 - in blauw begrenzing van de percelen (www.geopunt.be - bewerking D. Vanhove architecten)

Figuur 6: voorgevel van de ijzerwinkel aan de Nieuwstraat

Figuur 7: achtergevel van het woonhuis vanuit de tuin

2 HISTORISCHE NOTA

2.1 Inleiding en situering

De (bouw-)geschiedenis van het pand in de Nieuwstraat 39¹ in Wervik start tijdens de wederopbouw na de Eerste Wereldoorlog. Het is bijgevolg nuttig om deze context even te schetsen.

De ravage in de conflictzone was problematisch op het einde van de Eerste Wereldoorlog en de regering lanceerde een aantal initiatieven om de wederopbouw op gang te trekken. Eén van de belangrijkste maatregelen was de *Adoptiewet* van 8 april 1919² om de getroffen gemeenten de kans te geven zich te laten 'adopter' door de Staat waardoor de organisatie van de wederopbouw hen voor een groot deel uit handen werd genomen. De *Dienst der Verwoeste Gewesten*³ werd opgericht om de toepassing van deze wet te coördineren en de organisatie ervan toe te vertrouwen aan de vertegenwoordigers van deze dienst, de zogenaamde *Hoog Koninklijke Commissarissen*.

Als architect en stedenbouwkundige werd Huib Hoste (Brugge 1881- Hove 1957) aangesteld als *Hoog Koninklijke Commissaris* voor onder meer de coördinatie van de geadopteerde gemeente Zonnebeke. Naast deze officiële opdracht realiseerde hij projecten in de gemeenten Wervik, Geluwe, Geluveld, Beselare, Diksmuide, Roeselare, Avelgem, Ardooie, Oostkamp, Brugge, Veurne en Poperinge.

De geadopteerde gemeenten waren verplicht om onder meer hun rooilijnplan en inrichtingsplan te laten goedkeuren door een *Hoog Koninklijke Commissaris* in ruil voor extra financiële hulp bij de heropbouw. Privé-projecten werden voornamelijk gefinancierd via het systeem *Renkin*, geïntroduceerd in 1920 door minister Jules Renkin, waardoor eigenaars hun woningen mochten heropbouwen op kosten van de Staat op voorwaarde dat zij afstand deden van een schadevergoeding⁴. De eigenaar koos zijn architect maar de plannen, bestekken en lastenboeken werden goedgekeurd door een *Hoog Koninklijke Commissaris*.

Op die manier werd het organisatorische luik van de wederopbouw geregeld maar de uiteindelijke architecturale uitwerking ervan was een bikkelhard discours tussen architecten, beleidsmakers en andere belanghebbende actoren. De vooruitstrevende modernisten, zoals Huib Hoste, verloren deze strijd ten voordele van een wederopbouw 'à l'identique' die gepromoot werd door de regionalisten en traditionalisten.⁵

1 Algemeen Rijksarchief, fonds Verwoeste Gewesten n° 3949, dossier n° 20-365: het huisnummer in 1920 was n° 31.

2 *Wet nopens de nationale aanneming der gemeenten en het herstel der verwoeste gewesten*, Belgisch Staatsblad, 22-23 april 1919, p. 1657-1659.

3 Besluit *Dienst der verwoeste gewesten - Instelling*, Belgisch Staatsblad, 22-23 april 1919, p. 1660. De Dienst der Verwoeste Gewesten functioneerde aanvankelijk binnen het Ministerie van Binnenlandse Zaken en stond onder het rechtstreekse gezag van de minister (art. 1).

4 <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/26621>, geraadpleegd op 15 september 2020.

5 A. VERDONCK, *Huib Hoste, pionier van het modernisme bij de heropbouw van de Westhoek*. In: 1914-1918 Wervik-Geluwe, Cahier 2012, p. 77-85.

2.2 Bouwmeester Huib Hoste

Huib Hoste behoorde samen met enkele tijdgenoten zoals Eduard Van Steenberghe (1889-1952), Louis Herman De Koninck (1896-1984), Léon Stynen (1899-1990) en anderen tot de voorvechters van het Belgische modernisme. Hij kreeg een neogotische opleiding bij de Brugse stadsarchitect Charles De Wulf (1865-1904) en de Gentse professor ingenieur Louis Cloquet (1849-1920). Vanaf 1910 ondernam hij een aantal studiereizen naar Nederland waar zijn confrontatie met de architectuur van Hendrik Petrus Berlage (1856-1934) een eerste kantelpunt teweegbracht in zijn carrière waardoor hij het bouwen in historische stijlen verliet.⁶ Zijn ballingschap in Nederland gedurende de Eerste Wereldoorlog kan beschouwd worden als een tweede kantelpunt. Hij werd er geïnspireerd door de architecten en kunstschilders van De Stijlbeweging die de grenzen verlegden tussen decoratieve, plastische kunsten en architectuur. Zowel de architecten als kunstschilders ontwierpen er interieurs, meubilair, textiel en artefacten waarbij ze hout, metaal, glas, beton en verf (kleur) als katalysator en architectonisch instrument aanwendden.⁷ In 1915 kreeg Hoste een eigen architectuurrubriek in de krant *De Telegraaf*⁸ en in de eerste jaargang van het maandblad *De Stijl* schreef hij een artikel over het begrip moderne bouwkunst: *'De bouwstoffen die werkelijk eigen zijn aan onze tijd, te weten het ijzer en het gewapend beton, geven ons de prachtigste hulpmiddelen waarover men tot dusver beschikte voor het overspannen van ruimtes. Het ligt bijgevolg voor de hand dat onze architectuur door en door een echte ruimtekunst moet worden. (...) Wij willen niet slechts onze vlakken tot massa's verwerken, maar wij zoeken zooveel mogelijk onze verschillende ruimten in afzonderlijke massa's uit te spreken, zoodat zij zich duidelijk en beeldend afteekenen; zij zullen bijgevolg naast elkaar opgesteld worden en onderling door elkaar schuiven, beweging verwekkend en tevens immobiliteit; het drie-dimensionale zal groote schaduwen doen ontstaan en daardoor het licht met meer helderheid laten spelen. Ofwel nog zal de wand opgelost worden in naast elkaar opgestelde steunpunten (...) en zal de heele bouw een levend organisme worden, waar het eene bestanddeel logisch uit het andere zal groeien. Een dergelijk gebouw zal even zuiver in elkaar zitten als een machine, hetgeen het groote voordeel oplevert, dat alle overvloedigheden vervallen. (...) eentonigheid zal er absoluut uitgesloten zijn; de beweeglijkheid der massa's, het spel van licht en donker, de tinteling der kleuren zullen er een voortdurende bron zijn van genot zoo voor den geest als voor het oog van den moderne mensch.'*⁹ Na dit Nederlands intermezzo startte een unieke uitdaging om zijn theorie te toetsen aan de praktijk bij de wederopbouw van België. Als pionier bij de heropbouw van de Westhoek was het echter niet evident om vernieuwende projecten te realiseren: 'Na

6 A. VERDONCK, *De kleur zal de plastische waarde der vlakken onderstrepen. Het kleurgebruik in het interieur van Huib Hoste*. In: *Gentse Bijdragen tot de interieurgeschiedenis*, volume 36 (2007-2010), Leuven 2012, p. 69-86.

7 A. VERDONCK, *De zoektocht van architect Huib Hoste (Brugge 1881 - Hove 1957) naar de nieuwe betekenis van kleur in de architectuur. Modernistische kleurinterventies versus hedendaagse restauratiestrategieën*, onuitgegeven doctoraat, VUB, 2006, p. 546.

8 H. HOSTE, *Bouwblokken 1*, *De Telegraaf*, 27 december 1915, avondblad, p. 9.

9 H. HOSTE, *De roeping der moderne architectuur*. In: *De Stijl*, volume 1, nr. 8 (juni 1918), p. 85-87.

*de eerste oorlog moesten toch veel kerken herbouwd worden en in stad en dorp werden ontelbare 'Vlaamse huizen' gebouwd, doch, men vreesde blijkbaar diegenen die de ruiten ingegoooid hadden om wat frisse lucht binnen te laten! (...) Heel wat pastoors die een nieuwe kerk moesten bouwen gingen Zonnebeke bezoeken, spraken er met veel lof over, wilden allen een kerk in dien aard en... gaven de opdracht aan anderen.'*¹⁰

2.3 Het initieel project

Wervik werd zwaar beschadigd in de strijd om Ieper in juni 1917. Hoste kreeg er de opdracht om de rooilijn- en inplantingsplannen te reconstrueren en liet er een aantal woningen en winkels bouwen.¹¹ Zijn stedenbouwkundige visie over de aanpak van getroffen steden was duidelijk: *'La guerre ne nous a pas laissé que des cités complètement détruites ou l'art de l'Urbanisme pourra s'exercer sans entraves ; il y a encore d'anciennes villes qui ont résisté à la tourmente mais que nous avons retrouvées couvertes d'innombrables blessures. Là aussi, l'urbaniste devra intervenir afin de rechercher de quelle manière les parties détruites devront être refaites; ce sera le moment de se demander si l'ancien tracé répond encore aux besoins modernes et si l'état des ruines ne facilite pas l'exécution économique de certaines rectifications de voirie, voire même de certaines percées nouvelles capables d'améliorer le trafic.'*¹²

Figuur 8 (links): De Nieuwstraat in Wervik ca. 1900 (© Delcampe)

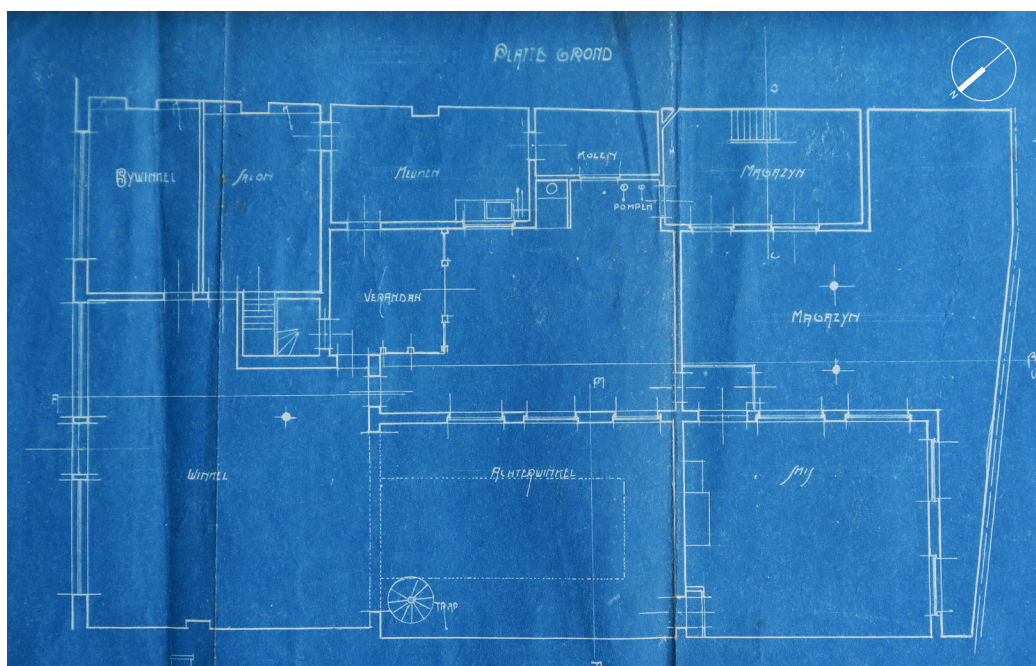
Figuur 9 (rechts): De winkelpui Vandensteene-Planque (© Familiearchief Vancanneyt, s.d.)

10 H. HOSTE, *Evolutie naar de Moderne Architectuur*. In: Streven, jg. 10, deel 2, nr. 11/12, augustus-september 1957, p. 1067-1070.

11 Algemeen Rijksarchief, fonds Verwoeste Gewesten n° 11737, dossier n° 13350, Urbanisatieproject, rooilijn- en inrichtingsplan.

12 H. HOSTE, *Le plan d'aménagement de Furnes*. In: La Cité, jg. 1, nr. 8, februari 1920, p. 159.

Met Wervik had Hoste een bijzondere band gezien zijn moeder Adeline Cathérine Vandensteene afkomstig was van deze West-Vlaamse gemeente. Voor Maria Planque, weduwe van Arsène Vandensteene (de neef van Hoste¹³), ontwierp hij een ijzerwinkel met magazijn en woning in de Nieuwstraat, een smalle straat in het centrum van Wervik. Op dezelfde locatie werd de oude ijzerhandel vernield door een bominslag.

Figuur 10: Blauwdruk van de gelijkvloerse verdieping van de oude ijzerwinkel: 'Toestand voor den oorlog' (© Familiearchief Vancanneyt, 16/05/1920)

Het bouwdoossier (bundel n° 191), gedateerd mei 1920, wordt bewaard in het fonds Verwoeste Gewesten.¹⁴ Enkele historische foto's en tekeningen zijn aanwezig in het universiteitsarchief van de KU Leuven¹⁵, het Internationaal Centrum voor de Stad, de Architectuur en het Landschap (CIVA)¹⁶ en het familiearchief Vancanneyt.

Het project, in de literatuur soms onterecht¹⁷ beschreven als de 'eerste toepassing in België van een betonnen skelet in winkelbouw'¹⁸, werd wel één van zijn opmerkelijkste handelspanden in het kader van de wederopbouw. De gepleisterde gevel van de ijzerwinkel met duidelijk afleesbaar betonskelet is symmetrisch en sober geconcipieerd. De vijf rechtse traveeën zijn gearticuleerd door een imposante vitrine met gaanderij en centraal twee schuingeplaatste deuren die de toegang van de winkelpui accentueren. Op de terrazzovloer van de gaanderij was ter hoogte van de toegangsdeuren de tekst

13 De moeder van Huib Hoste was de zus van Pierre Vandensteene, de vader van Arsène.

14 Algemeen Rijksarchief, fonds Verwoeste Gewesten n° 3949, dossier n° 20-365, plannen en bestekken, mei 1920.

15 Katholieke Universiteit Leuven, persoonsarchief Huib Hoste n° P 64, tekeningen meubilair.

16 Sint-Lukasarchief, verzameling Huib Hoste n° 157, foto's en tekening van de gelijkvloerse verdieping. Deze collectie is overgebracht naar het CIVA.

17 S. VAN DE VOORDE, *Bouwen in beton in België 1890-1975, samenspel van kennis, experiment en innovatie*, Delen 1 & 2, onuitgegeven doctoraatsonderzoek UGent 2011.

18 Inventaris van het Cultuurbezit in België, Provincie West-Vlaanderen, deel 11n3, 1991, p 146.

'Maison Vandensteene - H. Delva-Planque - Successeur' ingewerkt. Henri Delva was de tweede echtgenoot van Maria Planque.¹⁹

Figuur 11: Gaanderij met terrazzovloer en opschrift voor de inkomdeuren
(© CIVA, s.d.)

¹⁹ Henry Delva huwde met Maria Planque op 22/06/1921.

Op fig. 11 & 12 zijn de sokkels van de vitrines zichtbaar die net als de zijkanten van de galerij afgewerkt waren met geglazuurde tegels. Terwijl de zijkanten voorzien waren van een decoratief patroon in groene en bruine tegels, werden onder de vitrines overwegend kops-geplaatste bruine tegels gebruikt met enkele groene accenten op de zijkanten.

Figuur 12 (boven): Voorgevel van de ijzerwinkel s.d. (© Familiearchief Vancanneyt)

Figuur 13 (links): Reclamefolder van *Huis Delva* (© archief Ann Verdonck)

Figuur 14 (rechts): Zijwand van de galerij in geglazuurde bruine en groene tegels (© Fenikx 2020)

Op de verdieping is de betonstructuur opgevuld met grote rechthoekige glaspartijen met centraal een inpandig balkon, aanvankelijk voorzien van een luifel. De speelse compositie en het kleurenschema van stijlen, regels en kleinhouten van het houten schrijnwerk zijn kenmerkend voor de interbellumperiode van Hoste. (zie 2.5)

Figuur 15 (links): Voorgevel van de ijzerwinkel in 1922 (zonder dakrand!)

(© Familiearchief Vancanneyt)

Figuur 16 (rechts): Voorgevel van de ijzerwinkel s.d. waarbij een dakrand is toegevoegd maar de woning rechts nog niet is opgenomen in het geheel (© Familiearchief Vancanneyt, s.d.)

Samen met het balkon en de galerij genereren zij een dynamiek in de symmetrisch opgevatte gevel. De linkse travée met een poort waarachter een brede gang de smidse (werkplaats) ontsluit, doorbreekt de symmetrie van de voorgevel. Het volume van de winkel en bijhorigheden heeft een plat dak met een glazen zadeldak dat zich boven de trap situeert. Op de historische plannen en een foto uit 1922 is duidelijk geen dakrand aanwezig maar wellicht bleek dit 'pure' detail bouwtechnisch niet verantwoord en werd al snel een afwerking toegevoegd.

Rechts van de gevel is aanvankelijk het bestaande pand bewaard zoals zichtbaar op een historische foto. Het is niet duidelijk of dit perceel op dat ogenblik reeds eigendom van de familie Vandensteene-Planque was.

De winkelruimte heeft een vrij traditionele typologie; een grote centrale vide onder zenitale verlichting als blikvanger boven de keizerlijke granitotrap. Onder meer de *'handgrepen van den winkeltrap, hangwerk van deuren en ramen'* waren niet inbegrepen in de aanbesteding maar werden aangeleverd door de opdrachtgever waardoor het blinkende en krullige metaalwerk niet echt strookt met het strakke concept van Hoste.²⁰ Het commerciële programma met verschillende verdiepingen rond een centrale, zenitaal verlichte vide is ontwikkeld aan het eind van de negentiende eeuw.

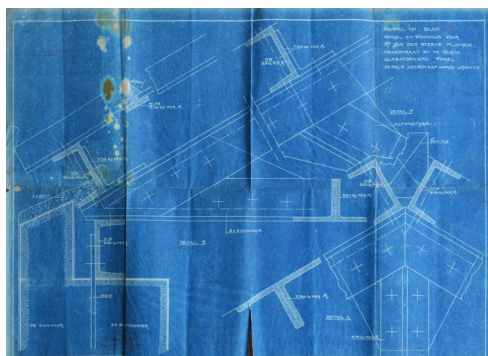
²⁰ Algemeen Rijksarchief, fonds Verwoeste Gewesten n° 3949, dossier n° 20-365, bestek p. 1.

Figuur 17 (links): Winkel met de keizerlijke trap en bovenlicht (© Familiearchief Vancanneyt, s.d.)

Figuur 18 (rechts): Trouwfoto van Alphonsine Vandensteene & Leo Vancanneyt op de trap

(© Familiearchief Vancanneyt, 21/06/1947)

Figuur 19 (links): Uitvoeringstekening van het glazen dak (© Familiearchief Vancanneyt, s.d.)

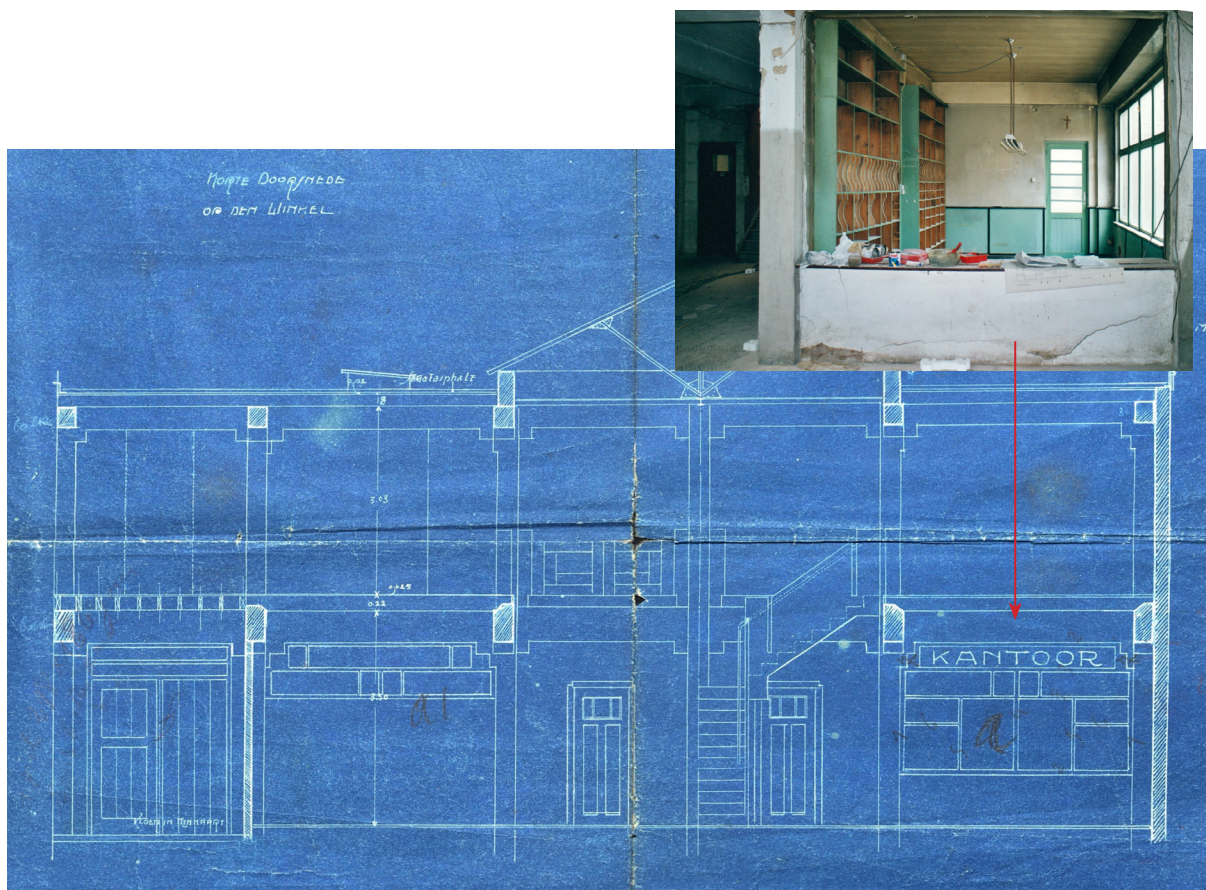
Figuur 20 (rechts): Glazen dak na demontage van het bovenlicht (© Foto Overmeire J., 2004)

Groot voorbeeld hiervan is *Au Bon Marché* te Parijs maar ook in Brussel zijn de *Innovation* en *Les Anciens magasins Waucquez* van Victor Horta (1861-1947) merkwaardige toepassingen op dat thema. Dit principe, hoewel stilistisch anders uitgewerkt, paste Hoste te Wervik op bescheiden schaal toe.²¹ Volgens Marcel Smets gebruikte Hoste 'een betonskelet (dat zuiver in elkaar zit) en doet een beroep op een nieuwe vormtaal. In bepaalde gevallen leidde dit tot een ambivalent karakter. Zo is de detaillering van de trap duidelijk geïnspireerd door *De Stijl*, terwijl hij van algemeen opzet klassicistisch [sic] is. In feite vormt hij een vreemd element in het mathematisch opgezet skelet. Ook de

21 A. VERDONCK et al., *Oeuvrelijst Huib Hoste 1881-1957*, Focus Architectuur Archieven, Antwerpen 2005, p. 98.

*aan Mondriaan herinnerende glas-in-lood kompositie [sic] waarmee de zenitale belichting werd versierd, is eigenlijk een vreemd motief. Het verwijst op geen enkele manier naar iets dat op de vloer zou kunnen plaatsgrijpen.*²² Dit laatste kan genuanceerd worden gezien het geometrische patroon van de granito winkelvloer in dialoog gaat met het bovenlicht in mateléglas.²³

De monumentale trap bedient één niveau dat zich organiseert rond de vide. Het voormalige kantoor, achteraan rechts in de winkel, was aanvankelijk voorzien van een raam met kleinhouten. Verder bestond het interieur van dit bureau uit een ensemble van kasten, rekken en fichebakken. Aan de andere zijde (spiegelbeeld van het kantoor) was volgens de bouwplannen een magazijn aanwezig, eveneens bovenaan voorzien van een raam met kleinhouten (en gekleurd glas). De vloer van dit magazijn was volgens de meetstaat, in tegenstelling tot onder meer de winkel en het kantoor, uitgevoerd in baksteen; *'klinkaert op kant'*.²⁴ Net als het exterieur had ook het interieur een uitgesproken kleurenschema. (zie § 2.5, 2.6 & de bijlage)

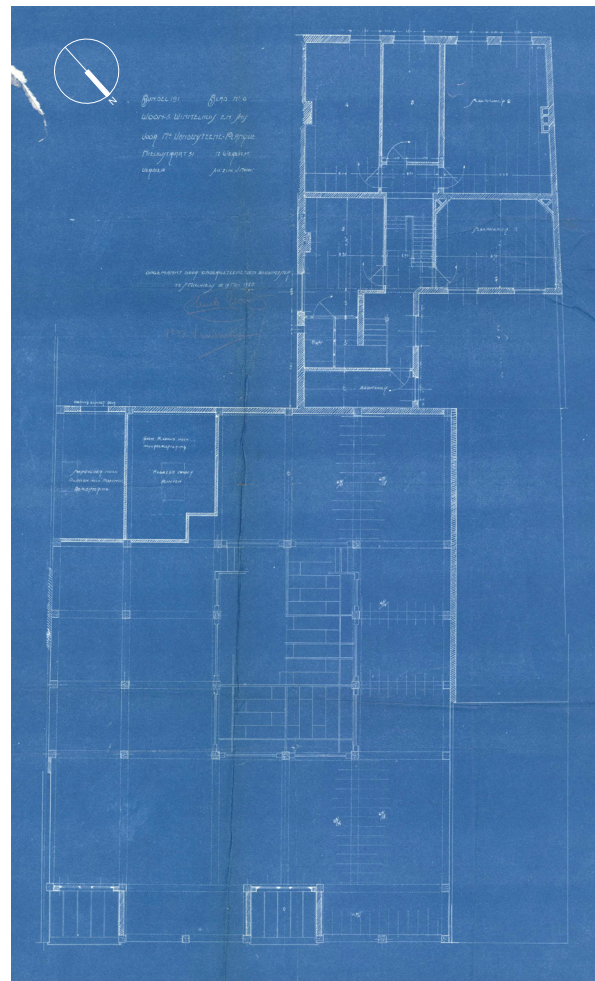
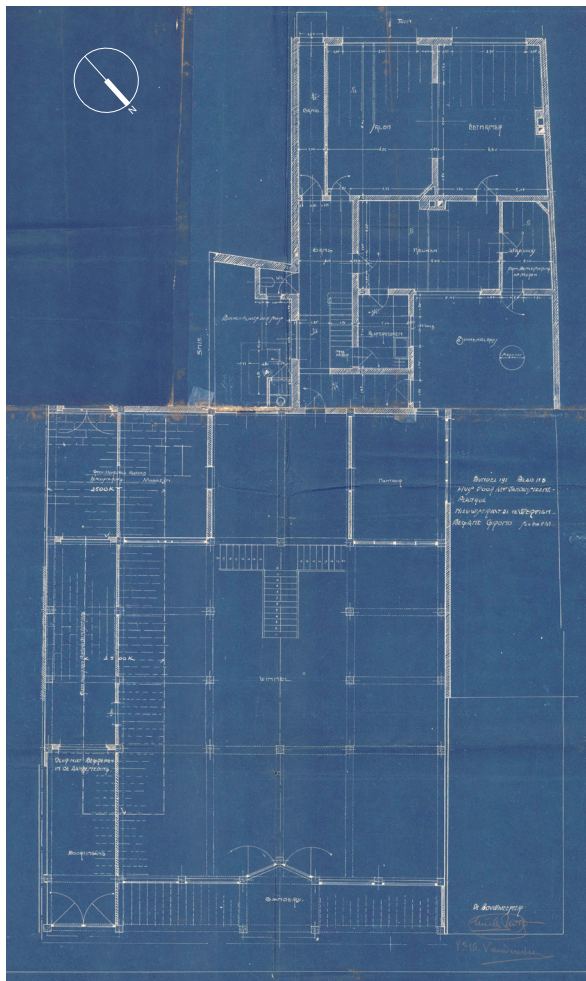
Figuur 21: Blauwdruk van de dwarsdoorsnede van de winkel met zicht op het magazijn en het kantoor (© Algemeen Rijksarchief, 1920)

Figuur 22: Foto van het kantoor in 2002 (© Vlaamse Overheid, 8/8/2002)

22 M. SMETS, *Huib Hoste, Voorvechter van een vernieuwde architectuur*, Brussel 1972, p. 91.

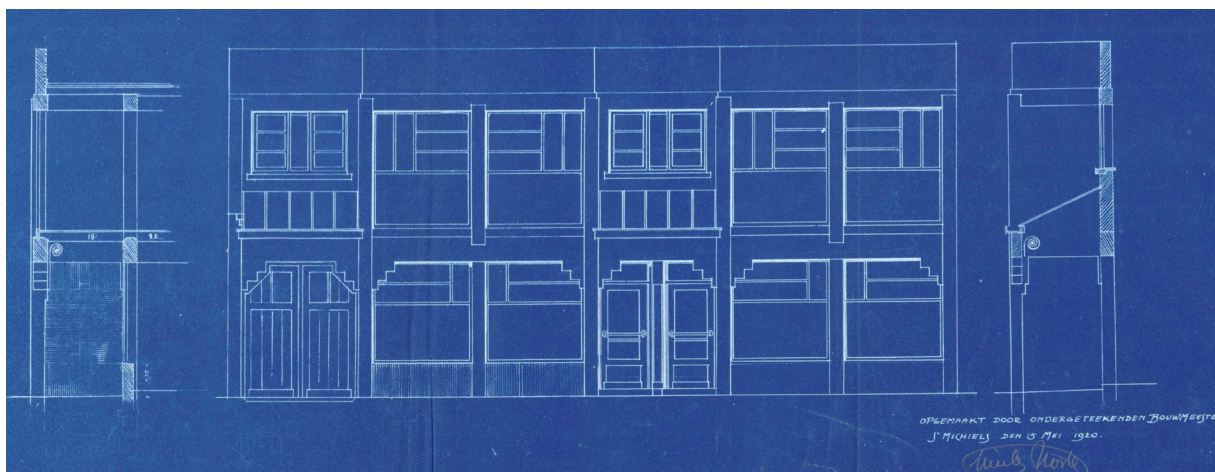
23 Algemeen Rijksarchief, fonds Verwoeste Gewesten n° 3949, dossier n° 20-365, bestek p. 14.

24 Algemeen Rijksarchief, fonds Verwoeste Gewesten n° 3949, dossier n° 20-365, bestek p. 7

Figuur 23 (links): Blauwdruk van het grondplan (© Algemeen Rijksarchief, 1920)

Figuur 24 (rechts): Blauwdruk van de eerste verdieping (© Algemeen Rijksarchief, 1920), bij de uitvoering werden nog enkele kleine aanpassingen uitgevoerd aan onder meer het magazijn en het balkon

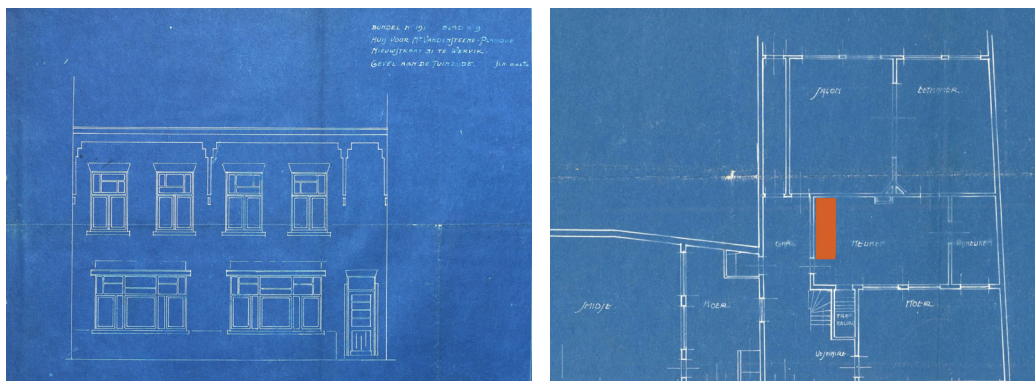
Figuur 25: Geveltekening en doorsneden (© Algemeen Rijksarchief, 1920)

Achteraan op de site, bereikbaar via een koer en de winkel, bevindt zich het woonhuis, bestaande uit twee bouwlagen onder zadeldak. De tuingevel met vijf traveeën is opgetrokken in baksteen

(gele handvorm) met sober siermetselwerk onder de kroonlijst. Het is niet duidelijk waarom Hoste hier koos voor een andere aanpak maar de verzorgde behandeling van deze achtergevel kan geïnterpreteerd worden als zijnde in overeenstemming met de opvatting van het gebouw met twee karakteristieke gevels: de modernistische straatgevel en de traditioneel opgevatte tuingevel. De andere gevels, uitgevoerd in goedkopere rode baksteen zonder siermetselwerk, zijn weinig representatief. Vanuit de tuin is de achtergevel, waar de representatieve woonvertrekken (salon en eetkamer) gesitueerd waren, goed waarneembaar en die vormde een uitstekend decor voor tal van familiefoto's. De lay-out van de woning is weinig vernieuwend waarbij een salon en eetkamer langs de tuin gelegen zijn met de keuken als buffer tussen de commerciële en de residentiële ruimte. Uit de 'woon'keuken bleef nog een deel van een kast bewaard, echter niet meer in situ. Op de verdieping zijn de slaapkamers gesitueerd.

Figuur 26: Blauwdruk van de gevel kant binnenkoer en doorsnede van het woonhuis
(© Algemeen Rijksarchief, 1920)

Figuur 27 (links): Blauwdruk van de tuingevel van het woonhuis (© Algemeen Rijksarchief, 1920)

Figuur 28 (rechts): Blauwdruk van het plan gelijkvloerse verdieping met aanduiding van het keukenmeubel (© Algemeen Rijksarchief, 1920)

Figuur 29 (links): Alphonsine Vandensteene met één van haar dochters in de keuken (© Familiearchief Vancanneyt, s.d.)

Figuur 30 (rechts): Tekening van het keukenmeubel (© Archief KU Leuven, s.d.)

Het aanbestedingsdossier voor het bouwen van de winkel en het woonhuis dateert van 4 oktober 1920 en de aannemer was August Debois, die nog drie andere panden in de Nieuwstraat (her)bouwde.²⁵ De offerte bedroeg 31.803,23 Belgische Frank, exclusief erelonen en zonder ijzer-, zink- en loodwerk, rioleringen, pompen, hang- en sluitwerk, rolluiken aan de gaanderij, schoorsteenmantels en plinten in het woonhuis.²⁶

2.4

Evolutie van het bouwwerk

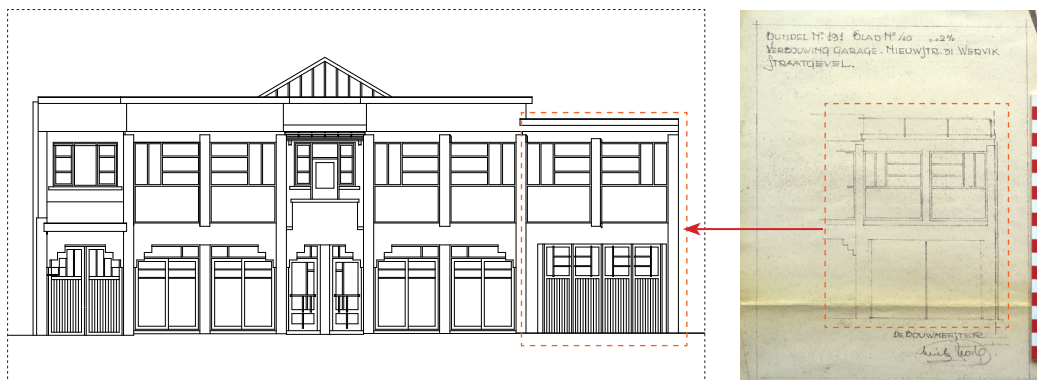
In 1924 werd het oude pand aan de rechterzijde van de winkelpui gesloopt en toegevoegd aan het project waardoor de gevel met twee traveeën verlengd werd.²⁷ In de sokkel kwam een grote schuifpoort (volgens het bestek) en op de verdieping werden de grote ramen hernomen. Deze travee is herkenbaar aan zijn iets lagere kroonlijst. Wellicht werd op dat moment aan de achtergevel een veranda, een volume van één bouwlaag, toegevoegd. De nieuwe gevel heeft centraal een dubbele deur, geflankeerd

²⁵ Algemeen Rijksarchief, fonds Verwoeste Gewesten n° 3949, dossier n° 20-365, bestek.

²⁶ H. HOSTE, brief dd. 14/06/1920, privé-archief Vancanneyt.

²⁷ Gemeentearchief Wervik, tekening van de aanpassing van de garage dd. 1924.

door twee grote ramen. Van deze veranda is geen bouwaanvraag bekend maar gezien de overeenkomsten van de lichtstraat met geometrisch patroon en het kleurenschema, (grijstinten op het houten schrijnwerk zijn zichtbaar op de zwart-wit foto's) werd deze ongetwijfeld uitgevoerd naar ontwerp van Hoste. Historische foto's, onder meer waarop ook Huib Hoste en zijn echtgenote poseerden, documenteren deze veranda en tonen ook aan dat hij de evolutie van het project heel zijn carrière is blijven opvolgen.

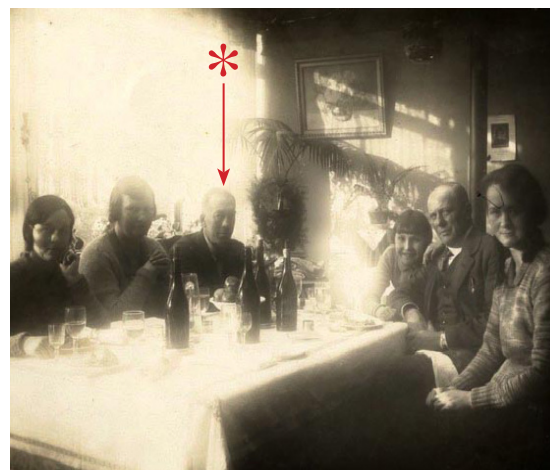

Figuur 31 (links): Voorgevel van de ijzerwinkel na de aanpassing van de garage in 1924
(© Verdonck Ann, 2002)

Figuur 32 (rechts): Tekening van de vergroting van de voorgevel door 'de verbouwing van de garage' (© Gemeentearchief Wervik, bouwaanvraag 1924)

Figuur 33 (rechts): Familiefoto op de trouw van Alphonsine Vandensteene & Leo Vancanneyt met op de achtergrond de veranda en met Huib Hoste als één van de genodigden
(© Familiearchief Vancanneyt, 21/06/1947)

Figuur 34 (links): Feesttafel in de veranda (© Familiearchief Vancanneyt, 21/06/1947)

Figuur 35 (rechts): De familie met Huib Hoste aan de eettafel in de veranda
(© Familiearchief Vancanneyt, s.d.)

In 1956 werden belangrijke wijzigingen aangebracht en verdwenen interessante beeldbepalende onderdelen.²⁸ De galerij werd gesupprimeerd om de vitrine naar voor te plaatsen en zo de commerciële oppervlakte te vergroten. Bij deze ingreep werden de kubistisch-geïnspireerde consoles en de geglazuurde tegels in de sokkels van de voormalige vitrine verwijderd en werden de toegangsdeuren gerecupereerd in de winkelruimte. Uit Hostes levensbeschouwing naar aanleiding van zijn 75ste verjaardag in het tijdschrift *Streven* kunnen we afleiden dat deze werken opnieuw gebeurden onder zijn leiding: *'Nog in 1919 bouwde ik te Wervik een ruime winkel met overbouwde galerij aan de straatzijde. Het werd een zuivere gewapend-beton-skeletbouw; vrezend echter dat zo'n nuchter ontwerp niet zou aangenomen worden had ik aan de galerij een eigenaardig soort tamelijk zware consoles aangebracht, welke wij nu (1956) bij het innemen van de galerij in de winkel hebben laten afkappen'*.²⁹ Deze gevelaanpassing is gedocumenteerd op een foto uit 1982 maar in het gemeentearchief van Wervik is hiervan geen bouwaanvraag aanwezig.

Uit 1956 is enkel een vergunning bewaard voor *het exploiteren van een benzinstation in de Nieuwstraat 39*.³⁰ Op enkele historische foto's is een benzinepomp zichtbaar aan de rechterzijde van de overdekte galerij (zie figuren 12 & 16).

Ondanks deze ingrijpende verbouwingscampagne werd de afwerking van de winkel niet opgefrist. De wanden en kolommen bleven onbehandeld en het meeste schrijnwerk, hoe schraal het er ook bijstond, werd tot 2004 nooit herschilderd.

28 Bouwvergunning voor Delva-Planque dd.18/01/1956 *'tot het verbouwen van hun eigendom in de Nieuwstraat 39'*, privé-archief Vancanneyt.

29 H. HOSTE, *Evolutie naar de Moderne Architectuur*, Streven, jg 10, deel 2, nr 11/12, aug/sept 1957, p 1067.

30 Gemeentearchief Wervik, bouwaanvraag 1956, *ARAB vergunning voor het exploiteren van een benzinstation in de Nieuwstraat 39*. Van de andere verbouwingen uit 1956 is geen vergunning aanwezig in het gemeentearchief.

Figuur 36: Voorgevel van de ijzerwinkel met de vitrine uit 1956 en de verwijderde consoles. De vervuilde simili was op dat moment niet overschilderd (© Vlaamse Overheid, december 1982)

Alphonsine Vandensteene nam de winkel over samen met haar echtgenoot Leo Vancanneyt na de dood van Maria Planque in 1962. Het was Leo die uiteindelijk besliste om de granitotrap te laten slopen ca. 1965 onder protest van Alphonsine die grote bewondering koesterde voor Hoste.

Enkele jaren later liet Leo een verlaagd plafond aanbrengen waardoor de vide verloren ging, het merkwaardige daklicht haar functie verloor en zo de vernieuwende aspecten van Hostes interbellumarchitectuur verdwenen.³¹

Aan het einde van de jaren 1990 verhuisde de handelszaak, inmiddels *Yves Vancanneyt Bvba*, naar het industrieterrein van Wervik waardoor het pand in de Nieuwstraat leeg kwam te staan.

³¹ Met dank aan Guido Vancanneyt voor deze informatie.

Figuur 37: Gesloopte trap en verlaagd plafond in de vide (© Vlaamse Overheid, 22/03/2000)

Figuur 38: Winkelinterieur zonder de trap maar met de kolomsokkels in pierre-simili (© Verdonck Ann, 2002)

Sensibilisering tijdens *Open Monumentendag* 1999³² bracht de projecten van Huib Hoste in Wervik onder de aandacht, met de bescherming van het markante winkelmagazijn Vandensteene-Planque in 2001 tot gevolg.³³ Yvan Volcke kocht het pand na de bescherming en gaf opdracht aan architect Jan Boens uit Wervik om het

32 B. DELVOYE, *Via Europa reisverhalen in steen, Huib Hoste, een architect met internationale faam in Wervik*, Open-Monumentendag Wervik 1999.

33 Beschermingsbesluit van 17 juli 2001, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 17 oktober 2001.

restauratiedossier op te stellen. Als aanvulling op dit dossier gebeurde in het voorjaar 2002 een verkennend kleurhistorisch onderzoek.³⁴ De bestaande toestand van het pand werd grondig gedocumenteerd, onder meer door het Agentschap Onroerend Erfgoed.³⁵ Deze waardevolle fotocollecties illustreren tal van authentieke materialen en kleuren die tijdens de restauratie niet altijd behouden bleven.

Figuur 39-40 (boven): Voorgevel winkel (© Verdonck Ann, 2002)

Figuur 41 (onder): Veranda met lichtstraat n.o.v. Huib Hoste (© Vlaamse Overheid, 8/8/2002)

34 A. VERDONCK, *Dossier kleuronderzoek Winkelmagazijn Van Canneyt + woning*, onuitgegeven onderzoek, 2002.

35 Vlaamse Overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed, Fotodocumentatie 1982, 2000, 2002 & 2003.

Bij deze restauratie en reconversie tot bistro-restaurant werd het verlaagde plafond van de voormalige ijzerwinkel verwijderd, de granitotrap gereconstrueerd en het bovenlicht opnieuw getoond en gerestaureerd. De reconstructie van de trap is zeer verdienstelijk maar wijkt op enkele punten af van het origineel concept. Onder meer de openingen op het bordes waren groter en ingevuld met mateléglas, de optreden hadden geen neus en de hoekmuurtjes waren lager. Het kantoor en de bijhorende meubels werden verwijderd in functie van de introductie van een sanitair blok voor de bistro. De voorgevel werd herschilderd en de consoles gereconstrueerd. De consoles zijn hierbij jammer genoeg breder uitgevoerd (in vooraanzicht) dan de oorspronkelijke.

Verder werd het schrijnwerk in de voorgevel vernieuwd met uitzondering van het behoud van de garagepoorten en de recuperatie van de twee inkomdeuren. Het oorspronkelijk kleurenschema werd slechts deels gereconstrueerd of op een totaal andere manier toegepast.

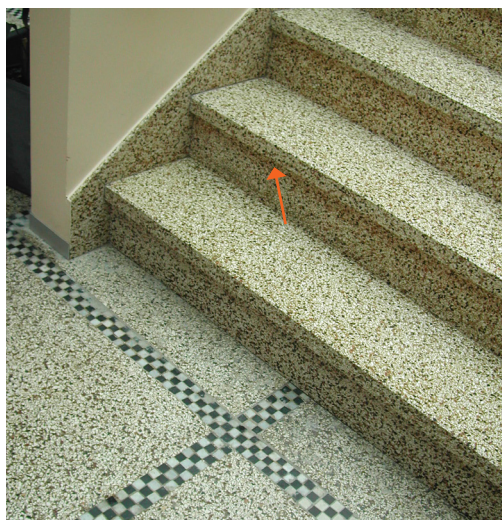
Figuur 42 (links): Wit geschilderde voorgevel, bordeaux-bruin schrijnwerk en reconstructie van de (te brede) kubistische accenten (© Verdonck Ann, 2003 en 2004)

Figuur 43 (rechts): Gerecupereerde inkomdeur, eveneens in bordeaux-bruin en witte kleinhouten (© Verdonck Ann, 2004)

De woning werd voornamelijk op de gelijkvloerse verdieping zwaar verbouwd. Onder meer de schouwmantels werden deels ontmanteld of verdwenen achter valse wanden, terrazzovloeren gingen verloren, plankenvloeren werden gedemonteerd en de glaspuien (van de veranda en de oorspronkelijke achtergevel) werden verwijderd. Het volume van de veranda werd vernieuwd met inbreng van een hoog bouwdeel waardoor de architecturale logica en het initieel concept van de achtergevel totaal zoek raakte.

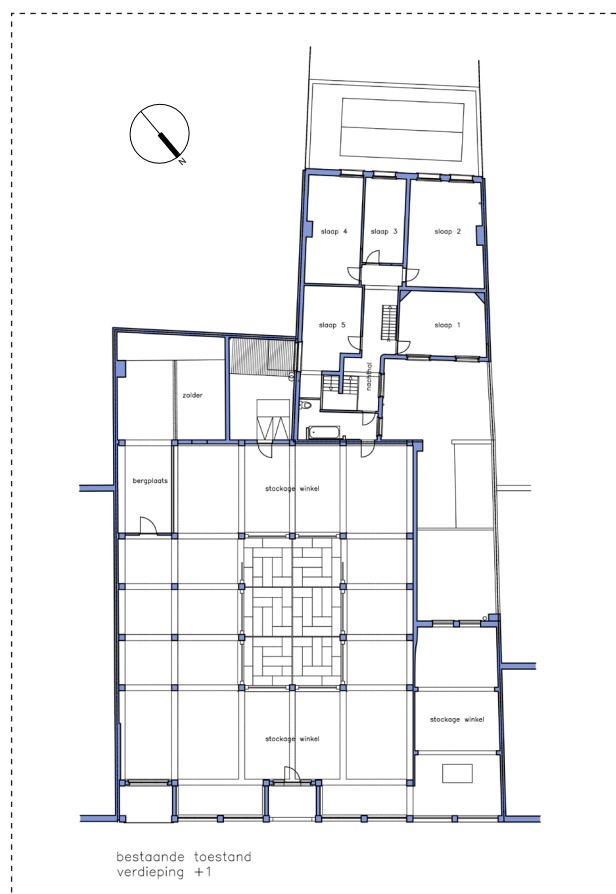
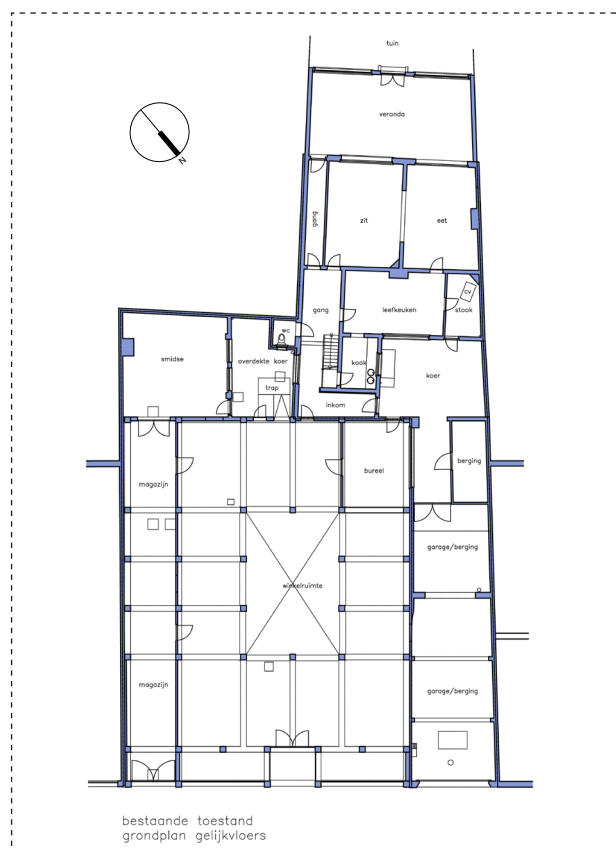

Figuur 44: Gereconstrueerde trap en nieuw kleurenschema
(© Verdonck Ann, 2004)

Figuur 45 (links): Detail van de trap na reconstructie (met trapneuzen)
(© Verdonck Ann, 2004)

Figuur 46 (rechts): Detail van de originele trap (© Verdonck Ann, 2002)

Figuur 47 & 48: Plannen bestaande toestand in 2002 van de gelijkvloerse en eerste verdieping
(© architect Jan Boens)

Figuur 49 (links): Schouwboezem voormalige eetruimte (tegels verwijderd) (© Verdonck Ann, 2002)

Figuur 50 (midden): Schouwboezem voormalige salon (intact) (© Verdonck Ann, 2002)

Figuur 51 (rechts): Schouwboezem voormalige keuken (ingekast) (© Verdonck Ann, 2002)

Figuur 52 (boven): Achtergevel van het woonhuis (© Vlaamse Overheid, 23/3/2000)

Figuur 53 (onder): Achtergevel na verbouwing (© Fenikx, 2020)

Op 13 mei 2004 opende bistro-restaurant *t' Isermael* zijn deuren en na een tiental jaar liet Yvan Volcke zijn zaak over aan zijn zonen, die het pand gebruikten als feestzaal. Zij lieten het schreeuwerige kleurenschema van de beginperiode van *t' Isermael* overschilderen wat de ruimtelijkheid en lichtwerking ten goede kwam. Het laatste feest ging er volgens Yvan Volcke door op 24 juni 2017. De voormalige ijzerwinkel werd opnieuw te koop aangeboden en stond een tweetal jaar leeg. De woning bleef wel bewoond.

Figuur 54 - 55: Niveau 0 en 1 van de winkelruimte (© ArchitectenWoning / ModernisImmo, 2018)

Figuur 56: Inkomdeuren van de voormalige winkel (© ArchitectenWoning / ModernisImmo, 2018)

In november 2019 kochten Keizo Yakushiji en Els Mertens het pand om het volledig in ere te herstellen en een nieuwe bestemming te geven.

2.5 Het kleurenschema - verkennend onderzoek in 2002

In 2002 werd een verkennend kleurhistorisch onderzoek uitgevoerd in het pand.³⁶ Gezien de verf op het buitenschrijnwerk te schraal was, werd gefocust op de centrale toegangsdeur die (gedemonteerd) bewaard bleef. Op deze toegangsdeur was het oorspronkelijke kleurenschema nog vrij intact en werd beschouwd als de *kleurensleutel* voor de rest van het schrijnwerk. Dit schrijnwerk was zowel aan de binnen- als buitenzijde gepolychromeerd in bordeauxrood, donkergroen en witbeige. Dit gebeurde op een consequente wijze: de vaste kaders en het constructieve stijl- en regelwerk in bordeauxrood, het secundaire stijl- en regelwerk in donkergroen en de speelse accenten - de kleinhouten - in witbeige. Het winkelinterieur was een evenwichtig kleurconcept van constructieve en geschilderde polychrome onderdelen: het geschilderde houten schrijnwerk en vast meubilair, de wit gepleisterde wanden, de beige simili³⁷ van de kolomsokkels, het gekleurde mateléglass van het bovenlicht en de vloer en trap in terrazzo

36 A. VERDONCK, *De zoektocht van architect Huib Hoste (Brugge 1881 - Hove 1957) naar de nieuwe betekenis van kleur in de architectuur. Modernistische kleurinterventies versus hedendaagse restauratiestrategieën*, onuitgegeven doctoraat, VUB, 2006, p. 335-347.

37 Simili pleister is een imitatie van witte natuursteen maar zonder toevoeging van schijnvoegen zoals bij pierre-simili. Door additieven als gemalen natuursteen toe te voegen aan de mortelspecie (doorgaans op basis van witte portlandcement) wordt het aspect van witte natuursteen bekomen.

dirigeerden het concept. De wanden en kolommen in het magazijn waren uitgevoerd in witte ongeschilderde pleister. De beige simili pleister van de kolomsokkels was nog intact en niet geschilderd. Enkele rood geschilderde lineaire houten stroken (plinten en lijstwerk van de kolommen) zorgden voor een merkwaardig accent ter hoogte van de plint en tussen de simili en de witte pleister (op 1,80 meter hoogte). De houten borstwering rondom de vide, die in de loop der tijd wel overschilderd werd, had hetzelfde kleurenspeel als het schrijnwerk, met toevoeging van vlakjes in gele oker.

Figuur 57 (links): Eén van de inkomdeuren gerecupereerd in het interieur (© Verdonck Ann, 2002)

Figuur 58 - 60 (rechts): Originele pui op de verdieping (© Verdonck Ann, 2002)

Het meubelensemble van het voormalige kantoor vertoonde veel verwantschap met het keukenmeubilair uit woning Vandemeulebroecke - Staelens (H. Hoste, Avelgem, 1919): een vrij klassiek geheel vervaardigd uit blank hout, geverfd in tinten van groen. Deze groentinten werden bekomen door toevoeging van loodwit aan het zuivere vert Anglais pigment. Enkele stalen van het schrijnwerk werden in het labo geanalyseerd³⁸ en bevestigden de waarnemingen in situ. Het gebruikte groen werd geïdentificeerd als vert Anglais, een combinatie van chroomgeel en Pruisisch blauw. De bordeauxrode verf

³⁸ Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK), Methodologie van de Conservering en de Monumentenzorg, veranalyse uitgevoerd door Marina Van Bos, Brussel juni 2002.

- een warm, dieprood - bevat dan weer het pigment rode oker. Uit de analyses bleek ook dat de olieverf op een traditionele manier werd gemaakt als een artisanale olieverf die wel machinaal gemengd werd.

Figuur 61 (links): Kantoorensemble achteraan de ijzerwinkel (© Verdonck Ann, 2002)

Figuur 62 (rechts): Deur in het kantoor naar de koer (© Verdonck Ann, 2002)

Figuur 63 & 64: Reconstructie van het kleurenschema in de keuken van de woning in Avelgem (© Onderzoek Verdonck Ann, 2002, © foto's Hervé Martijn, 2019)

In de woning trok Hoste het kleurenpalet door. De trap in de overgangsruijtte tussen winkel en woning was volledig gepolychromeerd in een compositie van rode en gele

okers. Het traptypen zelf is sterk beïnvloed door de trap in woning De Lange te Alkmaar uit 1917 van architect Jan Wills (1891-1971) in samenwerking met Theo Van Doesburg (1883-1931). Deze trap werd een geliefd concept dat Hoste later herhaaldelijk toepaste, onder meer in het Noordzeehotel (Knokke 1922-'24), Tuinwijk Kapelleveld (Sint-Lambrechts-Woluwe 1923-'26), woning De Wolf (Sint-Michiels-Brugge, 1929) en enkele woningen te Wervik. Verder speelde in de woning ook de materiaalkleur een belangrijke rol: de zwart marmeren schouwen met groene tegels en schouwen in roze-beige marmers tegenover de kleuren van het schrijnwerk.

Figuur 65 (links): Trap in de woning naar de eerste verdieping (© Onderzoek Verdonck Ann, 2002)

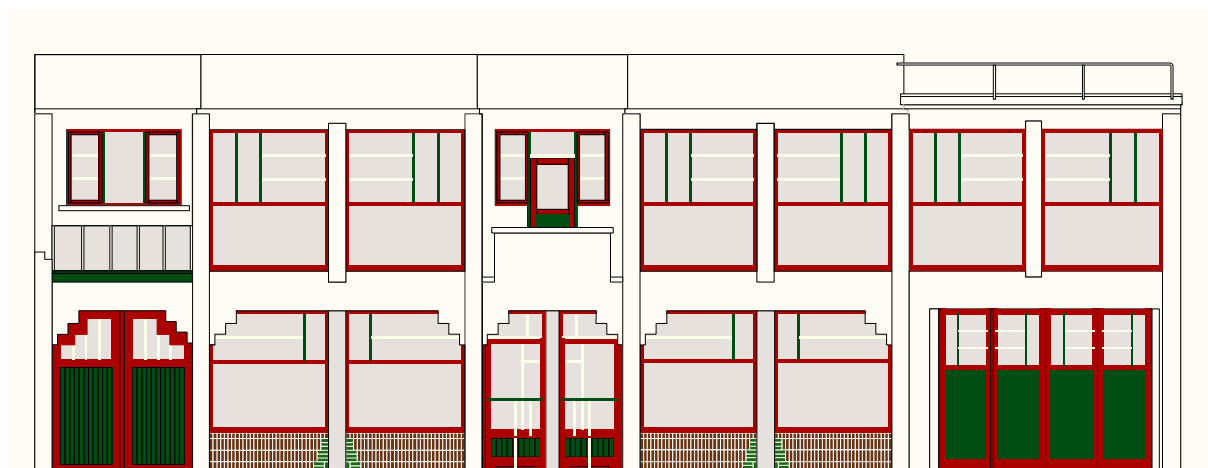
Figuur 66 (rechts boven): Traphal in woning De Lange te Alkmaar
(© Theo Van Doesburg, Oeuvre catalogus 2002)

Figuur 67 (rechts onder): Trap in het ondertussen gesloopte Noordzeehotel in Knokke
(© Verdonck Ann, 2002)

Het gepolychromeerde interieur van de winkel en het magazijn (met uitzondering van de borstweringen rond de vide) hield stand tot 2004 terwijl op dat moment in het woonhuis reeds de meeste onderdelen overschilderd waren. Bij de renovatiecampagne in opdracht van Yvan Volcke werd het geïdentificeerde kleurenpalet van het buitenschrijnwerk niet gevolgd en is alles oversaust met een matte bordeaux-bruine verf. In het magazijn bleef het bij de architecturale kleurstelling van de ramen aan de zijde van het interieur. De borstwering werd groen geschilderd met centraal witte accenten. Met andere woorden, de conceptkleuren uit 1920 werden op een totaal andere manier toegepast. Een tiental jaar later werd het interieur van de voormalige winkel overwegend lichtgrijs geschilderd met beigebruine borstweringen langs de vide.

2.6 Het kleurenschema - onderzoek in 2020

Tijdens het onderzoek in 2020 werden de resultaten van 2002 bevestigd, de identificatie van de kleuren en het lagenpakket nog verfijnd aan de hand van digitale kleurmeting, visuele controle met de NCS blokken. Het onderzoek gebeurde onder vergroting met de Zeiss Eye Loupe X8. Er werden bijkomend nog andere zones en onderdelen onderzocht. De reconstructietekeningen uit 2002, destijds ingekleurd met standaard Autocad kleuren, werden in Vectorworks opgemaakt op basis van de geïdentificeerde NCS kleuren. Het kleurhistorisch onderzoek uit 2020 is toegevoegd in bijlage.

Figuur 68: Reconstructietekening voorgevel 1920-'24 (© geveltekening van Keizo Yakushiji met implementatie van het kleurenschema uit het onderzoek van Fenikx)

2.7 Conclusie

De ijzerwinkel Vandensteene-Planque in Wervik kan beschouwd worden als de revival van een 19de-eeuws winkelconcept in een vernieuwende en zuivere vormgeving. En zoals Hoste het in 1955 verwoordde was de gevel *'(...) er een zonder enig decor en heeft alleen zijn karakter door het tot uiting brengen van de dragende en de gedragene elementen, te weten de pijlers die dragen en de balken die gedragen worden.'*³⁹ Het project werd door Huib Hoste geconcipeerd en later ook meerdere malen onder zijn supervisie verbouwd. Het is bijgevolg vrij confronterend dat de voorvechter van deze vernieuwing kort voor zijn overlijden enkele beeldbepalende architecturale elementen laat 'wegkappen'. Was zijn bezieling voor architectuur en vernieuwing zoek of trok hij bepaalde architecturale principes van destijds in twijfel?

Anderzijds stellen we vast dat hij het 20ste-eeuwse kleurenschema wel bewaarde. In 1955 schreef Hoste immers een laatste tekst over kleurgebruik in relatie tot de architectuur en blikte hij even terug op de jaren twintig en op zijn recentere kleurprincipes.

39 S.n. *'t Isermael*. In: Verhalen voor onderweg, Huib Hoste en het modernisme in Wervik en Zonnebeke, 2007, p. 27-28.

Het is dan ook verfrissend om te lezen dat hij op dat vlak alvast geen toegevingen deed: *“Er zal wel geen enkele architect te vinden zijn die ‘kleur’ als bestanddeel van zijn bouwkunst zou willen prijsgeven. Kleur versterkt de vormen, doet ze leven, maakt de tegenstellingen intenser, kan hetgene wat dof is doen schitteren en wat nog meer!”*⁴⁰

40 H. HOSTE, *Kleur en Architectuur*. In: Ruimte, reeks 2/nr 2, Antwerpen 1955, p 8-10.

3 INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN

3.1 Bouwstructuur ijzerwinkel

Alvorens over te gaan tot de bespreking van erfgoedelementen in de klassieke tweegeleding van exterieur en interieur, dient eerst de betonstructuur en de opbouw van de ijzerwinkel besproken te worden. De structuur komen we zowel in het exterieur als het interieur tegen.

Het concept van 1920 bestond er in om een zo open mogelijke ruimte over twee verdiepingen te kunnen creëren met een betonskelet van balken en kolommen. Er werd geen beton gebruikt voor de funderingen, noch voor de vloerplaten.

De fundering bestaat uit een geheel van in baksteen gemetselde funderingszolen in de twee hoofdrichtingen van het gebouw, die - met uitzondering van de minder diep gefundeerde oost-west gerichte wand van de kantoorruimte - aanzetten op 1 meter onder het afwerkpeil van de vloer.

Er moest rekening gehouden worden met bestaande gemene muren : aan zuidzijde over de volledige lengte met de buur Nieuwstraat 37 (huidig adres) en aan noordzijde met een ondiep gebouw over twee verdiepingen met garage, dat pas enkele jaren later zou kunnen verworven voor de realisatie van de nieuwe garage. De dragende betonkolommen werden er aangezet op dwarse funderingszolen, terwijl de gemene baksteenmuur als scheidende constructie behouden bleef. De afwerking van de open galerij in geglaazuurde baksteen (zie verder) werd halfsteens tegenaan de gemene muur met het garagegebouw gemetseld.

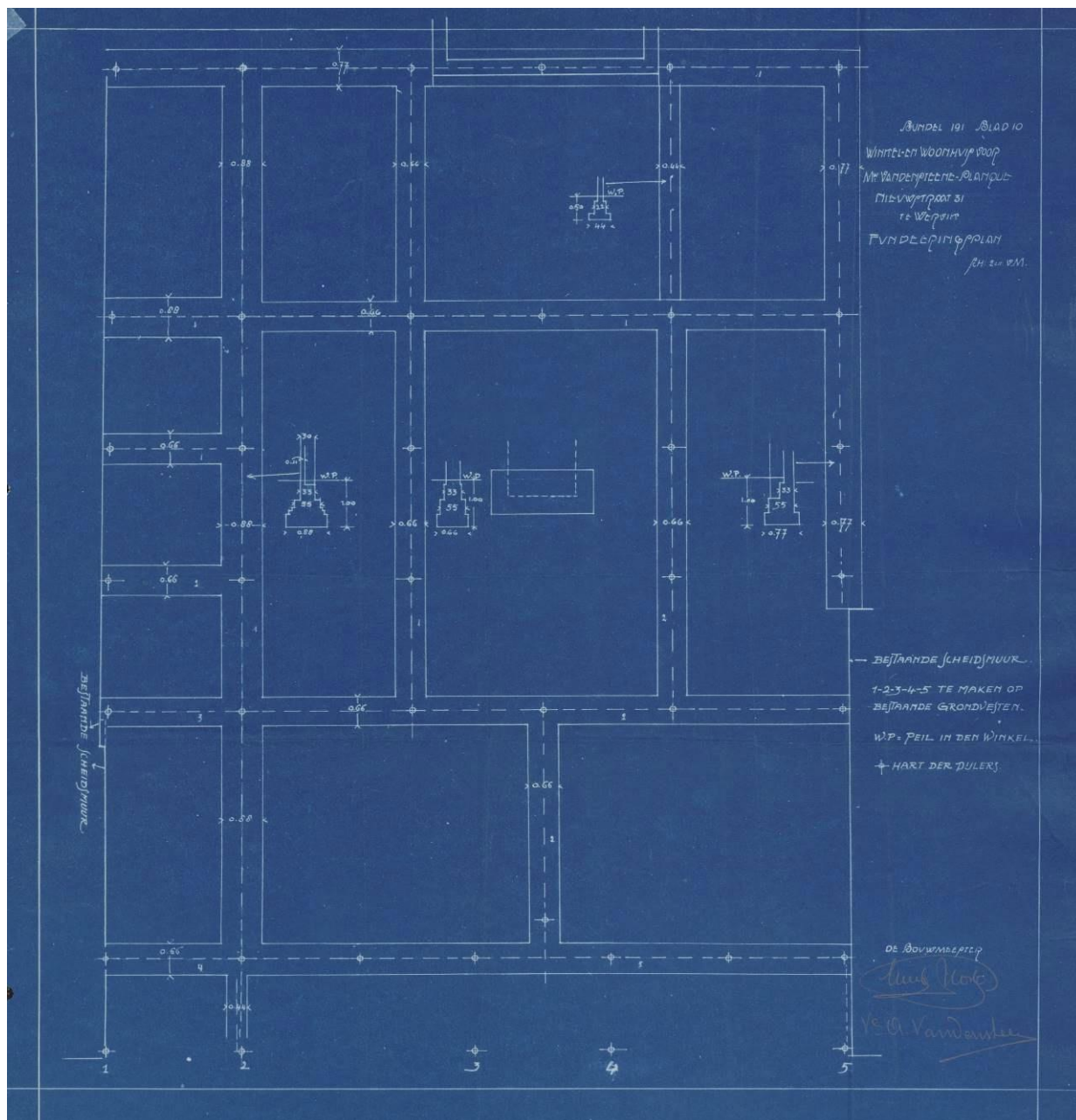
De bestaande (baksteen metselwerk) fundering aan de rooilijn werd nog voldoende goed bevonden om de vijf kolommen van de voorgevel op aan te zetten.

Ter hoogte van de westelijke eindgevel van het gebouw werd geopteerd om de gevel in baksteen steens tussen de betonstructuren te metselen.

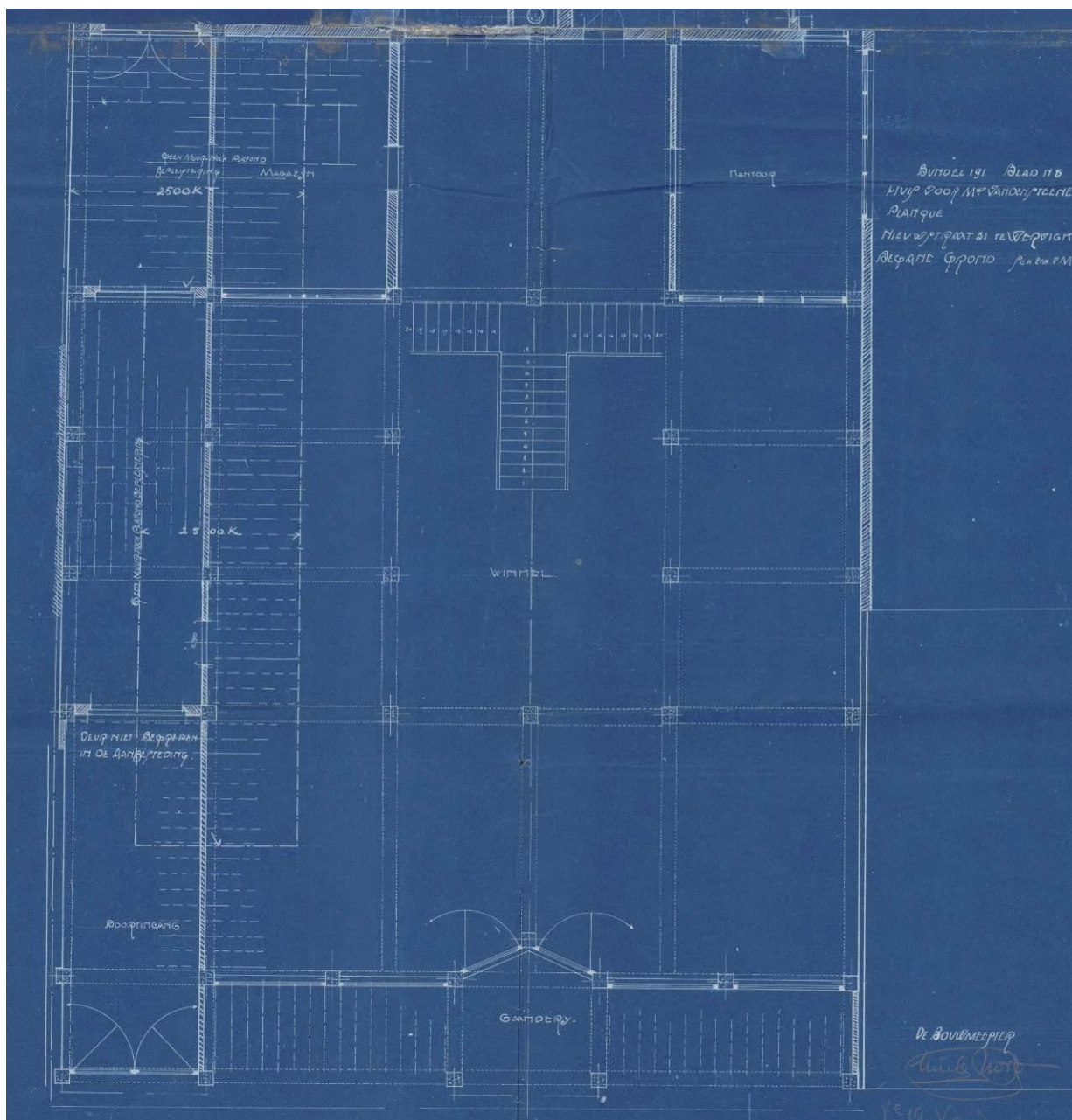
Voor het stuk noordgevel dat retourde tot het bestaande gebouw van de buur werd echter geopteerd om de buitenwand in steens dik metselwerk tegen de kolommen aan te metselen. Dit kan allicht verklaard worden vanuit de volgende logica :

- gezien de kolommen aan de noordzijde over het oostelijk deel voor de (gemene) muur dienden geplaatst te worden, wilde men voor het vervolg van de structuur het binnenaanzicht gelijk houden
- aan westzijde kon men daarvan afwijken en zullen overwegingen van besparing van materiaal en plaats meer doorgewogen hebben.

Diverse scheidende binnenwanden werden in niet dragend metselwerk van 1/2 steen dik uitgevoerd. Enkel de noordelijke binnenwand van het magazijn werd steeds dik uitgevoerd. Ook werd - in vergelijking tot zijn pendant van het kantoor - dit metselwerk op een volwaardige funderingszool aangezet, wat er op wijst dat deze muur bedoeld was voor het afhangen van lasten (e.g. muurrekken).

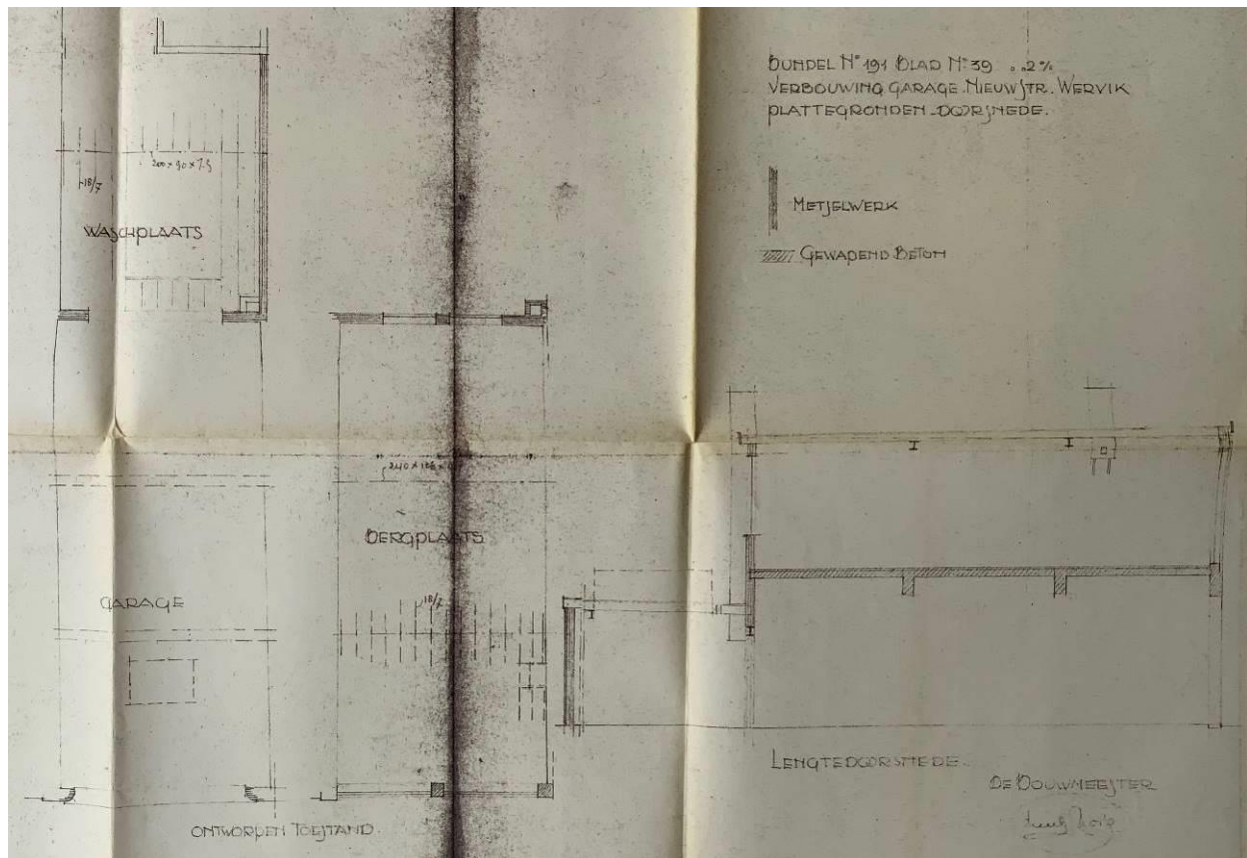

Figuur 69: ontwerpplan van H. Hoste ca. 1920 voor de metselwerk funderingszolen met aanzetten van muren en betonkolommen (Algemeen Rijksarchief Brussel, DVG, 3949)

Figuur 70: ontwerpplan van H. Hoste ca. 1920 voor de gelijkvloerse verdieping van de ijzerwinkel (Algemeen Rijksarchief Brussel, DVG, 3949)

De verdiepingvloer en dakvloer zijn niet uitgevoerd als een betonstructuur, maar bestaan uit een houten roostering (respectievelijk 23 x 7 cm om de 33 cm (hart op hart) en 17 x 3,5 cm om de 45 cm), die aan de plafondzijde bepleisterd werd op houten rinkellatten en aan vloerzijde beplankt.

Figuur 71 : ontwerp van H. Hoste voor de uitbreiding met garage en bergplaats ca. 1924 (familiearchief Vancanneyt)

Deels anders is de structuur opgevat van de noordelijke uitbreiding van de ijzerwinkel met een garage en een bergplaats ca. 1924.

De ontwerpplannen voorzagen een betonvloer op de verdieping, op twee dragende betonbalken. Ter hoogte van de voorgevel werd een structuur van betonnen balken en kolommen aangehouden, maar aan de achtergevel werden de structuren opgelegd in het dragend metselwerk van de gevel.

Voor de dakvloer werd geopteerd voor een houten roostering afdragend op de twee gevels en op twee stalen balken.

De structuur is ook zo gerealiseerd; evenwel toont het ontwerpplan geen details over de opvang van de betonnen en stalen balken. Aan beide zijden zijn ze door nieuw bebouwde gewapende betonkolommen ondersteund. Aan noordzijde werden deze kolommen tegen de gemene baksteenmuur met Nieuwstraat 41 aangebouwd. Aan de zuidzijde werd de voormalige gemene muur afgebroken en werden de nieuwe dragende kolommen tegen de betonstructuur van de ijzerwinkel aan gezet, waarna daartussen opnieuw scheidingswanden werden gemetseld in halfsteens metselwerk.

3.2 Exterieur ijzerwinkel en woning

3.2.1. Voorgevel ijzerwinkel

De voorgevel is een wit geschilderde betonskeletgevel over twee verdiepingen en vijf traveeën. Ze is aan de bovenzijde afgeboord met een doorlopende houten geprofileerde kroonlijst, die geen deel uitmaakt van het oorspronkelijk gevelontwerp en in tweede bouwphase werd bijgeplaatst.

Ze vertoont een volumespel door de open galerij op de gelijkvloerse verdieping over de drie middelste traveeën en het naar achter springend gevelvlak op de eerste verdieping boven de centrale inkomdeur en boven de dubbele poort aan de zuidelijke doorgang. Boven de centrale inkom wordt een terras gevormd, afgeschermd met een volle balustrade ingewerkt in de gevelcompositie. Boven de poort aan de zuidelijke doorgang is er een lichtstraat.

De openingen van open galerij en de zuidelijke poortopeningen worden geleed door opvallend vormgegeven getrapte consoles. Ter hoogte van de noordelijke poortdoorgang onder de later gerealiseerde annex ontbreken deze consoles.

Als bevloering van de galerij zien we een sobere betontegel, aangebracht bij de restauratie van 2002 na het terug open maken van de galerij. Historisch betrof het een granito vloer, waarin de naam van de winkel verwerkt was (zie historisch luik hoger - Figuur 11). Oorspronkelijk was er voorzien in de plaatsing van gele en bruine Baudour tegels⁴¹ in een geometrisch patroon (Figuur 88), doch dat werd allicht niet gerealiseerd.

Het plafond van de galerij is bepleisterd. Beide kopse uiteindes van de galerij zijn uitgevoerd in geglaazuurd baksteen metselwerk, volgens een zorgvuldig opgebouwd kleurpatroon in groen en bruin, enerzijds in verticaal geplaatste strekken en anderzijds in een staand verband.

Schrijnwerk

Het gelijkvloers bewaart deels nog zijn oorspronkelijke schrijnwerken : de garagepoorten en de schuin ingeplante inkomdeuren. Laatst genoemde werden bij de restauratie van 2002 op hun oorspronkelijke plaats teruggeplaatst. De gevel in de open galerij werd tussen de kolommen voorts ingevuld met nieuwe houten openschuivende deuren tot op de begane grond. Enkel de horizontale glasroedes hebben reminiscentie naar het

⁴¹ Allicht was hier een vrij dikke, weers- en zuurbestendige tegel voorzien. Er zijn niet zo veel referenties naar tegels van Baudour terug te vinden. In de 19de-eeuw waren er in deze deelgemeente van Saint-Ghislain de *usines De Fuisseaux* uit Baudour, teruggaand op het ca. 1842 opgerichte *Manufacture de porcelaine de Baudour*. In 1927 fuseert dit met andere tegelfabrieken tot de S.A. des Pavillons, vanaf 1934 overgaand in de S.A. Société Belge de Céramique Cérabel (BAECK Mario, *Gevloerd & Betegeld. De Belgische tegelindustrie van art nouveau tot seventies*, Oostkamp, 2012, p. 134 e.v., BAECK Mario, VERBRUGGE Bart, *De Belgische Art Nouveau en Art Deco wandtegels. 1880-1940*, M&L Cahier 3, 1996, p. 178 e.v.). Als hierboven beschreven type tegel kwamen we het nog tegen onder merkstempel 'Céraciel Belgique - Baudour' ca 1950 in Koksijde (VANHOVE Dries, *Beheersplan Home Edouard Pecher in Koksijde*, niet gepubliceerde studie, Krombeke, 2018).

oorspronkelijke model, waarbij de zware uitvoering in schuivende vleugels afbreuk doet aan de gevel.

In de grote rechte gevelopeningen op de verdieping werd bij de restauratie van 2002 dubbel beglaasd houten schrijnwerk geplaatst, waarbij de detaillering en de compositie is gebaseerd op het oorspronkelijke model.

Figuur 72: zicht op de voorgevel van de ijzerwinkel in de Nieuwstraat

Figuur 73: zicht op de voorgevel van de ijzerwinkel in de Nieuwstraat

Figuur 74: zicht op de poort van de zuidelijke doorgang naar de achterliggende smidse

Figuur 75: zicht op de lichtstraat boven de poort naar de zuidelijke doorgang

Figuur 76: zicht op de centrale inkomdeur tot de ijzerwinkel

Figuur 77 - 78: zicht op de gevelretour en het platte dak, centraal boven de inkom

Figuur 79 - 80: detail van de doorlopende kroonlijst aan de voorgevel

Figuur 81: zicht op de gelijkvloerse galerij aan de voorgevel

Figuur 82: detail van de geglazuurde bakstenen in de galerij

Figuur 83 (links): buitenzicht op het oorspronkelijke gevelschrijnwerk aan de hoofdinkom

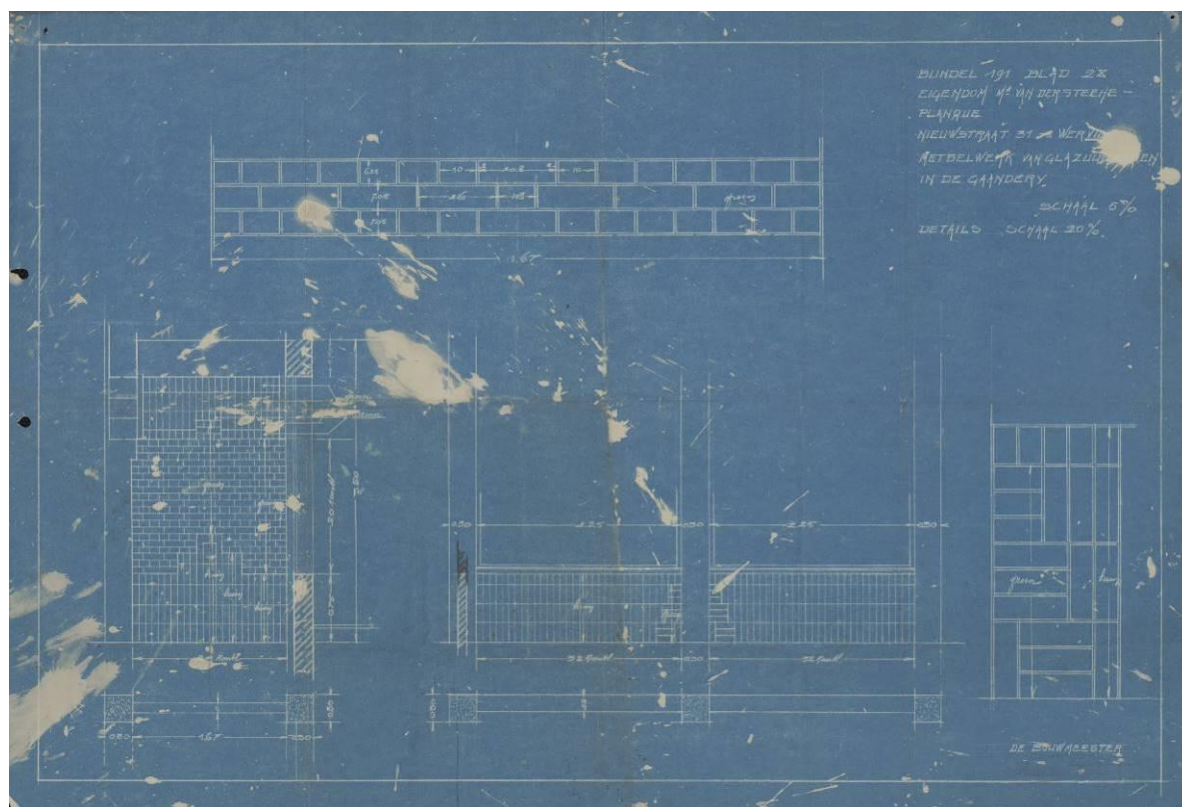
Figuur 84 (rechts): binnenzicht op een deurvleugel van de hoofdinkom

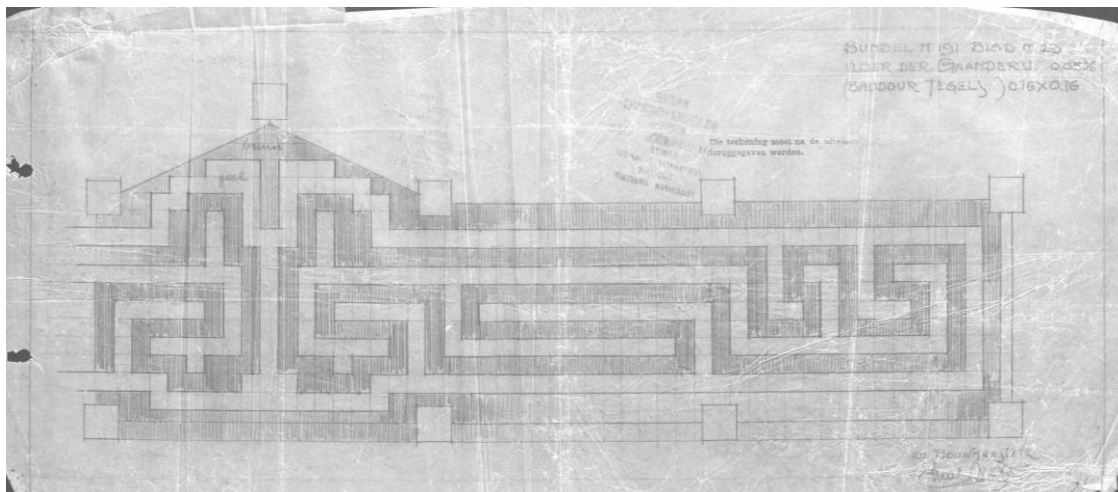
Figuur 85: zicht op het recente dubbel beglaasde gevelschrijnwerk in de galerij

Figuur 86: foto voorgevel voor 1924 - illustratie evolutie voorgevel (CIVA, zonder datum)

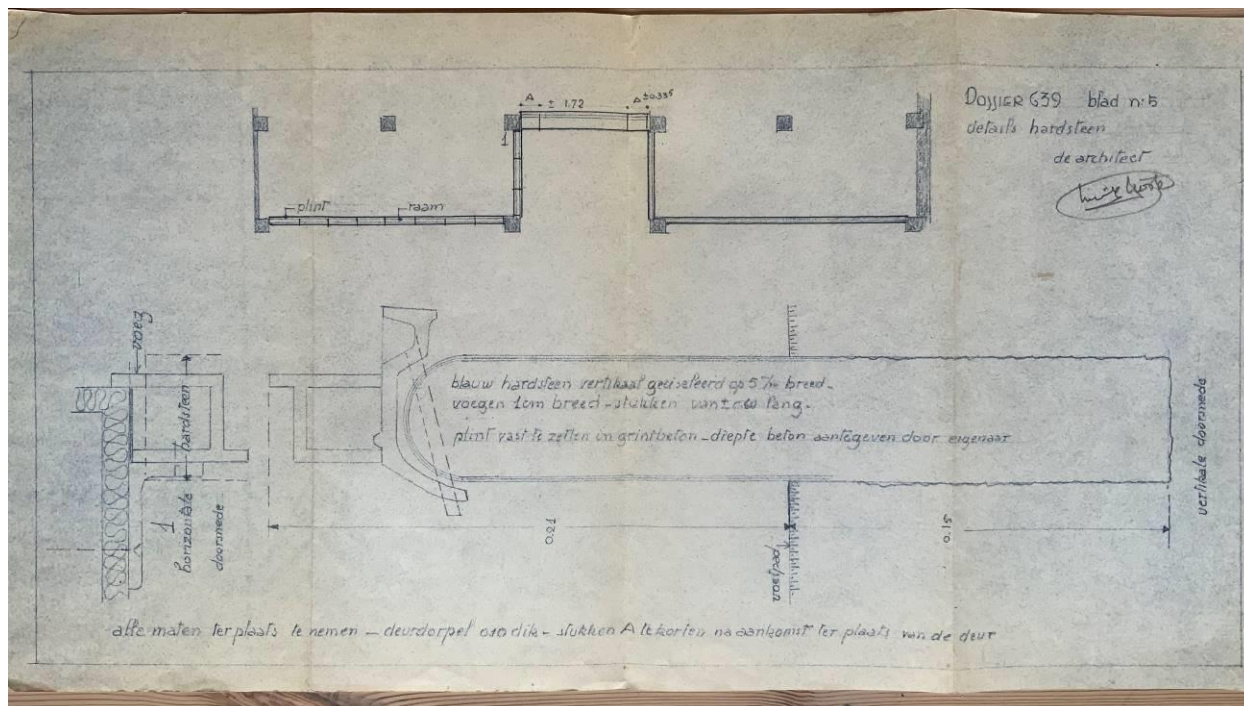
Figuur 87: ontwerpplan 1920 van Huib Hoste voor het metselwerk in geglaazuurde baksteen in de galerij met kleuraanduidingen - deels behouden en deels verdwenen erfgoedelementen (Algemeen Rijksarchief Brussel, DVG, 3949)

Figuur 88: ontwerpplan van Huib Hoste voor betegeling in gele en bruine Baudour tegels in de gaanderij (Algemeen Rijksarchief Brussel, DVG, 3949)

Figuur 89: foto december 1982 - illustratie evolutie voorgevel (archief Onroerend Erfgoed)

Figuur 90: ontwerpplan 1956 van Huib Hoste voor de verbouwing van de vitrine - staalschrijnwerk op een plint in blauwe hardsteen (familiearchief Vancanneyt)

Figuur 91: zicht op de garage annex aan de noordkant - gebouwd in 1924

Figuur 92: zicht op de poortdoorgang onder de noordelijke annex

3.2.2 Vrije zijgevels ijzerwinkel en smidse

In de westelijke eindgevel van de ijzerwinkel bleven de kolommen en balken van de betonstructuur zichtbaar en zonder afwerking behouden. Tussen de betonstructuur van de gevel werd ingevuld met steens metselwerk in donkerrode baksteen.

Ter hoogte van de zuidelijke binnenkoer werd deze gevel doorbroken met twee openingen, voor de plaatsing van een trap (zie Figuur 47 en 48). Deze trap werd allicht gebouwd wanneer in de winkelruimte de betonnen trap werd afgebroken. Allicht werd de binnenkoer dan ook overdekt: van een eerste volledige overdekking onder schuin dak bleven nog twee stalen balken en de aftekening tegen de smidse en het woonhuis bewaard. Recenter in 2002 werd hoger een nieuwe gedeeltelijke afdekking geplaatst boven de binnenkoer, op een lichtere houten structuur.

De gevelopening met de deur lijkt wel een oorspronkelijke gevelopening te zijn, hoewel er heden een binnendeur in de opening is geplaatst.

De gevelopening in de noordwesthoek - uitgevend in de noordelijke binnenkoer - is allicht een oorspronkelijke gevelopening, hoewel ze niet op de ontwerpplannen staat. Ze is ingevuld met het type buitendeur dat ook in de woning aanwezig was (zie verder).

Figuur 93 - 94: vrije westelijke eindgevel van de ijzerwinkel - foto's 2001 - de schrijnwerken van de woning (rechter gevel op de beide foto's) werden ca. 2002 vervangen; de deur naar de ijzerwinkel bleef tot op heden behouden (archief architect J. Boens)

Figuur 95 (links): zicht op de westgevel van de ijzerwinkel vanuit de zuidelijke koer - de twee beplankte openingen werden in de tweede helft van de 20ste eeuw gemaakt voor de plaatsing van een trap (na het afbreken van de betontrap). Allicht werd deze binnenkoer dan ook overdekt.

Figuur 96 (rechts): zicht op de noordelijke retourgevel van de ijzerwinkel

De noordelijke retourgevel is - op twee gevelopeningen op de gelijkvloerse verdieping na - een blinde baksteengevel, steens gemetseld voor de betonstructuur.

De grote gevelopening is (hoewel ingevuld met nieuw schrijnwerk - zie verder) oorspronkelijk en verlichtte de kantoorruimte. De deuropening werd na 1924 bijgemaakt als binnendeur uitgevend in de nieuwe bergruimte over één verdieping.

De genoemde bergruimte werd ca. 2002 afgebroken. Witte afwerkingssporen bleven zichtbaar op de gevels van de ijzerwinkel en de garage-annex. Ook de balkgaten van het afgebroken volume zijn nog zichtbaar in laatstgenoemde gevel.

De gevel van het twee verdiepingen hoog annexgebouw van 1924 werd na de afbraak van het lagere gebouw op de gelijkvloerse verdieping niet opnieuw gesloten. Op de eerste verdieping wordt de berging verlicht door twee grote licht getoogde gevelopeningen. Aan buitenzijde werd een vast houten raam met enkele beglazing geplaatst voor de historische schrijnwerken in gietijzer. Het historisch schrijnwerk wordt besproken in deel 3.2.5.

De gevels van de ijzerwinkel worden aan bovenzijde afgezoomd door een eenvoudige houten boeiplank.

Figuur 97: zicht op de noordelijke retourgevel van de ijzerwinkel en de westgevel van de garage-annex

Figuur 98 : detail westgevel van de garage-annex

De smidse heeft slechts één vrijstaande gevel aan noordzijde - in de smalle binnenkoer. De westelijke en zuidelijke muren zijn gemene muren.

De noordgevel van de smidse is opgetrokken uit rode baksteen, steens dik gemetseld. De gevel volgt de dakvorm van het gebouw, i.e. een half mansardedak (in dakpannen), met een sleepdak naar de westelijke gemene muur (lichtstraat).

Op de gelijkvloerse verdieping is de gevel geleed door een deuropening en twee brede vensteropeningen, telkens onder licht getoogde bakstenen strekken. Boven de deur van de smidse is een ondiepe nis gemetseld, waarschijnlijk voor de plaatsing van een heiligenbeeldje.

Figuur 99 - 100: noordgevel van de smidse vanuit de zuidelijke binnenkoer

3.2.3 Gevels van de woning

De twee blinde zijgevels van de woning, de oostelijke gevel van de woning en de gevels van het doorgangsvolume onder plat dak zijn in rood baksteen metselwerk gemetseld. Van deze gevels zijn enkel de zuid gerichte gevels op anderhalve steense dikte uitgevoerd; de oost- en noordgerichte gevels zijn slechts in steens dikke uitvoering.

De zuidgevel van de woning is blind uitgevoerd; enkel ter hoogte van het doorgangsvolume en over de breedte van het eigen perceel werden enkele gevelopeningen voorzien. Zowel de opening op de gelijkvloerse verdieping (met oorspronkelijk schrijnwerk) als op de verdieping komen overeen met de in 1920 geplande toestand. Beide zijn rechthoekige openingen onder een strekse rollaag⁴². Sporen aan het metsel- en voegwerk lijken aan te duiden dat er aan de gevelopening op de eerste verdieping is gewerkt, doch het zal mogelijk eerder een herstelling zijn geweest dan een aanpassing van de bestaande opening. Tegen de zuidgevel van de woning en in de zuidelijke koer werd uitpandig een toiletvolume gebouwd voor de woning onder plat dak. Deze is met een recent heruitgevoerde zinken dakbedekking gedekt, wat in de gevel werd afgewerkt met een eenvoudige houten boeiplank.

Figuur 101: zicht op zuidelijke zijgevel van de woning en het doorgangsvolume

⁴² De rollaag op de gelijkvloerse verdieping werd versterkt met een L-profiel. Er lijkt ons niet onmiddellijk een aanleiding te zijn geweest om dat te moeten doen.

Figuur 102: blinde zuidelijke zijgevel woning en gevel van het doorgangsvolume

In de woninggevels ter hoogte van de noordelijke binnenkoer zijn meer gevelopeningen gebouwd. Twee deuropeningen gaven toegang tot de inkomhal en de wasplaats in respectievelijk de noordgevel en de oostgevel. Een groot venster verlicht de keukenruimte en kleinere vensteropeningen verlichten de slaapkamers op de verdieping, de achterkeuken en een badkamer. Alle openingen zijn rechthoekig onder steense rollagen, met uitzondering van het keukenvenster, waar de opening werd gemaakt met een stalen I-ligger als lintee (heden bekleed met een houten beplanking).

Ook deze gevels hebben geen enkele vorm van decor, en de vensteropeningen zijn heel functioneel ingeplant, zonder bekommernis van gevelritmiek.

De gevel van de eigenlijke woning, met zadeldak, is bekroond met een houten geprofileerde bakgoot.

De noordgevel van het doorgangsvolume (net zoals de zuidgevel) heeft een stuk boeiplank ter hoogte van het deel plat dak; de resterende zone ter hoogte van de wateropvangbakken (zie verder) is opgemetseld. Het is waarschijnlijk dat deze gevelbeëindiging een latere aanpassing is voor een betere waterdichting. Over een eventueel ander oorspronkelijk uitzicht kan geen uitspraak worden gedaan.

Figuur 103 (links): oostgevel van het woonhuis

Figuur 104 (rechts): noordgevel van het doorgangsvolume

De westelijke tuingevel van de woning is duidelijk opgevat als de representatieve 'voorgevel' van de woning. Hoewel deze gevel allicht nooit de functie van ontvangst van mensen kan gehad hebben, werd de siergevel naar de tuin gericht, waarschijnlijk omdat de woning van nergens anders kon waargenomen worden.

Zoals veel wederopbouwarchitectuur in Wervik, Ieper, e.d.m., werd voor deze rijker uitgewerkte gevel een gele baksteen gebruikt, terwijl het functionelere metselwerk in rode baksteen werd uitgevoerd (zie hoger). De gevel werd op anderhalve steense dikte uitgevoerd.

De gevelritmiek van de gelijkvloerse verdieping, met twee brede venstertraveeën en een smallere deur travee, wordt aangehouden op de eerste verdieping (met ont dubbeling van het aantal vensters in de brede travee) en in de gevelbekroning in baksteen met uitspringende fries op lisenen.

Al spoedig na de bouw van de woning in 1920 wordt er tegen de gevel een veranda met baksteen muren gebouwd, waardoor het formelere karakter van de gevel grotendeels te niet gaat. Ca. 2002 wordt de historische veranda door een nieuwe vervangen.

Deze gevel wordt beëindigd door een geprofileerde houten bakgoot, van hetzelfde type als de oostgevel.

Figuur 105: westelijke tuingevel van de woning in gele baksteen. Op de voorgrond recente verandabouw van ca. 2002.

Figuur 106: foto van de westelijke achtergevel voor de restauratiewerken in 2002 - reeds afgebroken veranda. De foto laat toe de oorspronkelijke gevelgeleding van ca. 1920 te lezen (archief Onroerend Erfgoed)

Figuur 107: foto uit 2000 van de oorspronkelijke achtergevel vanuit de latere veranda - buitendeur ter hoogte van de gang - vergelijk met Figuur 127 (archief Onroerend Erfgoed)

Figuur 108: foto van de westelijke achtergevel voor de restauratiewerken in 2002 - met nog aanwezige veranda - verdwenen erfgoedelement (archief Onroerend Erfgoed)

3.2.4 Daken

Een recente opendraaiende daklichtopening op de eerste verdieping boven de zuidelijke doorgang geeft toegang tot het integraal met bitumineus vilt afgewerkte platte dak. De dakafwerking is steeds in bitumen afgewerkt, hoewel dit in oorsprong ging over een ter plaatse warm gegoten bitumenlaag⁴³. Bij de laatste herneming van de dakdichting ca. 2002 werd het dak geïsoleerd met 6 cm dikke polyurethaanplaten. Boven het grote centrale daklicht is de buitenlichtkoepel gebouwd. Deze is sinds de restauratie van 2002 bekleed met polycarbonaat kanaalplaten en pvc schrijnwerk. De oorspronkelijke stalen structuur bleef allicht behouden, wat door de ondoorzichtigheid van de polycarbonaatplaten niet kon vastgesteld worden. Een deel van de oudere (oorspronkelijke?) gewapende glazen golfplaten bleef in het gebouw bewaard.

Figuur 109: zicht op het platte dak en de daklichtopening. Het dak in orangerode stormpannen is de buur Nieuwstraat 37.

⁴³ Artikel 23 van het bestek van mei 1920 : 'bedekking met straatasfalt op een dikte van 0,02 m begrepen de noodige isolering van het schalieberd' (ARA, DVG, nr. 3949).

Figuur 110: zicht op de hedendaagse bekleding met polycarbonaat kanaalplaten en PVC schrijnwerk

Figuur 111 : structuur van de daklichtkoepel in samengebouwte staalliggers, zoals zichtbaar in 2000 met de voormalige gegolfde glasplaten

Figuur 112 (links): deels bewaarde gewapende glazen golfplaten van de dakkoepel op de berging boven de smidse⁴⁴.

Figuur 113 (rechts): situatie van de dakkoepel ca. 2001 (archief J. Boens)

Het zadeldak van het woonhuis en het halve mansardedak van de smidse zijn gedekt met rode stormpannen. Oorspronkelijk waren dat rode Vlaamse pannen.

De aansluitingen op het metselwerk van de puntgevels zijn gemorteld. Het dak van het woonhuis wordt doorbroken door drie historische bakstenen schouwen en twee recentere schouwen. De bakstenen schouwen verkeren in een slechte bewaringstoestand.

Het dak van het doorgangsvolume bestaat grotendeels uit vier betonnen waterreservoirs ('waterbak' genaamd in het bestek van 1920). De strook van het plat dak aansluitend tegen het woonhuis is met zink bekleed, heden in slechte bewaringstoestand.

⁴⁴ Afmetingen ca. 127 cm lang en 100 cm breed.

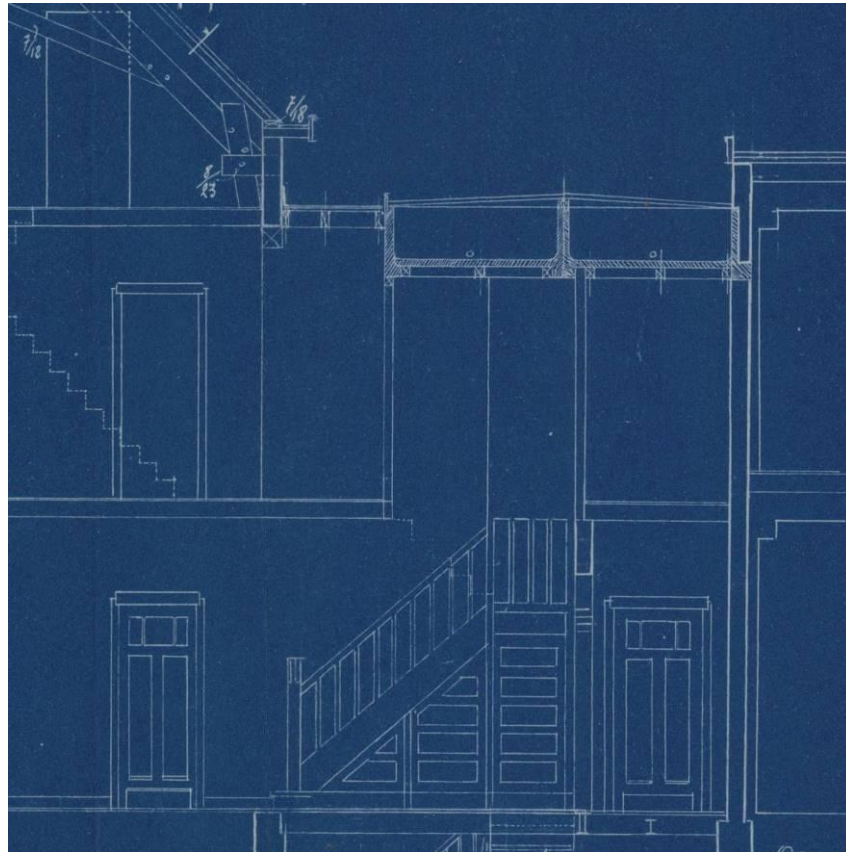
Figuur 114 : pannendaken van de smidse (op de voorgrond) en het woonhuis

Figuur 115: wateropvang bakken op het dak van het doorgangsvolume

Figuur 116: niet gedateerde familiefoto Vancanneyt - op de daken van de smidse en het woonhuis lagen nog rode Vlaamse pannen.

Figuur 117: detail uit het ontwerpplan van 1920 met de opbouw van de wateropvang bakken
(Algemeen Rijksarchief)

3.2.5 Buitenschrijnwerk

Diverse types schrijnwerk zijn te onderscheiden aan het woonhuis, de achtergevels van de ijzerwinkel en de smidse.

De houten buitendeuren en ramen dragen de signatuur van Huib Hoste. Voor de smidse en voor de westgevel van de magazijnannex van 1924 werd dan weer geopteerd voor ijzeren ramen in een zuiver functionele vormgeving. Het is niet uit te sluiten dat deze ramen recuperatie ramen zijn en hier secundair herplaatst. In voorkomend geval zouden de vensteropeningen exact op maat van deze schrijnwerken zijn gemetseld.

3.2.5.1 *Buitendeuren*

De historische houten buitendeuren zijn symmetrisch van opzet, bovenaan beglaasd met een horizontale roedeverdeling en vier of vijf ruiten. Onderaan is de deur beplankt onder een druipneus.

Dit deurtype zien we in foto's voor de renovatie van 2002 nog op de volgende plaatsen :

- westgevel van de woning in de veranda (Figuur 107), vier ruiten
- heden nog bewaard in de kelder, doch in slechte bewaringstoestand

- inkom van de woning in de noordgevel van het doorgangvolume (Figuur 93) vijf ruiten - heden verdwenen
 - deur inkom stookruimte (Figuur 123), 4 ruiten en bovenlicht - heden verdwenen
 - deur ijzerwinkel in de westgevel (Figuur 93), vijf ruiten- heden nog ter plaatse
- Van deze vier deuren is heden nog één ter plaatse en bleef er één bewaard.

We zien ook een variatie op deze deur in de noordgevel van de ijzerwinkel, en ook uitgevend op de noordelijke binnenkoer. Deze deur is allicht niet als buitendeur geconcepieerd. De afwerking voor de buitenzijde ontbreekt: druipneus en opgeklampte beplanking. Enkel paneelwerk zoals hier is in principe niet duurzaam in buitencondities, hoewel ook de dubbele deur van de berging annex van 1924 zo gemaakt was (Figuur 124). De deuropening werd in de renovatie van ca. 2002 nieuw gemaakt. De deur is allicht elders in het gebouw gerecupereerd. De asymmetrie van de verticale middenstijl (onderverdeling van de vaste panelen onderaan) lijkt er te kunnen op wijzen dat we hier moeten denken aan een dubbele (binnen?)deurvleugel, waarbij de symmetrie verkregen was in de ontubbeling van de deurvleugel. Een vrij gelijkaardige deur zien we in de in 2002 opnieuw gebouwde berging in de ijzerwinkel. Hier zit de middelste regel van het paneelwerk echter centraal. De mogelijke herkomst van beide deuren blijft onduidelijk. Het verwantschap met de deur van de berging annex van 1924 doet ons vermoeden dat we het eerder moeten zoeken in ditzelfde garage/berging gebouw; de opmetingsplannen van J. Boens geven echter geen uitsluitsel.

Figuur 118 (links): type buitendeur - westgevel van de ijzerwinkel. De glasruiten werden mee geschilderd.

Figuur 119 (rechts): voormalige buitendeur van de westgevel van het woonhuis (na bouw veranda binnendeur), heden gestapeld in de kelder.

Figuur 120 (links): recuperatie (buiten?)deur in een ca. 2002 nieuw gemaakte deuropening van de ijzerwinkel, uitgevend in de noordelijke binnenkoer

Figuur 121 (rechts): buitendeur tussen de ijzerwinkel en de “koer” aan de noordzijde

Figuur 122: voormalige buitendeur (deur stookplaats woning?) in 2002 herplaatst in de wand van de nieuw gemaakte berging (reconstructie oorspronkelijk magazijn)

Figuur 123: oostgevel van het woonhuis in 2002 - verdwenen erfgoedelementen : raam en deur op de gelijkvloerse verdieping (archief Onroerend Erfgoed)

Figuur 124 : voormalige dubbele buitendeur van de berging annex 1924 - niet behouden erfgoedelement (archief J. Boens)

Figuur 125 (links): huidige invulling van de deuropening van de inkom van de woning in PVC

Figuur 126 (rechts): huidige invulling van de deur naar de stookruimte van de woning (oostgevel woning) in PVC

3.2.5.2 *Houten ramen woning*

De houten buitenramen van de woning zijn ontworpen composities, met vooral in de bovenlichten glasroede-indelingen in asymmetrisch opzet. De symmetrie van de bovenlicht indelingen komt echter wel terug hetzij in het schrijnwerk zelf, hetzij in de gevelcompositie (op de verdieping van de woning, west- en oostgevels). Dit is ook uitgesproken zo voor de schrijnwerken van de voorgevel van de ijzerwinkel (zie 3.2.1 hierboven) als voor de inmiddels verdwenen binnenschrijnwerk composities voor het magazijn en het kantoor (Figuur 21 en 22).

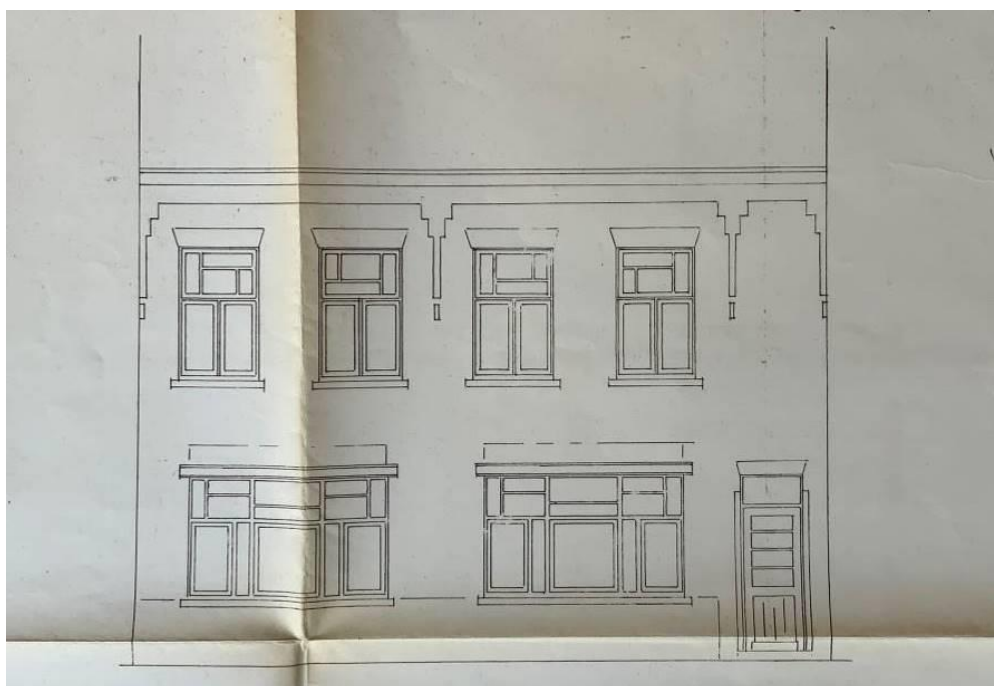
Het onderste deel met bewegende vleugels varieert van eenvoudig dubbel opendraaiende vleugels tot vrij complexe systemen (zie verder).

De ramen op de verdieping van het woonhuis bleven niet bewaard en werden reeds vroeger (jaren 1970 of 1980?) vervangen door houten buitenschrijnwerk met dubbele beglazing. Deze ramen zijn dubbel opendraaiend over de volledige vensterhoogte, dus

zonder bovenlicht (Figuur 103, Figuur 104, Figuur 105, Figuur 123). De historische ramen aldaar hadden een vrij uitgesproken geometrische invulling van de bovenlichten en dubbel opendraaiende vleugels.

De ramen van het doorgangsvolume onder plat dak hebben een meer symmetrisch opzet⁴⁵ (zie ontwerptekening voor de zuidgevel Figuur 128). Enkel het raam van de zuidgevel op de gelijkvloerse verdieping bleef behouden (zie Figuur 101). Op de eerste verdieping werden ze vervangen alle gelijktijdig met de ramen in de west- en oostgevels van het woonhuis en zijn ze van het zelfde type. Op de gelijkvloerse verdieping van de noordgevel treffen we een vrij vierkante gevelopening. Op foto's van ca. 2002⁴⁶ zien we een vrij recent houten tuimelend raam (jaren 1960 of 1970 ?). Ca. 2002 werd dit opnieuw vervangen door een raam in PVC (zie Figuur 104).

Van de ramen aan noordzijde van het doorgangsvolume werden helaas geen ontwerptekeningen gemaakt, zodat we de historische invullingen voor deze afwijkende vensterverhoudingen niet kunnen reconstrueren.

Figuur 127 : gevelontwerp H. Hoste voor de westelijke tuingevel mei 1920. De schrijnwerken op de eerste verdiepingen zijn reeds op een ongekend tijdstip voor 2002 verdwenen. De schrijnwerken op de gelijkvloerse verdieping werden ca 2002 uitgehaald maar bleven wel bewaard (familiearchief Vancanneyt)

⁴⁵ Allicht gekoppeld aan het ontbreken van enige symmetrie in de gevelcompositie.

⁴⁶ Fotoreeks Jan Boens, foto hier niet opgenomen.

Figuur 128 : gevelontwerp H. Hoste voor de oostelijke gevel van het woonhuis mei 1920. Links op de tekening de schrijnwerken voor de zuidgevel van het doorgangsvolume. De schrijnwerken op de eerste verdiepingen zijn op een ongekend tijdstip voor 2002 verdwenen. De schrijnwerken op de eerste verdieping werden ca 2002 uitgehaald ; hier bleven de ramen niet bewaard (familiearchief Vancanneyt)

De brede ramen in de westgevel op de gelijkvloerse verdieping hadden een vrij complexe uitvoering van opengaande vleugels. Uiterst links en rechts is een opendraaiende vleugel, sluitend tegen een vast deel. De middelste vleugel is openschuivend, met tegengewichten die omlopen in het vast kader van het raam.

Ca. 2002 werd één van beide ramen uitgehaald. Het bleef behouden en staat momenteel opgesteld in de gang van de woning. Van de opendraaiende vleugels zijn de spanjoletten afgenomen. Het andere raam werd al veel vroeger uitgenomen, bij de bouw van de veranda ca. 1924. Ook dit raam bleef bewaard, gezien het op de einde van de tuin hergebruikt werd als kippenhok.

Het keukenraam was voor 2002 ook nog het oorspronkelijke raam (zie Figuur 123), doch het werd in die periode vervangen door een nieuw PVC raam (zie Figuur 103). Het onderlicht was onderverdeeld in drie delen. Er is geen historische foto gekend die de binnenzijde van dit raam toont en ons kan tonen hoe de vleugels opengingen. Afgaande op de exterieurfoto is het hoogst waarschijnlijk dat de middenvleugel inclusief twee makelaars vast was, en de buitenste vleugels opendraaiden.

Figuur 129: zicht op het origineel schrijnwerkelement in de inkom van de woning

Figuur 130: detail ter hoogte van de afgenomen spanjoletten

Figuur 131 : raam van de westgevel van het woonhuis, uitgenomen ca. 1924 bij de bouw van de veranda en hergebruikt als kippenhok

Figuur 132: huidige invulling van het keukenraam in de oostgevel van het huis - vast schrijnwerk PVC

3.2.5.3 Overige schrijnwerken

Het houten raam ter hoogte van het voormalige kantoor in de ijzerwinkel heeft een indeling van vier bij twee. In de versie van voor 2002 zien we vaste onderlichten en vier opentuinmelende bovenlichten. De onderlichten waren ingevuld met structuurglas en de bovenlichten met effen glas. Ca. 2002 werd een vrij getrouwe kopie van het schrijnwerk geplaatst. De bovenlichten werden echter vast gemonteerd, de typische versmalling in de naalden ter hoogte van de scharnieren werd weggelaten en de bovenlichten werden opnieuw openkippend gemaakt. De onderlichten werden opnieuw ingevuld met niet doorzichtbaar glas, dit maal in gezandstraalde uitvoering.

Figuur 133 : houten schrijnwerk van het kantoor (noordgevel ijzerwinkel) voor 2002 (archief J. Boens)

Figuur 134: houten schrijnwerk van het vml. kantoor, heden sanitair (noordgevel ijzerwinkel)

De buitenschrijnwerken van de smidse zijn functioneel uitgevoerd. De smidse wordt in de noordgevel verlicht door twee grote vaste schrijnwerken in gietijzer (Figuur 99). De onderste twee rijen van de raamindeling zijn ingevuld met textuurglas, de drie hogere rijen met effen glas.

Ook de houten buitendeur is functioneel uitgevoerd, met vast bovenlicht en een opgeklampte plankendeur.

Figuur 135 : gietijzeren ramen in de smidse. Houten opgeklampte buitendeur.

Figuur 136: buitendeur van de smidse

De ramen op de eerste verdieping van de garage-annex van 1924 sluiten aan bij dit type schrijnwerk (Figuur 98). Ook hier zijn ze uitgevoerd met gietijzeren roeden en stalen elementen, evenwel is er centraal in de 4 x 4 indeling van de ramen een opendraaiend deel van vier ruiten groot.

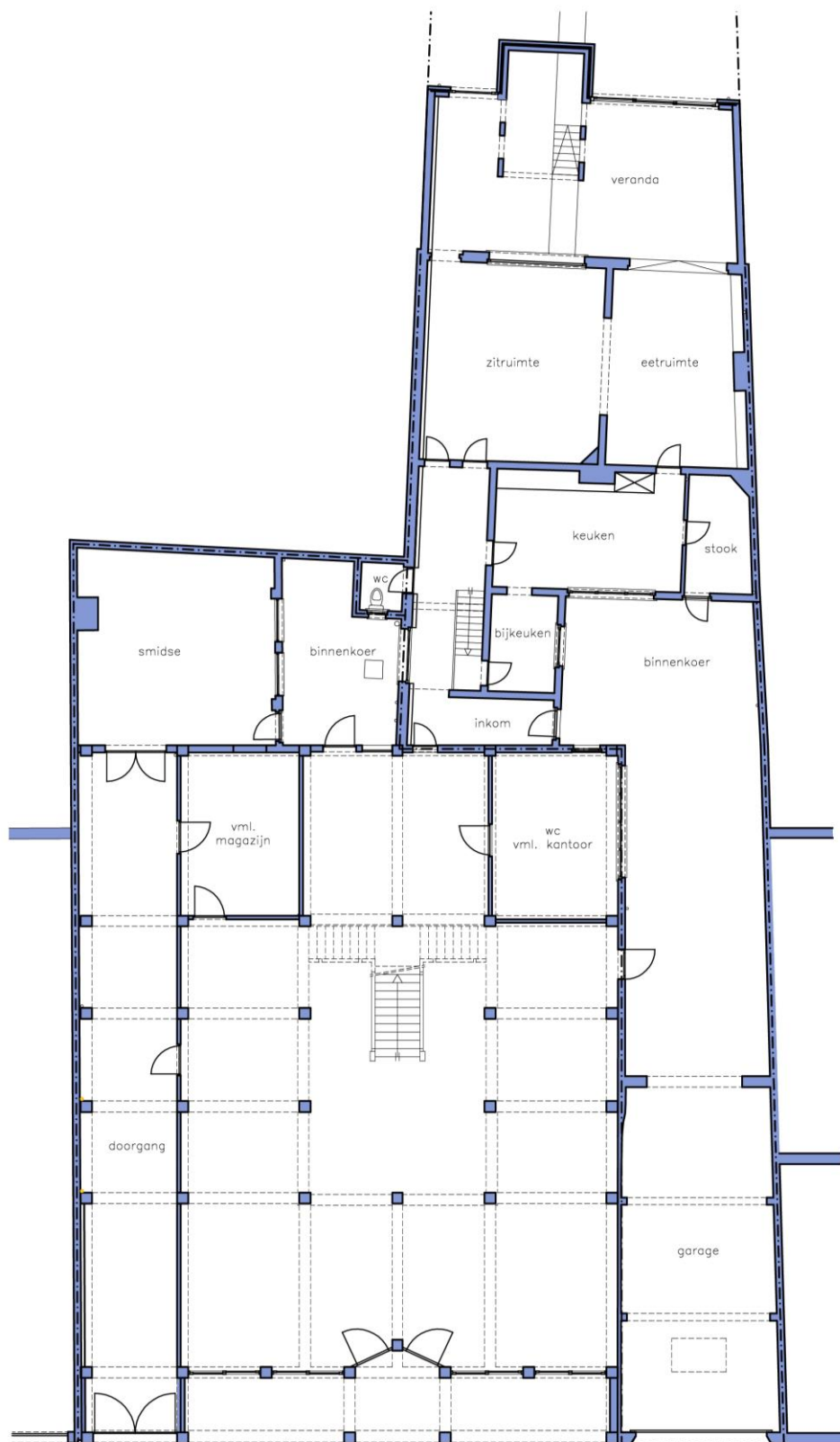
Ca. 2002 werd aan de buitenzijde ervan een houten vast schrijnwerk met enkele beglazing voor de historische schrijnwerken geplaatst⁴⁷. Gezien het metaalschrijnwerk in vrij slechte bewaringsconditie verkeert, was dit de meest economische oplossing.

⁴⁷ Nog niet aanwezig op foto-opnames van J. Boens ca. 2000.

Figuur 137: binnenzicht op het metalen gevelschrijnwerk, berguimte verdieping garage-annex van 1924

3.3 Interieur ijzerwinkel

Figuur 138 : grondplan ijzerwinkel en woning gelijkvloerse verdieping (D. Vanhove architectenbureau op basis van plannen J. Boens)

3.3.1 Winkelruimte ijzerwinkel

De ijzerwinkel is een grote open ruimte opgebouwd rond een zichtbaar blijvende betonskeletstructuur met centraal een monumentale betonnen trap als toegang tot de verdieping. De symmetrisch opgevatte trap met boven het bordes een ontdubbele steek werd ca. 2002 gereconstrueerd. Ze is afgewerkt met terrazzo tredes en volle borstweringen allicht in baksteen metselwerk afgezoomd met donkere houten afdeklijsten. Ook de bronzen handgreep werd herplaatst. Het zou gaan om de oorspronkelijke elementen (zie Figuur 18) die konden worden herplaatst.

De betonnen kolommen zijn bepleisterd, voornamelijk recente bepleisteringen met nog recentere hoekbeschermers.

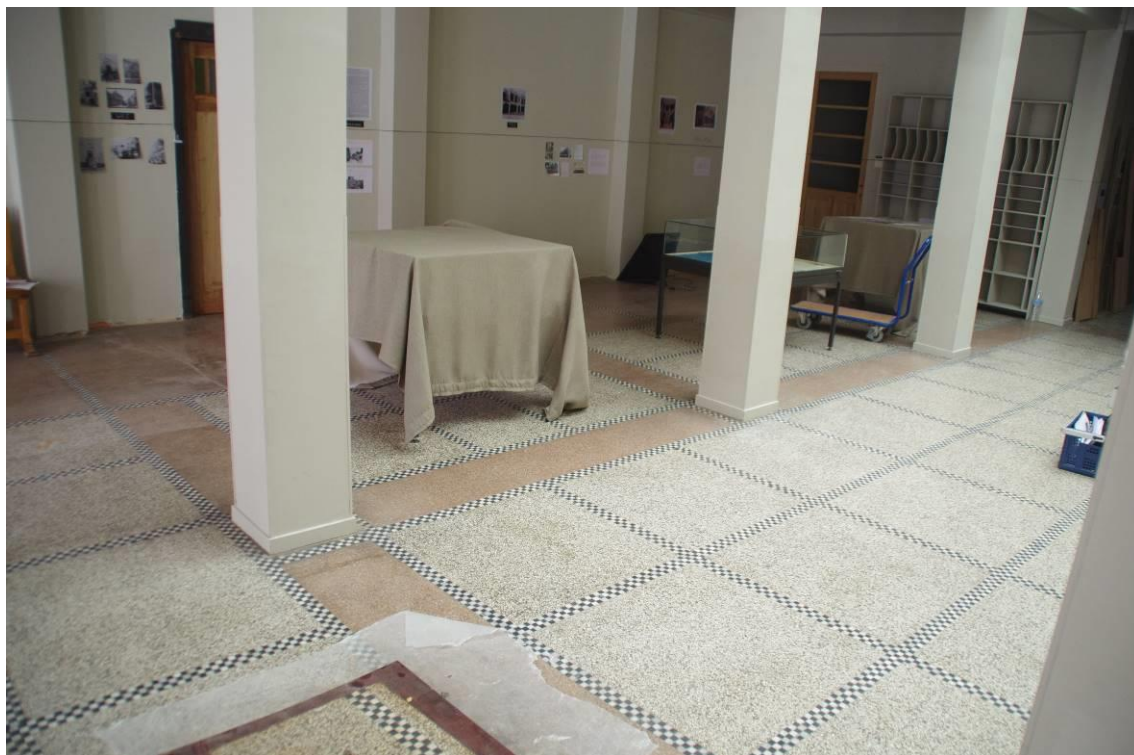
Het vloerpatroon is een weerspiegeling van de balkenstructuur in stroken roodbruin en lichtgrijze terrazzo als velden, onderling afgescheiden door stroken in marmermozaïek in zwart-wit dambordpatroon. In de noordoosthoek van de ruimte is er een opstuwing van het vloerpakket.

De vloer is afgewerkt met rechthoekige houten plintjes rond de kolommen, ter hoogte van de trap en op de muren, die werden mee geschilderd in het kleur van de muren. Het is twijfelachtig of er historisch plinten aanwezig waren; op een oude opname zien we ze in ieder geval niet ter hoogte van de trap (Figuur 17). Op deze oude opname zien we ook een kleurverschil in de onderste zone van de betonkolommen, die op diverse kolommen extra gemarkeerd werd door een houten profiellijst. Deze elementen zijn niet meer aanwezig.

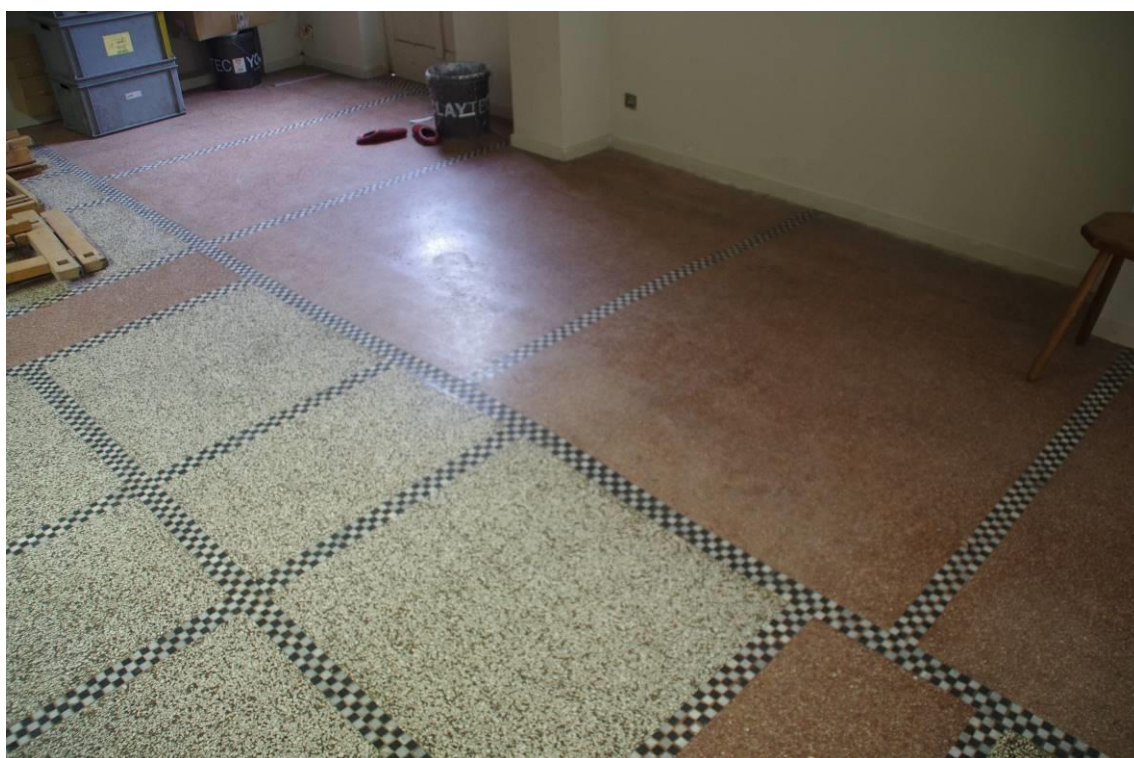
In de plafondvlakken van de gelijkvloerse verdieping werd een effen bepleistering op een pleisterdrager aangebracht onder de houten roostering.

Figuur 139: zicht op de opvallende binnentrap in de ijzerwinkel

Figuur 140: zicht op de bevoering van de ijzerwinkel, gelijkvloerse verdieping

Figuur 141: zicht op de bevoering van de ijzerwinkel, gelijkvloerse verdieping

De binnendeuren van de ijzerwinkel dragen de signatuur van Huib Hoste, onder meer door de typische vorm van de deuromlijstingen. Het zijn paneeldeuren met beglazing in het bovenste deel. De deuren zijn beglaasd met twee smalle stroken in groen structuurglas en

een brede middelste strook in wit structuurglas. De scharnieren zijn doorgaans in de deuromlijsting ingewerkte briquetscharnieren. De krukken zijn in koper met porselein handvat. Afgaande op het sluitwerk dat nog op niet hergeplaatste binnendeuren zit (zie verder) gaat het hier hoogst waarschijnlijk niet om historische krukken.

De deuren in de ijzerwinkel zijn alle ontschilderd - in tegenstelling tot de identieke deuren in de woning. Hierdoor kunnen we vaststellen dat er twee verschillende houtsoorten zijn aangewend voor enerzijds stijl- en regelwerk (vermoedelijk grenen) en anderzijds de vaste panelen (vermoedelijk beuk of populier). Zoals uit het kleuronderzoek blijkt, was echter van in oorsprong een kleurrijke geschilderde afwerking bedoeld.

Een van de binnendeuren geeft uit op de overdekte zuidelijke koer. Hier zien we een eenvoudiger deuromlijsting, iets verzonken ten opzichte van de deuropening in het metselwerk. Het is onduidelijk of dit type deur hier steeds heeft gezeten. Het ontwerpplan van Hoste van 1920 doet vermoeden van wel (Figuur 21), maar als zo, en gezien dit type deur niet geschikt is voor buitencondities, moet daar dan waarschijnlijk uit geconcludeerd worden dat (een deel van) deze binnenkoer steeds overdekt was. In de doorgang naar de woning werd de deur uitgenomen en de opening dichtgemaakt in 2002; de opening werd recent terug open gemaakt en een nieuwe vlakvolle deur werd geplaatst met brandattest.

Figuur 142 (links): zicht op de binnendeur tussen de ijzerwinkel en de zuidelijke doorgang

Figuur 143 (rechts): zicht op de binnendeur tussen de ijzerwinkel en de recent ingerichte toiletruimte

Figuur 144 (links): binnenzicht op de buitendeur tussen de ijzerwinkel en de zuidelijke koer

Figuur 145 (rechts): buitenzicht op de buitendeur tussen de ijzerwinkel en de zuidelijke koer

Figuur 146 (links): zicht op de binnendeur tussen de ijzerwinkel en de inkom van de woning

Figuur 147 (rechts): zicht op de doorgang naar de woning

Diverse binnendeuren, afkomstig hetzij uit de ijzerwinkel hetzij uit de woning, worden nog in het gebouw bewaard. Een van de best bewaarde exemplaren staat momenteel in de ijzerwinkel opgesteld. Drie andere exemplaren worden in de kelder bewaard, allicht daar gestapeld na 2002. Doordat de kelder echter regelmatig onder water is komen te staan, zijn de deuren in slechte bewaringtoestand en is te onderzoeken of ze herbruikbaar zullen zijn.

Op die deuren zien we een vrij 'rustiek' klinktype in koper met koperen slotplaat. Er mag allicht aangenomen worden dat deze oorspronkelijk zijn naar de keuze van de bouwheer. Zoals in deel 2 aangetoond naar analogie van de bronzen handgreep aan de trap, waren dit artikels die door de bouwheer in hun ijzerwinkel verkocht werden en kwam de smaak van de bouwheer op dat vlak niet volledig overeen met de wensen van Hoste.

Figuur 148 (links): losstaande deur in de ijzerwinkel

Figuur 149 (rechtsonder): drie losse deuren van dit type in de kelder

Figuur 150- 151 (rechtsboven): details sluitwerk

Losse kasten deel uitmakend van het gebouw

Tegen de muur van de bergruimte staat een omvangrijk rek in wagenschot, onderdeel van het vroegere kantoor (zie Figuur 22) . Het rek met een diepte van 31 cm heeft open legbladen - in sponningen in de verticale opstanden ingewerkt - en heeft geen rug. Op de eerste verdieping staat het andere rek uit de kantoorruimte (Figuur 177). Beide rekken werden aan bovenzijde ingekort.

Ook nog aanwezig is het lage kastgedeelte van de oorspronkelijke keukenkast (Figuur 153 en Figuur 30).

Figuur 152: zicht op een houten rek, deel uitmakend van de kantoorinrichting (vergelijk met Figuur 22)

Figuur 153: zicht op de keukenkast, deel uitmakend van de oorspronkelijke inrichting

3.3.2 Zuidelijke doorgang

Vanaf de winkelruimte komen we met een enkele deur binnen in een relatief smalle doorgang vanaf de straat tot de achterin gelegen smidse.

Als afscheiding met het magazijn zijn de openingen tussen de betonkolommen met baksteen metselwerk dichtgemetseld. Zowel betonstructuur en metselwerk bleven in de ruimte onbepleisterd en onafgewerkt.

In het tweede en vierde travee is het metselwerk slechts opgetrokken tot op borstweringshoogte (100 cm kant ijzerwinkel), allicht later gemaakte openingen, die inmiddels met een houten structuur en beplating aan de kant van de ijzerwinkel werden dichtgemaakt.

Figuur 154: binnenzicht in de zuidelijke doorgang (openstaande deur naar de ijzerwinkel)

Cf. hoger reeds aangehaald is aan straatzijde de oorspronkelijke dubbele poort nog aanwezig. Op de passieve vleugel zijn de drie oorspronkelijke briquetscharnieren nog aanwezig. Op de actieve vleugel werden deze scharnieren vervangen door recentere ijzeren gehengen.

In het eerste travee is een daklicht aangebracht. Heden is dit een polycarbonaat kanaalplaat in een houten structuur. Een stalen tralieligger dwars over de doorgang was ooit dragende structuur van een ander type daklicht.

In alle overige traveeën zien we een houten roostering (sectie 22 x 7,5 cm om de 33 cm) hetzij in oostwest richting, hetzij in noordzuid richting.

Figuur 155: binnenzicht op de dubbele poort aan de voorgevel

De vloer bestaat uit hun kant geplaatste bakstenen, die gecementeerd werd. Waarschijnlijk, maar niet zeker, werd die cementering later aangebracht. Deze afwerkingslaag is op vandaag sterk verweerd tot verdwenen, plaatselijk zijn er reeds herstellingen uitgevoerd in cement met ingetrokken voegen.

De deur tussen de doorgang en de berging is van bij de winkelruimte besproken type binnendeur, hier wel nog met geschilderde afwerking.

De deur die leidt naar de smidse is een dubbele deur. Twee opgeklampte deurvleugels met geprofileerde beplanking zijn opgehangen aan briquetscharnieren. Het bovenlicht bestaat uit twee doorlopende horizontale glasstroken, waar éénzijdig glasroeden zijn opgekleefd met een onderverdeling. Opvallend aan deze dubbele poort is ook het ontbreken van sluitwerk, waarvan bovendien geen sporen terug te vinden zijn.

Figuur 156: zicht op de binnendeur tussen de zuidelijke doorgang en de berging (zicht van uit de doorgang)

Figuur 157: zicht op de dubbele binnendeur tussen de zuidelijke doorgang en de smidse (zicht van uit de smidse)

3.3.3 Bergplaats - voormalig magazijn

De bergplaats in het voormalig magazijn is een afgesloten ruimte in de zuidwest hoek van de ijzerwinkel. Deze ruimte werd gereconstrueerd bij de restauratie van 2002. De bevloering bestaat uit recente marmer-mozaïektegels van 20 x 20 cm. De scheiwanden naar de ijzerwinkel zijn gemetseld in silicaatstenen (of kalkzandstenen) (afmetingen 68 x 50 x 10 cm), aan de zijde van de berging ongepleisterd en geschilderd. Het plafond is verlaagd in gipskarton.

Figuur 158: binnenzicht op de bergplaats

3.3.4 WC-ruimte - voormalig kantoor

In de voormalige kantoorruimte werden recent toiletten ingebouwd. De invullingen werden gerealiseerd in niet volledig oplopende stijlwallen; de muren werden betegeld met een rechthoekige keramische tegel. De toiletdeuren zijn vlakvolle deuren. De oorspronkelijke terrazzovloer werd behouden.

Figuur 159: zicht op de recent ingerichte toiletruimte

3.3.5 Smidse

Het plafond van de smidse is de zichtbaar gebleven houten vloerstructuur met gerecupereerde eikenhouten moerbalken (23 x 28 cm) waarop een roostering met industriële balksecties (17 x 6,5 cm om de 45 cm). De meest westelijke travee is een lichtstraat, heden uitgevoerd in polycarbonaat kanaalplaten op een houten structuur. De werkplaats is integraal bevloerd met een betonvloer.

De binnenmuren bleven in onafgewerkt baksteen metselwerk. Aan de zuidkant werden een schouw en de smidsehaard gebouwd tegen de gemene muur. De afvoerkap in dun plaatstaal is sterk verroest; een zwengel in gietijzer voor de zuurstoftoevoer naar de schouw bleef behouden.

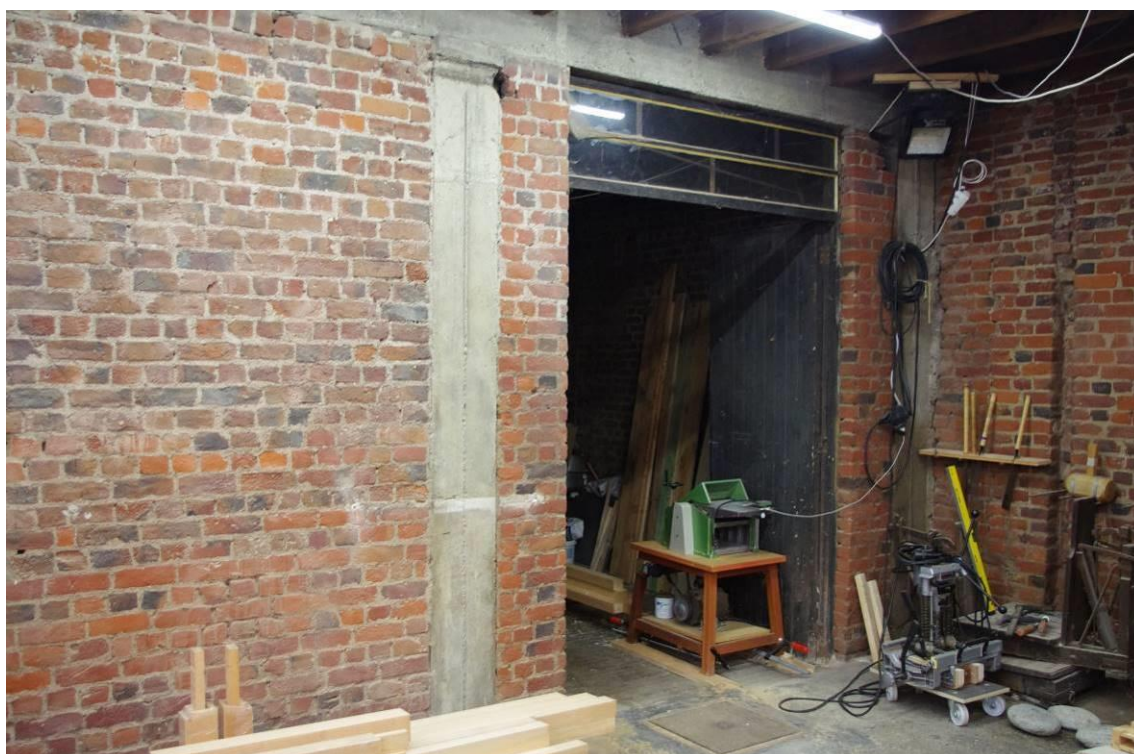
Zowel aan de noord- als aan de westkant staat tegen de buitenmuren een doorlopende werkbank uitgetimmerd in dikke houten balken (7 cm) naast elkaar.

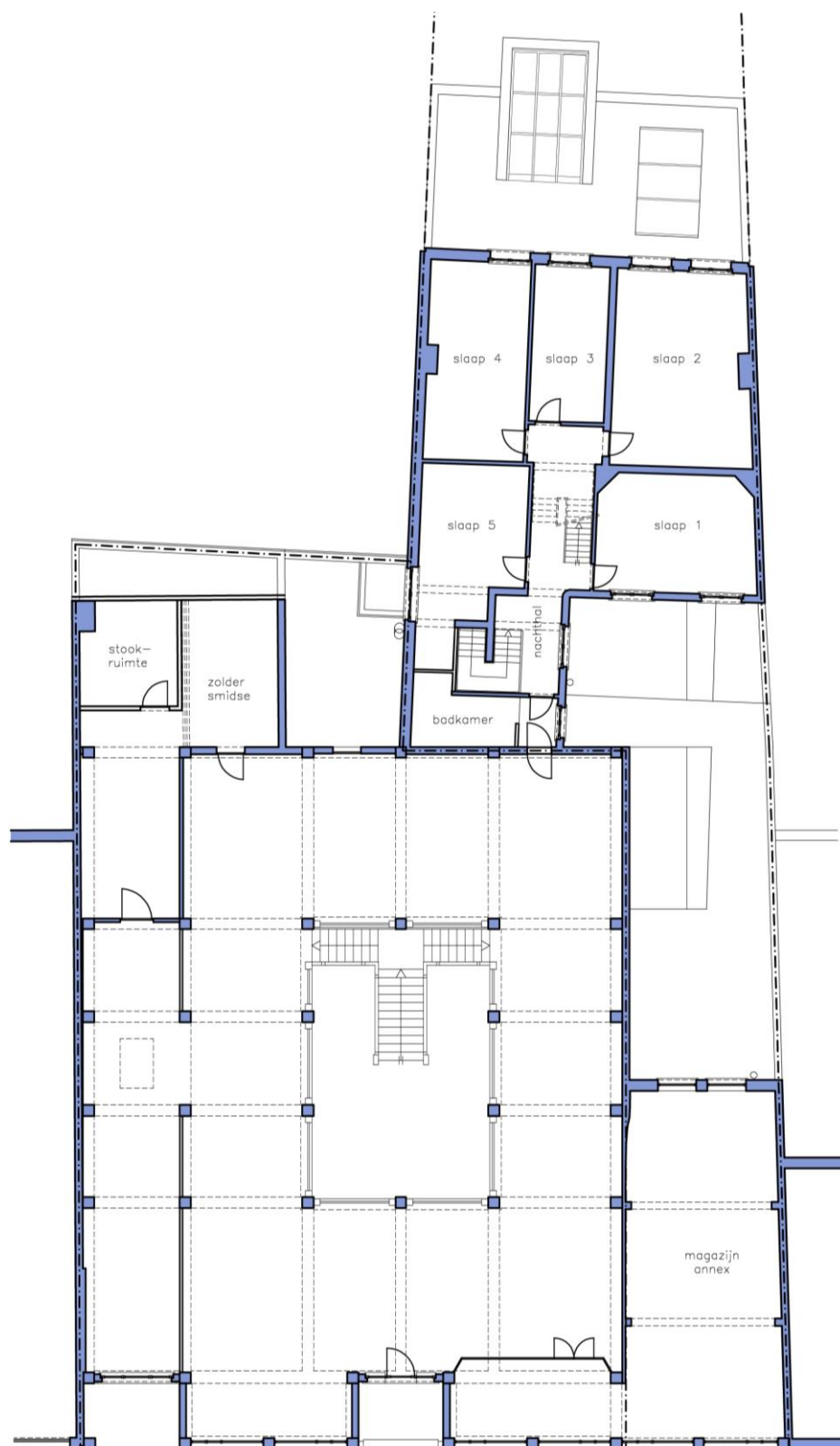
Figuur 160: binnenzicht in de smidse

Figuur 161: binnenzicht in de smidse

Figuur 162: binnenzicht in de smidse

3.3.6 IJzerwinkel eerste verdieping

Figuur 163: grondplan ijzerwinkel en woning eerste verdieping (D. Vanhove architectenbureau op basis van plannen J. Boens)

De eerste verdieping van de ijzerwinkel is net zoals op het gelijkvloers opgebouwd rond de zichtbare betonskeletstructuur en de centrale trap.

De trapopening heeft een borstwering met uitgepleisterde baksteen metselwerk penanten, waartussen panelen in houten stijl- en regelwerk. De baksteen penanten zijn afgedekt met een profiel in zink, dat allicht later ter bescherming van het pleisterwerk werd aangebracht. De vloer op de verdieping bestaat integraal uit een grenenhouten plankenvloer, vergaard met tand en groef en met plankbreedte van 10,5 cm.

Ook hier bestaat het plafond uit effen bepleistering op een pleisterdrager, die op de houten roostering van de dakvloer is aangebracht.

Boven de trapopening verlicht een grote dakkoepel de volledige ruimte. De binnendakkoepel is met een regelwerk in profielstaal⁴⁸ onderverdeeld in een patroon in rechthoeken en vierkanten waarin blanke, gele en groene glaspanelen in structuurglas liggen. De profielen van de oplegstructuur zijn met elkaar verbonden door T-vormige koppelstukken en klinknagels.

Diverse glasruiten aan de buitenrand hebben een fijnere structuur en plaatselijk zijn er enkele vervangingen in een afwijkende glasstructuur. Deze lijken gelieerd aan de restauratie van ca 2002, die voorts lijkt te zijn uitgegaan van maximaal behoud van de structuur en de glasruiten.

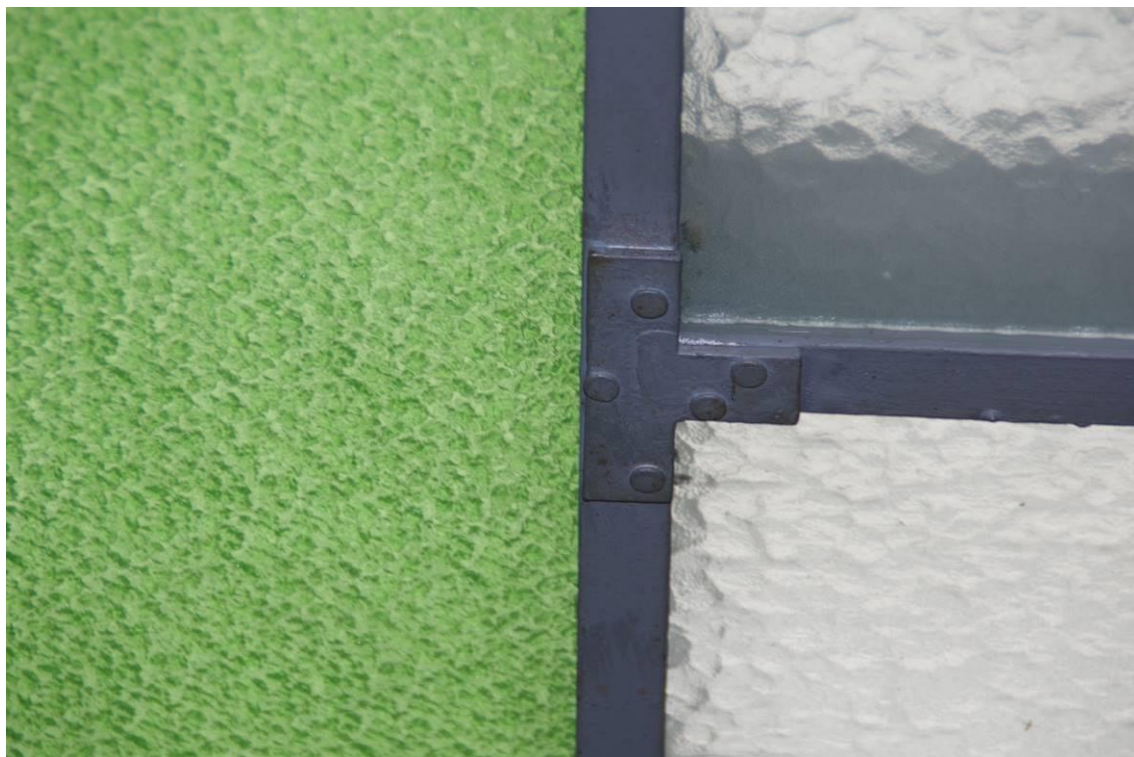

Figuur 164: zicht op de ijzerwinkel, eerste verdieping

⁴⁸ Dragende IPN profielen met flensbreedte van 4 cm en daarin liggende T-profielen met flensbreedte van 2,5 cm.

Figuur 165: de centrale dakkoepel

Figuur 166: detail vergaringswijze staalstructuur

Figuur 167: binnenzicht op het gevelschrijnwerk (voorgevel twee zuidelijke traveeën)

Figuur 168: binnenzicht op het gevelschrijnwerk: toegangsdeur naar het platte dak in de centrale inkomtravee

Figuur 169 : nieuwe inrichting in de zuidelijke strook

Bij de herinrichting van 2002 van de zuidelijke strook op de verdieping (travee overeenkomstig met de zuidelijke doorgang op de gelijkvloerse verdieping) werd op de houten beplanking een polyurethaan gietvloer aangebracht. Recent zijn een aantal ca. 2002 gebouwde tussenwanden in niet dragende snelbouwsteen opnieuw verwijderd.

Over de breedte van de twee noordelijke geveltraveeën en in het verlengde van de inspringende gevel over het centrale travee is een houten binnenschrijnwerk gebouwd. Het gaat hoogst waarschijnlijk om recuperatie, die voor deze locatie aangepast werd (zie

bijvoorbeeld dubbele hogere deur, verschil in hoogtes van vaste / beglaasde panelen / bouw van beglaasde panelen vlak tegen betonnen balk). De herkomst is niet bekend; het geheel stond er reeds voor de laatste restauratie van ca 2002⁴⁹.

Op deze verdieping leiden twee binnendeuren - van hetzelfde type als op de gelijkvloerse verdieping - enerzijds naar de zolder van de smidse en anderzijds naar de eerste verdieping van het woonhuis. Van beide deuren werden de scharnieren vervangen door nieuwere types scharnieren. De laatst genoemde deuropening is ont dubbeld met een vlakvolle branddeur.

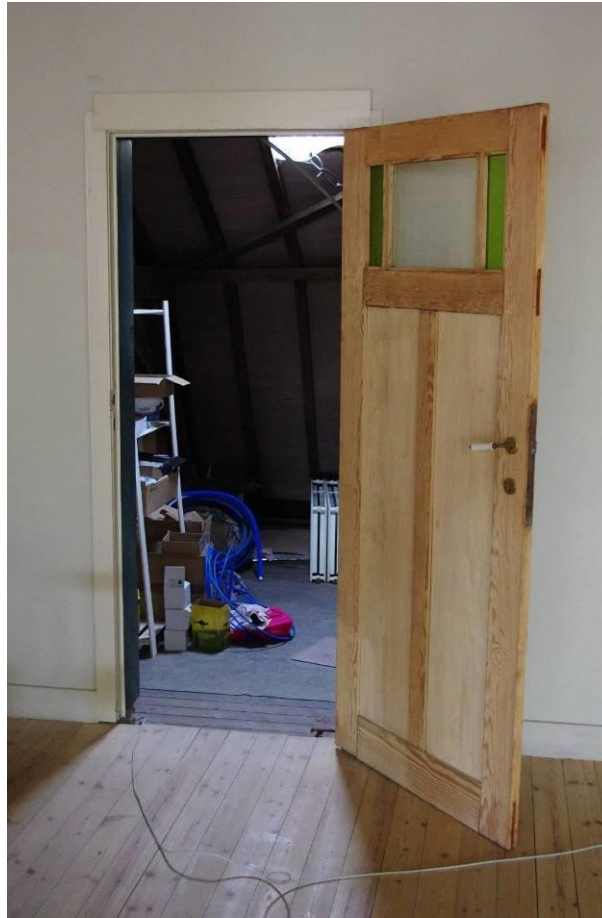

Figuur 170: binnenschrijnwerkgeheel gebouwd ter hoogte van de noordelijke traveeën - waarschijnlijk recuperatie

⁴⁹ Foto's Onroerend Erfgoed 2002. Het was in 2002 - getuige de plannen van J. Boens voor de nieuwe toestand - de bedoeling dit geheel af te breken en een nieuwe dubbele deur te voorzien naar het magazijn-annex, maar dit werd niet gerealiseerd.

Figuur 171: binnenzicht in de noordelijke galerij op verdieping +1 aan de voorgevel

Figuur 172: zicht op de toegangsdeur tot de zolderruimte boven de smidse (zicht van uit de ijzerwinkel verdieping +1)

Op de eerste verdieping zijn ook nog een aantal houten rekken van de oorspronkelijke winkelinrichting hergebruikt.

Tegen de noordelijke wand staat een rek met legbladen die in sponningen zijn ingelaten en met kastdeuren onderaan. Dit rek is, net als het rek op de gelijkvloerse verdieping, afkomstig van de voormalige kantoorruimte.

Daarnaast zijn tegen de zuidelijke en westelijke wanden ook rekken opgesteld van veel ruwere afwerking. Ze werden gemaakt met verticale met tand en groef aangesloten planken, waarbij de houten latten die planken vergaren, dienen als opleg voor de horizontale planken. Het zijn rekken die mogelijk ook nog teruggaan naar de bouwtijd van de winkel; de rekken hebben gediend voor het uitstallen (indien winkelfunctie) of het stockeren (indien magazijnfunctie) van licht materiaal.

Figuur 173: zicht op een ruwhouten rek op de verdieping +1

Figuur 174: zicht op een ruwhouten rek op de verdieping +1

Figuur 175: configuratie van de rekken voor de verbouwing in 2002 in de zuidwesthoek van de winkelruimte - de deur naar de zolder boven de smidse zat er toen nog niet; rechts op de foto de deur naar de toenmalige trap (archief Onroerend Erfgoed)

Figuur 176: zicht op een ruwhouten rek op de verdieping +1

Figuur 177: zicht op een rek met kastdeuren, deel uitmakend van de kantoorinrichting - tegen de noordelijke binnenwand (vergelijk met Figuur 22)

Figuur 178-179: detailfoto's van het rek afkomstig uit de kantoorruimte

3.3.7 Noordelijke annex

De wanden zijn opgebouwd als baksteen invulwanden in de betonstructuur, waarop een dikke cementeringslaag is aangebracht met (enkel in het westelijk deel) ingetrokken imitatie blokken en met een wit geschilderde afwerking. De cementering is relatief sterk gescheurd, allicht tot dieper in het metselwerk; de achterliggende oorzaak wordt best onderzocht.

De vloer is een betonvloer met doorlopende houten plint. Ingewerkt in de vloeropbouw boven de doorgang aan de kant van de voorgevel is er een dubbel luik in hout. Het plafond is afgewerkt met gipsplaten, aangebracht op een houten structuur.

Figuur 180: zicht op de binnenafwerking van de noordelijke annex

Figuur 181: zicht op de binnenafwerking van de noordelijke annex

Figuur 182: zicht op het vloerluik boven de garage

Figuur 183: binnenzicht op het metalen gevelschrijnwerk in de westgevel

3.3.8 Westelijke ruimte boven de zuidelijke doorgang

De ruimte behield zijn plankenvloer, waarin sporen van een dichtgelegd luik naar de gelijkvloerse verdieping zichtbaar zijn. De plafondstructuur bleef onafgewerkt. De raveling voor een dakluik (of voor een daklichtkoepel) werd recent dichtgetimmerd. De wanden zijn bepleisterd. In de houten vloer is een laadluik ingewerkt, waarbij materiaal vanaf de smidse kon worden getakeld.

Een deur van de voorgevel werd na de verbouwing van 1956 naar hier overgebracht als verbindingsdeur met de eerste verdieping van de ijzerwinkel. Het deurblad werd ca 2002 opnieuw in de voorgevel geïntegreerd. Het kader en bovenlicht bleven hier bewaard.

Figuur 184: zicht op de ruimte boven de zuidelijke doorgang, deel west (kijkrichting oost)

3.3.9 Zolder boven de smidse

De zolder is gelegen onder een eenvoudige dakstructuur in halve mansardekap. Een half schaarspant, opgebouwd in industriële secties en verbonden met bouten en vierkante moeren, draagt een gording, waarop grenenhouten kepers (ca. 6,5 x 6 cm). Een tweede hogere gording werd vermoedelijk later als versterking gebouwd. De onderdakplaten in vezelcement dateren waarschijnlijk van de recentste restauratie van ca. 2002⁵⁰.

In de zolderruimte is een kleinere afsluitbare ruimte gebouwd als stookruimte, waarin de stookketel is gebouwd. Met gipsplaten bekleding op de wanden en de vloer, en brandwerende stoomverharde calciumsilicaatplaat platen (type Promat) werd deze ruimte gecompartmenteerd.

Figuur 185: zicht op de kleine zolderruimte boven de smidse

Figuur 186: detail van de dakstructuur boven de smidse

⁵⁰ Zijn van het type zonder asbest.

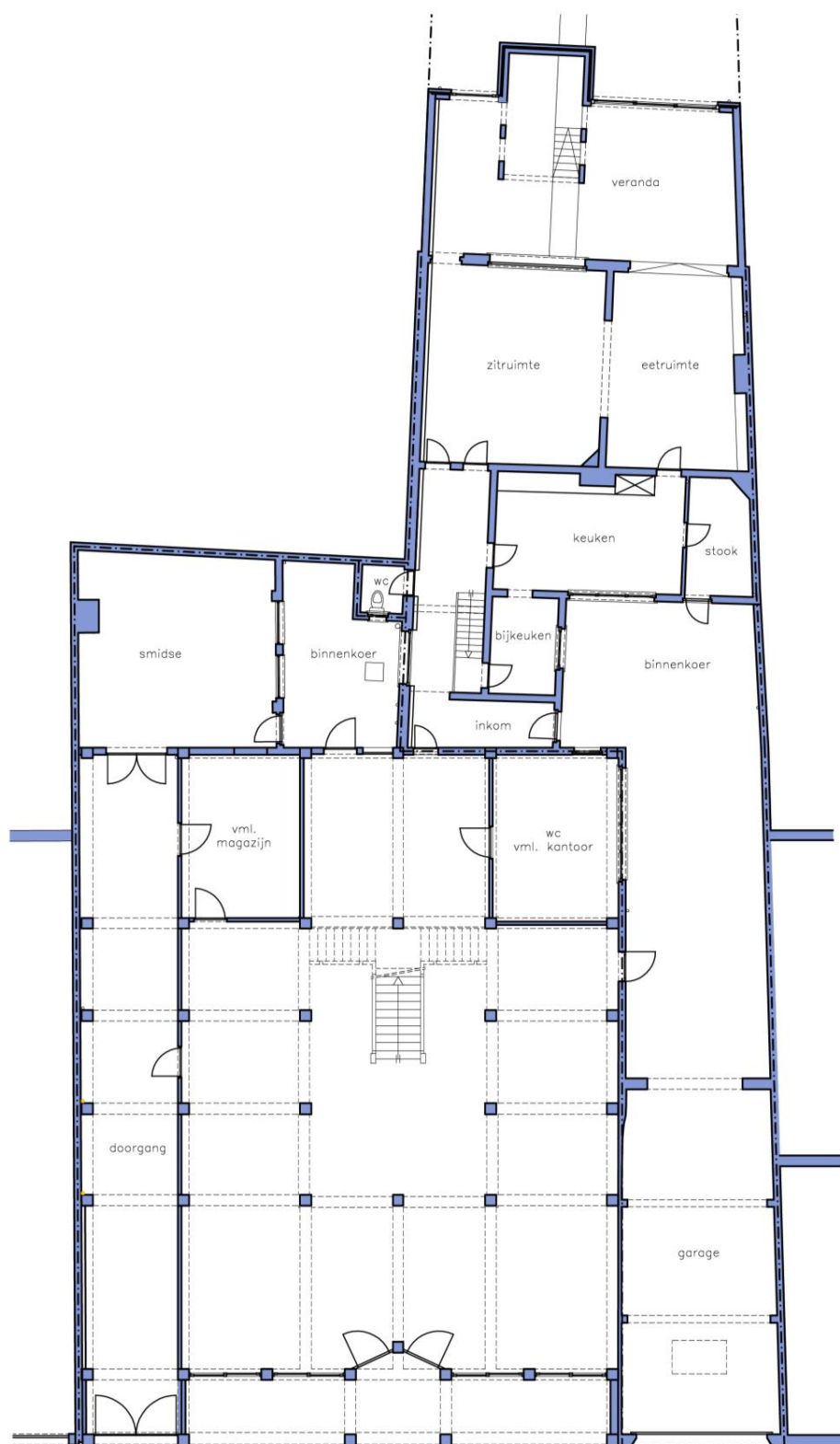
Figuur 187: detail van de dakstructuur boven de smidse

Figuur 188: zicht op de recente technische installatie in de stookrumite

3.4 Interieur van de woning

3.4.1 Gelijkvloerse verdieping

Figuur 189: grondplan ijzerwinkel en woning gelijkvloerse verdieping (D. Vanhove architectenbureau op basis van plannen J. Boens)

3.4.1.1 *Inkom*

De inkomruimte van de woning is toegankelijk via een deuropening via de ijzerwinkel en via een buitendeur, die uitgaat op de noordelijke binnenkoer. De ruimte is integraal bevloerd met een lichtbruine en zwarte dunne rechthoekige keramische tegel (60 x 30 cm); zwart in het inkomdeel en lichtbruin in het ganggedeelte. Naar verluidt van de vorige eigenaars werd ze geplaatst op de oorspronkelijke terrazzo. De oorspronkelijke doorlopende terrazzo plint is nog aanwezig. Het plafond is uitgevoerd in recente vlakke gipsbeplating met plaatselijk een verlaagde zone ter hoogte van de inkomdeur. De oorspronkelijke houten trap naar ontwerp van H. Hoste is nog aanwezig; ze zet aan op een natuursteen trede in bruine marmer. De trapeuning is uitgevoerd met vlakvolle platen en regelwerk. Onder de trap werd de keldertrap afgesloten met schrijnwerk met blank structuurglas. De keldertrap zelf is bereikbaar via de bijkeuken. De trap is heden afgewerkt met een bruine patina beschildering, maar bewaart nog de oorspronkelijke polychrome geschilderde afwerking, die in het kader van dit beheersplan werd onderzocht.

Figuur 190 (links): zicht op de originele trap in de inkom van de woning

Figuur 191 (rechts): detail van de trapeuning

Figuur 192: zicht op de doorlopende terrazzo plint

Figuur 193: binnenzicht op de buitendeur

Figuur 194: oorspronkelijke terrazzovloer in de inkom, die onder de huidige vloerbekleding zou bewaard gebleven zijn. Foto-opname 2002 (archief Onroerend Erfgoed)

Zoals hoger besproken heeft het ganggedeelte van de inkom nog een oorspronkelijk gevelraam. De oorspronkelijk dubbel opendraaiende vleugels onder een vast bovenlicht werden vast gezet, het centrale sluitsysteem verwijderd en de briquet-scharnieren overschilderd.

In de vleugels is er een klaar structuurglas, in het bovenlicht zijn er kleinere vlakken in groen en klaar structuurglas. Het schrijnwerk staat op een natuursteen raamtablet type Rouge Royal.

De binnendeuren naar de keukenruimte en de toiletruimte zijn de oorspronkelijke, van het type als reeds hoger bij de ruimte van de ijzerwinkel besproken. Het sluitwerk van beide deuren is recent: de ene in moderne uitvoering, de andere in retro uitvoering.

Figuur 195: binnenzicht op de vensteropening

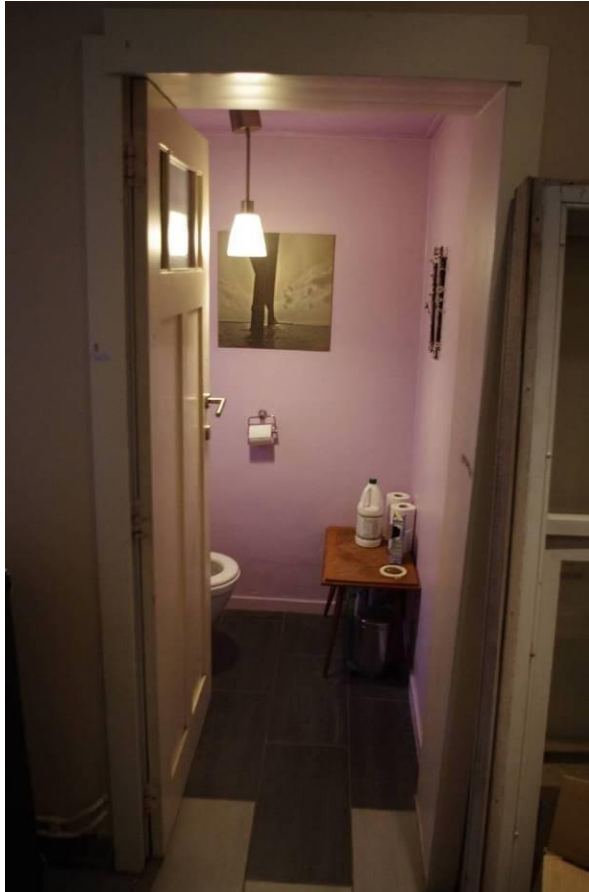
Figuur 196 (links): deur naar de toiletruimte

Figuur 197 (rechts): deur naar de keuken

3.4.1.2 *Toiletruimte*

De toiletruimte is ingericht in een uitpandig lager bouwvolume onder een plat dak in de zuidelijke koer. De sanitaire inrichting is vrij recent; de bepleisterde muren zijn behangen en geschilderd. De vloer heeft dezelfde zwarte tegels als het inkomgedeelte, waarbij er een overgang is naar de lichtbruine tegels van de gang.

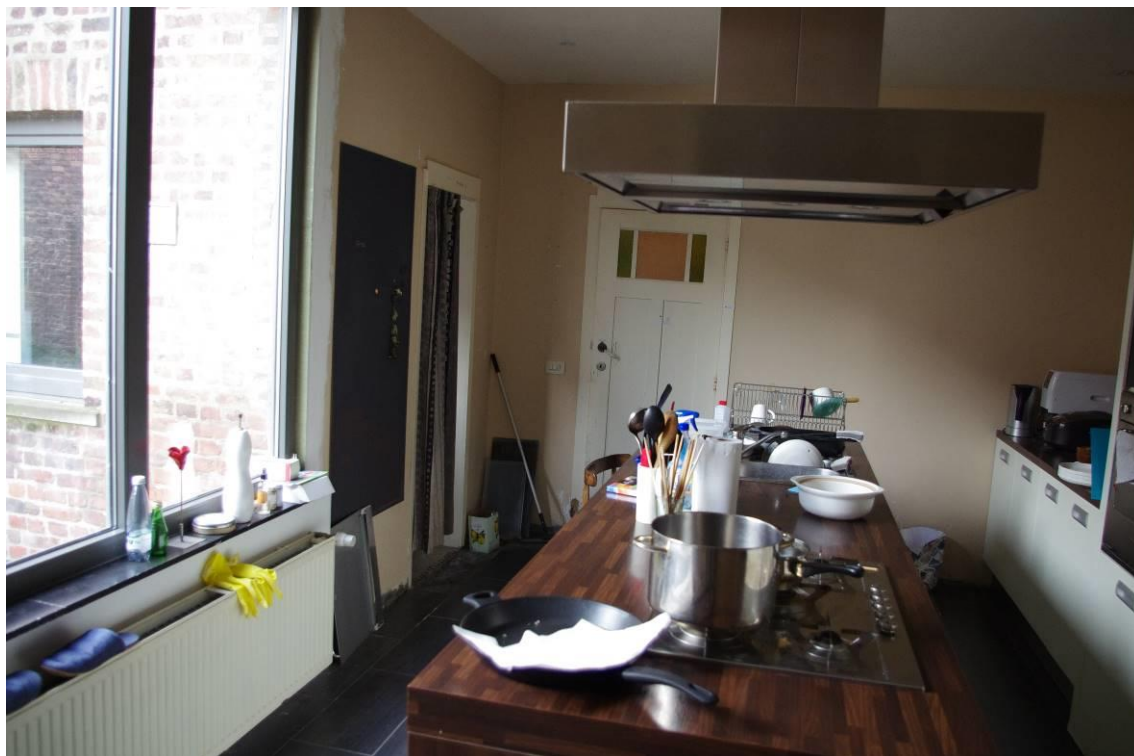
Figuur 198 (links): zicht op de toiletruimte

Figuur 199 (rechts): oorspronkelijk buitenschrijnwerk in de toiletruimte (recentere omkasting)

3.4.1.3 *Keuken*

De keuken werd volledig modern ingericht, hoofdzakelijk ca. 2002 met recentere herstellingen aan het pleisterwerk van de muren. Er werden vlakke gipsplaten aangebracht op het plafond en voorzetwanden met dito beplatingen ter hoogte van de buitengevel kant koer. De overige binnenwanden zijn in bepleisterd metselwerk. Achter de recente keukenkast aan de westzijde bleef naar verluidt de oorspronkelijke “groene schouw” nog bewaard. De bevloering bestaat uit een doorlopende moderne zwarte keramische betegeling, zoals de inkomruimte. Reeds voor de verbouwing in 2002 was hier een andere recente tegelvloer aanwezig (jaren 1970 of 1980), waardoor er mag besloten worden dat de oorspronkelijke terrazzo (?) vloer hier niet bewaard zal zijn gebleven..

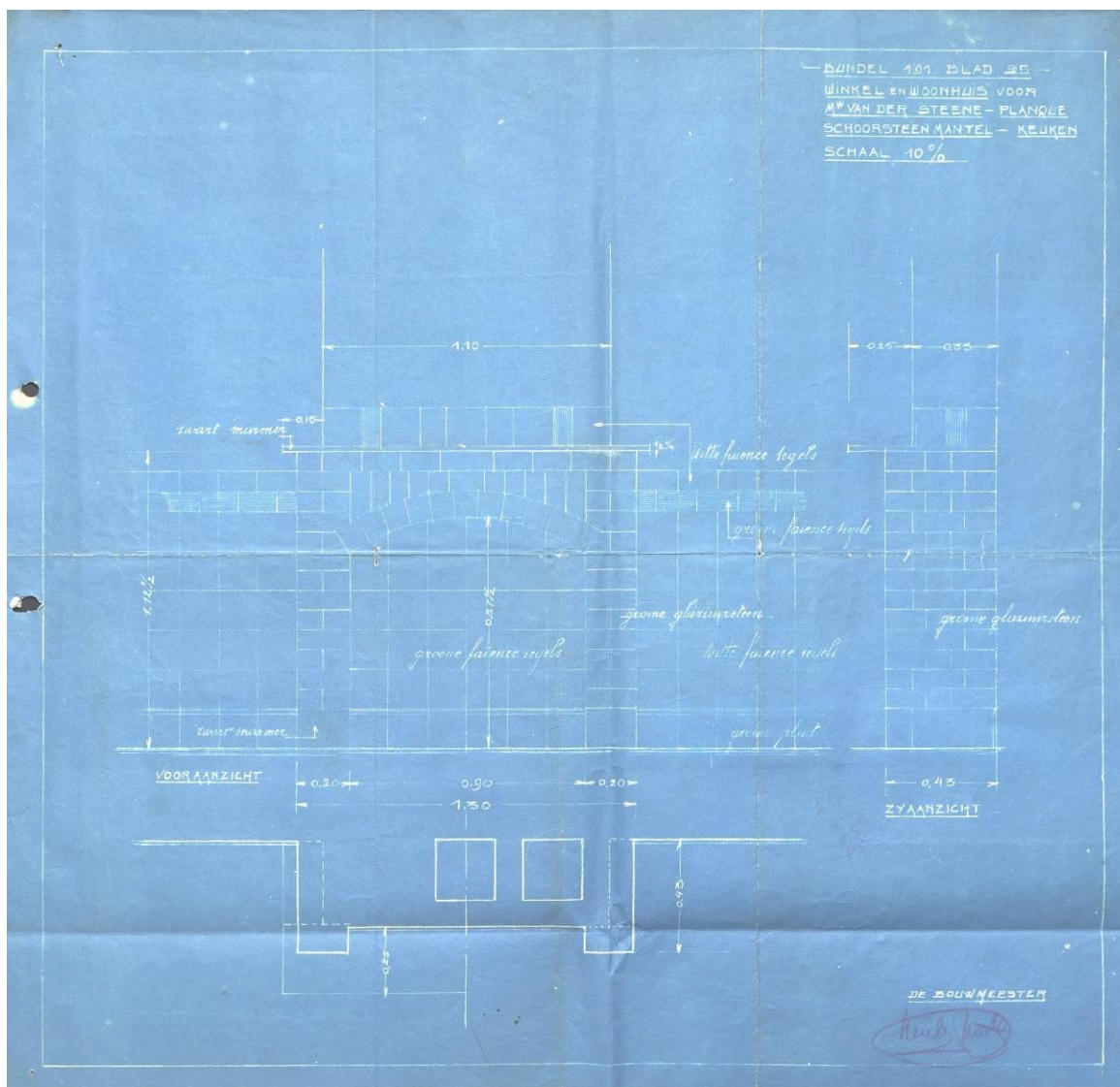
De keuken heeft nog de oorspronkelijke deuren naar de stookruimte en de eetruimte; van de deuropening naar de bijkeuken werd het deurblad afgenomen. Het hang- en sluitwerk is van een recente moderne uitvoering. Ca. 2002 werd een binnenvensteropening naar de zitruimte gemaakt.

Figuur 200: zicht op de recent ingerichte keuken

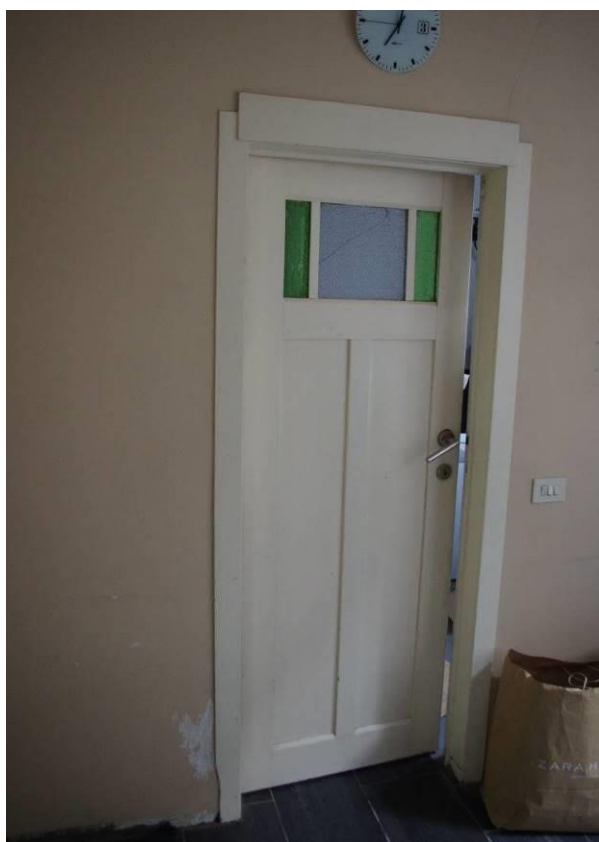
Figuur 201: zicht op de grote keukenkast waarachter de originele "groene schouw" nog aanwezig is

Figuur 202 : ontwerptekening van Huib Hoste 1920 voor de haard in de leefkeuken. Reeds voor 2000 verdwenen erfgoedelementen waren de afwerking net boven de schouwtablet (rij witte faiencetegels met twee groene accenten) en de tegelplint van de ruimte. Deze startte op een groene geprofileerde plinttegel, waarboven witte vierkante faiencetegels. Bovenaan werd afgezoomd met een rechthoekige groene en een rechthoekige witte tegel. Dat de keukenafwerking zo is gerealiseerd, wordt aangetoond door het feit dat deze groene plinttegel nu nog in de vml. kookkeuken aanwezig is (Algemeen Rijksarchief, DVG, 3949)

Figuur 203: foto-opname van de groene schouw in 2000 - de schouw bleef behouden en werd ingewerkt in een keukenkast (archief Onroerend Erfgoed)

Figuur 204 (links): binnendeur naar de stookruimte

Figuur 205 (rechts): binnendeur naar de eetruimte

3.4.1.4 *Bijkeuken (heden sanitaire ruimte)*

Via een deuropening met nog de oorspronkelijke deuromlijsting maar met weggenomen deurblad, geeft de keuken uit in de bijkeuken. De oorspronkelijke terrazzovloer bleef bewaard. Opvallend zijn de keramische groen geglaazuurde plinten. Zoals hoger aangetoond (Figuur 202), ligt dit in het verlengde van de oorspronkelijke aankleding van de keuken, die ook zo'n groene plinten had⁵¹.

De tweede trapboom van de hoofdtrap is als volume in deze ruimte aanwezig, waarbij de zijkant met houten schrijnwerk werd dichtgemaakt.

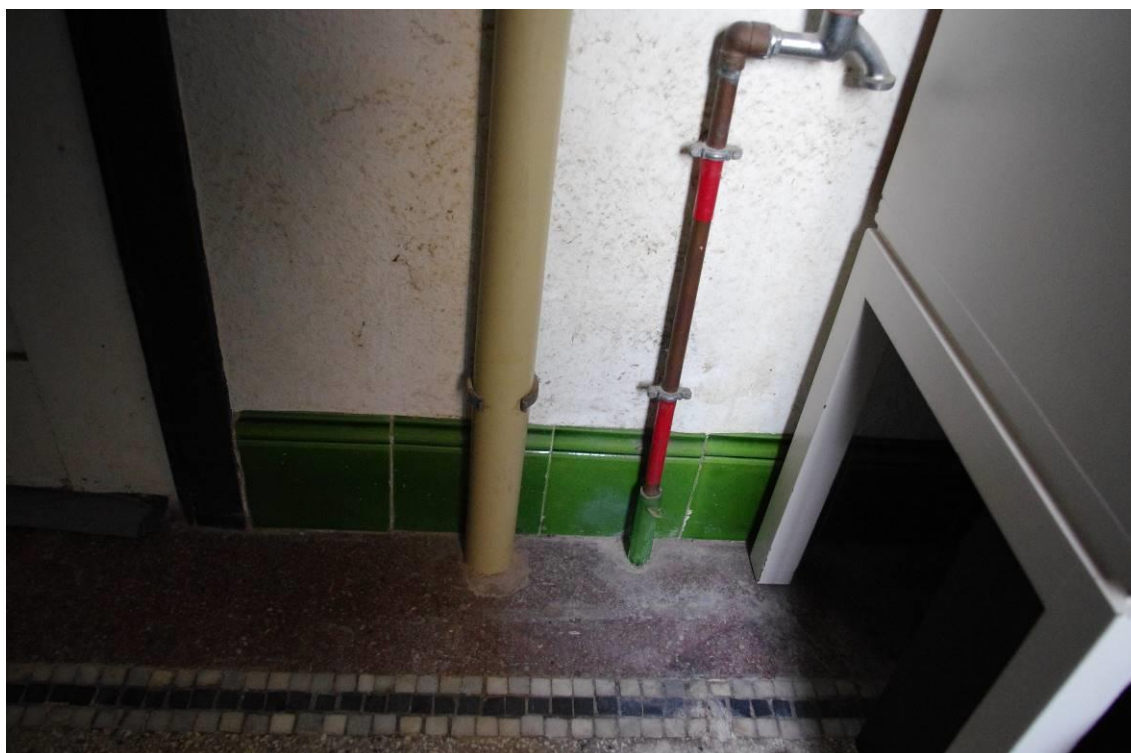

Figuur 206 - 207: oorspronkelijke terrazzovloer in de berging

⁵¹ Op de zolderverdieping is nog een kleine hoeveelheid van deze groene plinten terug te vinden, allicht vanuit de keuken uitgebroken. Een persstempel aan de achterzijde van de tegels met "H" verwijst naar de herkomst Hemiksem.

Figuur 208 : het trapvolume van de hoofdtrap

Figuur 209: detail van de groene plinten in de berging

Figuur 210 - 211: zicht op de achterzijde van de plint en detail stempel

Figuur 212: zicht op de binnendeur naar de keldertrap (toegang via de berging)

3.4.1.5 *Stookruimte (oorspronkelijk wasplaats)*

Deze ruimte grenzend aan de keuken was oorspronkelijk (plannen Huib Hoste) wasplaats en is heden als stookruimte ingericht. Ze heeft dezelfde keramische vloerbetegeling als de keuken; een verhoogde sokkel is met recente vierkante keramische tegels bekleed. De wanden zijn bepleisterd. Het plafond is nog het oorspronkelijke met pleisterwerk op rinkellatten; diverse herstellingen werden niet afgewerkt.

Figuur 213 - 214: stookruimte en detail van de vloerbetegeling

3.4.1.6 *Eetruimte*

Ook hier werd dezelfde keramische betegeling van 60 x 30 cm in zwart - met overgang naar een beige vlak - aangebracht ca. 2002.

De wanden en het plafond zijn bepleisterd en geschilderd, met uitzondering van de schouwboezem. Deze bleef onbepleisterd na wegname van de houten bekleding in art deco stijl ca. 2002.

Er zijn twee brede vlak bepleisterde wandopeningen naar de aangrenzende ruimtes. De opening naar de zitruimte lijkt nog de oorspronkelijke opening te kunnen zijn. De vijf beglaasde deurvleugels bleven nog op de zolder bewaard. Ook de beglaasde deurpanelen en het bovenlicht van de doorgang naar de veranda - allicht horend bij de

bouw van de veranda n.o.v. Huib Hoste waarbij één raam tot deuropening werd omgebouwd - werden in 2002 uitgehaald en bleven op zolder bewaard. In de opening naar de veranda is er een verhoging van ca. één trede in het vloerniveau.

Figuur 215: zicht op de eetruimte

Figuur 216: zicht op de eetruimte, kijkrichting naar de veranda

Centraal aan de noordwand is er een volumetrisch sterk uitgebouwde schouw in een grijze en rode marmer (inheemse Rouge Griotte en een uitheemse soort (Italiaans Gneis?)). De plint van de schouwwangen is uitgevoerd met Noir de Basècles.

Verscheidene erfgoedelementen van de schouw zijn verdwenen. De zwarte betegeling in de schouwmond werd weggenomen. De art deco bekleding - op maat gemaakt voor deze schouw en volledig identiek aan twee losse kasten - is ook verdwenen.

Het is ongeweten wat met deze schouwbekleding en kasten is gebeurd.

Figuur 217: zicht op de schouw in de eetruimte

Figuur 218: eetruimte met terrazzo vloer en houten bekleding van de schouw - foto uit 2000 (archief Onroerend Erfgoed)

Figuur 219: het deurgeheel bestaande uit vijf beglaasde panelen, afkomstig uit de opening tussen eet- en zitkamer

Figuur 220: opname 2002 met uitgehaald deurgeheel van de eetruimte naar de veranda; dit deurgeheel werd allicht bij de bouw van de veranda n.o.v. Hoste gerealiseerd (ongekende datum) (archief Onroerend Erfgoed)

Figuur 221 - 222: beglaasde deurpanelen (links) en bovenlicht (rechts) afkomstig van de doorgang van eetruimte naar veranda (voor 2002) bewaard op de zolder

3.4.1.7 Zitruimte

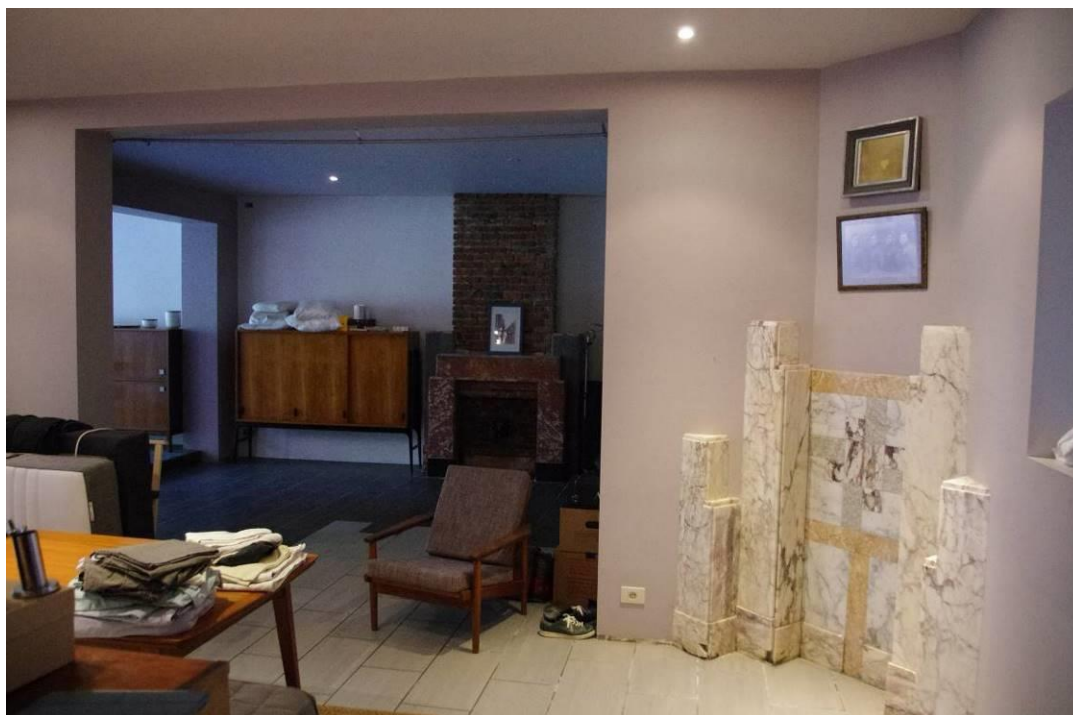
Dezelfde keramische rechthoekige tegels werden in de zitruimte doorgelegd, integraal in beige. Naar verluidt is in 2002 onder deze tegel een plankjesparket behouden, typisch tot de jaren 1950 gebruikt voor een plaatsing in bitumen. Een deel van dit plankjesparket (36 x 10 x 2,5 cm) werd toch uitgedroogd en in de veranda hergebruikt, een deel werd gestapeld op zolder. Mogelijk, maar eerder onwaarschijnlijk, zou daaronder nog de oorspronkelijke terrazzo vloer bewaard gebleven zijn.

De ruimte heeft een gepleisterde wand- en plafondafwerking, met rondom uitgepleisterde openingen naar de keuken en inkom. De (binnenvenster)opening naar de keuken werd ca. 2002 gemaakt; de beide deuropeningen naar de inkom zijn nog op de oorspronkelijke plaats⁵², maar heden gedicht met opgehangen gordijnen. De weggebroken muur van de zuidelijke gang - om de zitruimte groter te maken - verklaart het feit dat er twee doorgangen zijn naar de inkomruimte. Blijkens de opmetingsplannen van J. Boens werd deze gang ca. 2002 gesupprimeerd.

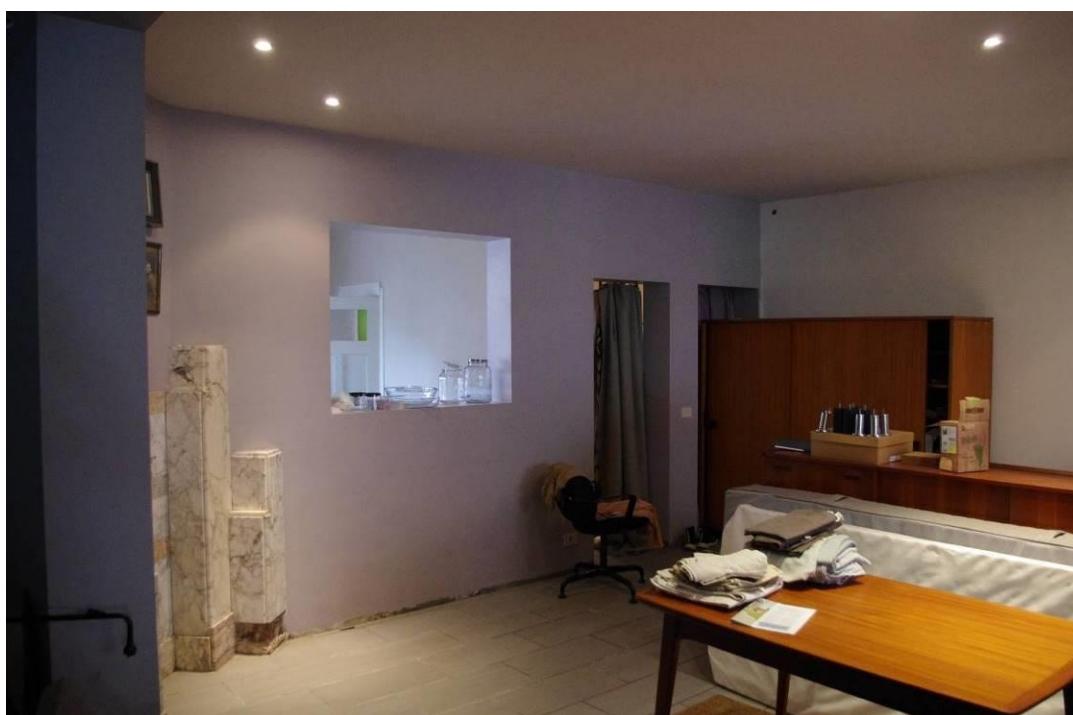
Een volumetrisch sterk uitgewerkte schouw in verschillende uitheemse marmersoorten werd diagonaal in de NO-hoek van de leefruimte ingebouwd. Vastgestelde kleursoorten zijn onder andere:

- wit(geel), zwartbruin geaderd
- wit, blauw geaderd (Carrara variëteit)
- oranje-geel, rood geaderd
- groen, type jaspé (cipolin vert raro per la bellezza?)
- twee soorten composiet marmer, donkergrijs-wit en bruin-wit

⁵² Vergelijk Figuur 189 met Figuur 23 en Figuur 47. Evenwel werden de openingen bij de verbouwingswerken van ca. 2002 als grotere opening uitgedroogd, maar dan weer ingevuld (zie Figuur 194)

Figuur 223: zituimte met rechts marmeren natuursteen

Figuur 224: zituimte, kijkrichting naar de keuken en inkom

Figuur 225: detail van marmeren schouw - de tussenmuur naar de eetplaats (links) werd ca. 2002 dikker afgewerkt, waardoor de linker elementen deels in de muur verdwenen (vergelijk met volgende figuur).

Figuur 226 : haard in 2002 (archief Onroerend Erfgoed).

Figuur 227: detail van het plankjesparket

3.4.1.8 Veranda

De veranda werd ca. 2002 nieuw aangebouwd aan de achtergevel. In de veranda werd een afzonderlijke ruimte als speelzone gebouwd, met grote openingen naar de veranda en uitwendig als volume geaccentueerd als gesloten blok in zwarte bakstenen. De bevloering is integraal betegeld met dezelfde zwarte keramische tegels (60 x 30 cm), gelijk aan de omliggende ruimtes. In een ronde centrale zone werd een deel van de gerecupereerde plankjes als tapijt hergebruikt.

Verder is er recent dubbel beglaasd gevelschrijnwerk in PVC aan de tuinzijde.

Figuur 228: binnenzicht in de veranda, kijkrichting noord

Figuur 229: binnenzicht in de veranda, kijkrichting zuid

Figuur 230: zicht op de historische veranda in 2000. Alle elementen op deze foto werden afgebroken en bleven niet bewaard. Verdwenen erfgoedelementen . (archief Onroerend Erfgoed)

3.4.2 Kelder

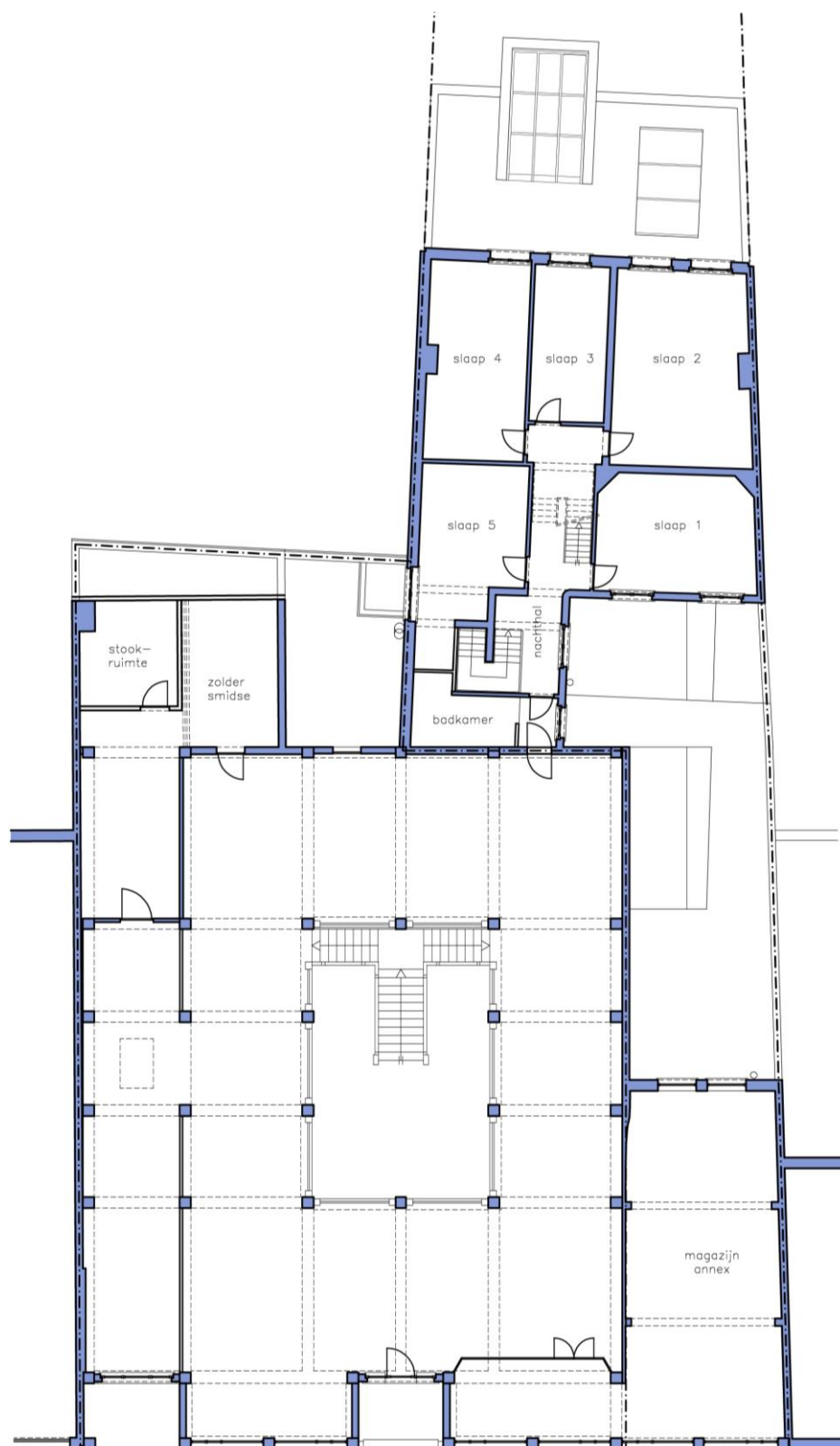
Een houten verdreven trap geeft toegang tot de kelder met integraal gecementeerde wanden en vloer. Rondom op de vloer is een verhoogde en betegelde plintzone, tegels type “*dalles d’usine*” . Als kelderplafond baksteen gewelven tussen IPN-profielen van 27mm breedte.

Figuur 231: zicht in de kelder

Figuur 232: zicht in de kelder

3.4.3 Verdieping

Figuur 233: grondplan ijzerwinkel en woning eerste verdieping (D. Vanhove architectenbureau op basis van plannen J. Boens)

3.4.3.1 Hal

De trap in de inkom geeft toegang tot de nachthal op de verdieping. De trapopening naar de gelijkvloerse verdieping wordt afgezoomd door een balustrade en trappaal, van detaillering identiek aan de trapeuning op het gelijkvloers. De trap naar de zolder start in het tweede (westelijke) deel van de hal; hier werd niet geopteerd voor een eigen ontwerp, maar vinden we een meer klassieke uitvoering, typisch voor de late 19de en vroege 20ste eeuw.

De vloer bestaat uit een dennenhouten plankenvloer (plankenbreedte ca.10,5 cm), die we terugzien op de volledige eerste verdieping, en die in het verleden jammerlijk plaatselijk werd doorgezaagd in functie van te plaatsen leidingen. De recente bekleding die dit diende te verbergen (linoleum?) werd inmiddels verwijderd; het is niet uit te sluiten dat er ook oorspronkelijk in 1920 een zachte vloerbekleding (balatum) was aangebracht, maar geen sporen zijn daarvan bekend.

Het plafond in de nachthal werd ca. 2002 verlaagd, achter de nieuwe deurkaders en boven het plafond zijn de oorspronkelijke deuromlijstingen nog zichtbaar. Via een tweetal trappen en een recente brandwerende deur geeft de hal toegang tot de winkelruimte op de verdieping.

Alle binnendeuren naar de slaapkamers op de verdieping zijn van het historische model als hoger besproken (winkelruimte, woning gelijkvloerse verdieping).

Figuur 234 (links): zicht op de hal en de verhoogde toegang naar de winkelruimte (met branddeur)

Figuur 235 (rechts): zicht op de balustrade en trapboom

Figuur 236 : trap naar de zolder

3.4.3.2 *Badkamer*

De dennenhouten plankenvloer is uitgevoerd zoals in de hal. De ruimte werd waarschijnlijk ca. 2002 ingericht, waarbij het plafond verlaagd werd met gipsplaten.

Figuur 237: badkamer

3.4.3.3 *Slaapkamer 1*

De dennenhouten plankenvloer is identiek aan deze van de hal, hier recent afgewerkt met een houten plint. De binnenwanden zijn bepleisterd; de blinde steense buitenmuur aan de noordzijde is aan binnenzijde na-geïsoleerd met PUR-platen tussen een houten regelwerk. Het plafond bestaat uit het oorspronkelijke pleisterwerk op de roostering. De venstertabletten werden uitgevoerd in noir de Basècles.

3.2.3.4 Slaapkamer 2

In deze ruimte zijn identieke vloer, wand- en plafondafwerkingen als slaapkamer 1, doch hier zonder plafondlijst.

Aan de noordzijde van de slaapkamer is er een haardmantel uitgevoerd in rood-grijze marmer, allicht Rouge Royal variant, waarin zwarte bruin-grijze geaderde stukjes marmer zijn ingelegd.

De venstertabletten zijn uitgevoerd in rode marmer Rouge Royal.

Figuur 238: zicht in slaapkamer 2

Figuur 239: haardmantel in Rouge Royal

Figuur 240: venstertabletten in Rouge Royal

3.4.3.5 Slaapkamer 3

Slaapkamer 3 is een smalle ruimte met bepleisterde wanden en plafond met kleine plafondlijst. Het venster heeft een zwarte natuursteen raamtablet, allicht verzoete blauwe hardsteen.

Figuur 241: slaapkamer 3

3.4.3.6 *Slaapkamer 4*

De wanden en het plafond van de slaapkamer zijn bepleisterd; een eenvoudige geprofileerde plafondlijst accentueert de schouwboezem.

Een eenvoudige haardmantel werd in gezoete blauwe hardsteen uitgevoerd, met accenten in witte Carrara marmer.

Figuur 242: slaapkamer 4 met haardmantel

3.4.3.7 *Slaapkamer 5*

In deze slaapkamer werd het plafond waarschijnlijk ca. 2002 verlaagd met gipsplaten. De venstertablet is uitgevoerd in gezoete blauwe hardsteen.

In deze ruimte is geen historische haard meer aanwezig (vergelijk met ontwerpplan).

3.4.4 Zolder

De plankenvloer van de zolderverdieping is samengesteld uit planken van ca. 9,5 cm breed. Op de overloop is de vloer afgewerkt met een lazurende (= niet dekkende) rode verf.

De binnendeur naar de zolderruimte is van het hoger besproken type en heeft hier allicht nog de oorspronkelijke deurklinken en slotplaatjes aan beide zijden.

Centraal op de nog niet ingerichte zolderverdieping is een spantstructuur met gordingen en kepers, alles opgebouwd met balken van industriële secties⁵³. Het dak is niet geïsoleerd; de pannen werden geplaatst op een mogelijk asbesthoudende vezelcementplaat als onderdak⁵⁴.

Beide topgevels in metselwerk zijn afgewerkt met een cementkalei. Aan de zuidzijde op de zolder is er een Keulse goot die het water van de westgevel afvoert naar de oostgevel.

Figuur 243: zolderruimte

⁵³ Spanten en gordingen met 23 x 7,5 cm; kepers ca. 6,5 x 9,5 cm om de 47cm.

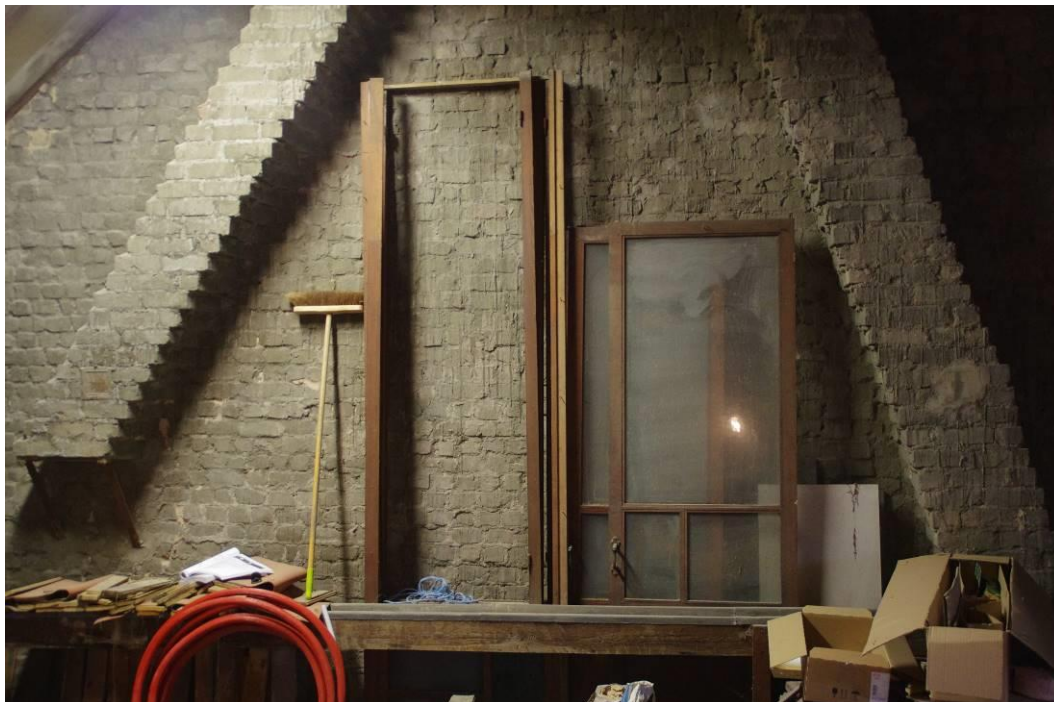
⁵⁴ In tegenstelling tot de zolder boven de smidse, is hier geen roze kleur zichtbaar; rode kleurstof die in de platen van sommige producenten werd toegevoegd als aanduiding dat ze geen asbest houden. De kans is dus groot dat dit om een ouder asbesthoudend onderdak gaat. Dit wordt best voorafgaand aan een eventuele afbraak getest in een labo. Als aanbeveling kan ook meegegeven worden om een asbestinventaris voor het volledige gebouw te laten opmaken. Tegenindicatie is dat beide daken heden met stormpannen zijn gedekt en dit mogelijks gelijktijdig. Zie aanduiding in de studie dat de oorspronkelijke dakbedekking bestond uit Vlaamse pannen.

Figuur 244 (links): detail spantvoet

Figuur 245 (rechts): samenkomen van de schouwen aan noordzijde

Figuur 246: Keulse goot aan zuidzijde. Ook tegen de zuidelijke topgevel komen twee schouwvolumes samen. In slaapkamer 5 werd de schouw gesupprimeerd; het volume van de schouw werd op zolder ondervangen.

Op de zolder staat, zoals hoger aangeduid, historisch binnenschrijnwerk, dat uit de woning werd gedemonteerd. Voorlopig konden een viertal beglaasde deurpanelen nog niet aan een locatie worden toegewezen⁵⁵.

⁵⁵ Hoogte van de beglaasde panelen ca. 224 cm, drie panelen met een breedte ca. 63 cm en één paneel ca. 74 cm.

Figuur 247 - 248: nog niet aan een historische locatie toegewezen schrijnwerk op zolder

3.5 Cultuurgoederen

Zie ook bijlage 1

Door het Agentschap Onroerend Erfgoed is op 10.02.2023 het volgende meubilair als cultuurgoederen goedgekeurd⁵⁶:

Het projectmeubilair ca.1920 gemaakt voor de kantoorruimte van de ijzerwinkel:

- houten rekken - Figuur 152 en Figuur 177

Houten rekken ca. 1920 gemaakt voor het magazijn van de ijzerwinkel:

- houten rekken - Figuur 173, Figuur 174 en Figuur 176

Keukenmeubilair ontworpen door Huib Hoste ca. 1920

- onderste deel van de kast Figuur 153 (geheel van het ontwerp Figuur 30)

⁵⁶ Schrijven dd. 10.02.2023 kenmerk 4.002/33029/104.4

Motivatie

De houten rekken werden als meubilair op maat gemaakt van de ruimtes in de ijzerwinkel. Op termijn zullen deze ruimtes gerevalueerd worden en kan het meubilair opnieuw een plek krijgen.

Het keukenmeubel is ontworpen door Huib Hoste en op maat gemaakt. De schets met de kleurrijke afwerking werd partieel gevolgd.

Dit meubilair is cultuurgood doordat :

- het meubilair is waardeversterkend voor het monument, i.c. in zijn historische en socio-culturele waarden;
- het meubilair is ontworpen voor het gebouw of op maat gemaakt voor het gebouw en is verbonden aan de functie van het gebouw;
- het meubilair heeft een historische verbondenheid met het beschermde monument, gezien het sinds zijn plaatsing tijdens of kort na de bouw steeds aanwezig bleef.

4 BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN

De ijzerwinkel en het herenhuis Nieuwstraat 39 te Wervik werden beschermd om de historische en socio-culturele waarde. Hieronder volgt een uittreksel van het M.B. van 17-07-2001⁵⁷:

De **historische waarde** i.c. **architectuurhistorische waarde** wordt als volgt omschreven:

Als zijnde de eerste toepassing van een betonnen skelet in de winkelbouw in België. Tevens getuigt deze woning hoe H. Hoste beïnvloed werd door de nieuwe esthetische theorieën, waarmee hij had kennisgemaakt in Nederland. Zo is de detaillering van de trap duidelijk geïnspireerd door De Stijl, en herinnert het gestructureerd glas in ijzeren profielframe aan de composities van Mondriaan.

De **sociaal-culturele waarde** wordt als volgt omschreven:

Als zijnde een werk van een internationaal belangrijk architect die erin slaagt de principes van De Stijl-beweging op een eigen manier te interpreteren. Tevens speelde hij een pioniersrol in de doorbraak van de moderne architectuur binnen Vlaanderen. Deze woning is representatief voor een fase (1918-1922) in de evolutie van Hostes oeuvre.

De aanduiding van de ijzerwinkel als eerste toepassing van een betonnen skelet in de winkelbouw in België is inmiddels wetenschappelijk achterhaald, maar dit maakt de waarde ervan als pionierswerk er daarom niet minder om. De architectuurhistorische waarde wordt verhoogd door het feit dat Huib Hoste in deze periode de moderne vormtaal en het moderne bouwen heel functioneel inzette. Het betonskelet voor de ijzerwinkel had het functioneel doel om open ruimte te creëren; de invullingen van het skelet (baksteen metselwerk / houten roosteringen met planken en plafondbepainting) zijn dan nog eerder traditioneel. Voor de woning - waar deze functionele wens er niet was - kunnen we spreken van een vrij traditionele planindeling en ontwerp en traditionele constructiewijzen. In die zin is de ijzerwinkel en het herenhuis, als geheel, kenmerkend voor de vroege moderne periode van Huib Hoste.

De handtekening van de ontwerper is voorts te zien in het gebruik van polychromie, en in ontworpen elementen als de buitenramen, de binnendeuren, de trappen, de schouwen,... ook kenmerkend voor deze periode van Hoste, zoals we tevens in gebouwen van dezelfde periode terugvinden.

In de sociaal-culturele waarde van het gebouwengeheel dient niet enkel de rol van de architect te worden onderkend, maar ook die van de bouwheer Maria Vandersteene-Planque, met wie H. Hoste een familiale band had. Hoewel Hoste hier veel van zijn ideeën zonder compromissen heeft kunnen realiseren, heeft de bouwheer ook zeker een invloed

⁵⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/12453>

gehad op het uiteindelijke resultaat. Dit kan een rol hebben gespeeld in de meer klassieke uitwerking van de woning, maar wordt vooral duidelijk in het vermengen van moderne en art deco stijl in de eetkamer. H. Hoste blijft voor de familie zijn ontwerp aanpassen met nieuwe ingrepen, zoals de bouw van een nieuwe annex van de winkel (1924), de bouw van een veranda aan de woning (datum niet gekend) en de aanpassing van de gevel van de winkel (1956).

5 VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER

5.1 Hoofddoelstellingen van het beheer

De hoofddoelstelling is het maximaal behouden en herstellen van de waardevolle erfgoedelementen op de site.

Belangrijk uitgangspunt hierbij is het initieel ontwerp en realisatie van de ijzerwinkel en het huis omstreeks 1920. Ook latere aanpassingen, die steeds naar ontwerp en met goedkeuring van H. Hoste gebeurden, hebben hun waarde en moeten in het kader van de historische gelaagdheid van het gebouw mee in overweging genomen worden bij afweging ten opzicht van het oorspronkelijke ontwerp :

- de bouw van een nieuwe annex van de winkel (1924)
- de bouw van een veranda aan de woning (datum niet gekend) - in 2002 afgebroken
- de aanpassing van de gevel van de winkel (1956) - in 2002 in zijn oorspronkelijke toestand hersteld.

Deze ingrepen naar ontwerp van Hoste gebeurden immers steeds in de geest van het oorspronkelijke ontwerp en met dezelfde kwaliteit en graad van detail.

Latere ingrepen deden dan weer afbreuk aan de erfgoedwaarde, zoals het suppresseren van de betontrap en het dichtmaken van de vide tussen beide verdiepingen van de ijzerwinkel ca. 1965.

De restauratie van 2002, kort na de bescherming, vertrok van het principe van revalorisatie van de ijzerwinkel, met onder meer de reconstructie van de betontrap en van de gevelpartij naar het initiële uitzicht. Er moet vastgesteld worden dat tegelijk de woning niet naar waarde werd geschat en heel wat erfgoedelementen toen verdwenen (veranda, diverse buitenschrijnwerken) of zonder hun context behouden bleven (terrazzovloeren, schouwen, binnendeuren, diverse buitenschrijnwerken).

De reconstructies van de voorgevels hielden niet steeds rekening met de juiste proporties (reconstructie betonnen consoles, invullingen schrijnwerk, ...) of waren onvolledig (nieuwe schuivende deurvleugels i.p.v. ramen op borstwering in geglazuurde baksteen). Dit zijn punten die, volgens budgettaire mogelijkheden, in de toekomst opnieuw zouden kunnen verbeterd worden.

De opdrachtgevers wensen, met een nog op te maken planning volgens budgettaire mogelijkheden, een traject van revalorisatie te doorlopen in de voorliggende beheersperiode. Het traject zal in nauw overleg met Onroerend Erfgoed sporen.

De opdrachtgevers hebben volgende prioriteit vooropgesteld (dalende orde van prioriteit):

- restauratieve ingrepen in de ijzerwinkel, o.m. reconstructie van de kantoorruimte en het magazijn,...

- kleine verbeteringen in de woning - herschilderen van het schrijnwerk en wanden in de kleuren volgens ontwerp Hoste, vrijleggen en restaureren van de terrazzo vloer van de gang,...
- volgens budgettaire mogelijkheden en volgens opportuniteiten (dit is bijvoorbeeld bij interieurrenovaties of bij het noodzakelijk worden van vervanging van e.g. het buitenschrijnwerk en andere) verdere opwaardering van de woning : andere vloeren, binnen- en buitenschrijnwerken,...

Aanleiding tot de opmaak van dit beheersplan zijn de verminderde registratierechten bekomen bij de aankoop van het pand. Het voordeel van deze vermindering zal aangewend worden ter verbetering of behoud van de erfgoedwaarden van het beschermde monument.

De maatregelen die in dit kader worden voorzien, zijn nominatief aangeduid in deel 6 hierna.

5.2 Nevendoelstellingen van het beheer

Een nevendoelstelling voor het beheer tijdens de termijn van dit beheersplan is het optimaliseren van de gebouwen voor huidig en toekomstig gebruik.
Hierbij wordt concreet gedacht aan comfort.

Een belangrijke uitdaging is het verbeteren van het energetisch comfort van de gebouwen. Zowel de ijzerwinkel als de woning hebben uiterst spaarzaam uitgevoerde buitenmuren in steens metselwerk - enkel de regen-oriëntaties (zuid en west) van de woning werden in anderhalve steen dikte uitgevoerd.

Voor de woning is de minst ingrijpende oplossing het naïsoleren van de woning van binnenuit. Voor de ijzerwinkel kan dit niet zonder afbreuk op het zichtbare betonskelet. Een naïsolatie naar buitenuit met nieuwe gevelbekleding dient onderzocht te worden voor diverse gevels. Er dient hierbij aangestipt - zoals in deel 3 aangetoond - dat het uitzicht van de beide gebouwen in de zuidelijke en noordelijke binnenkoer van absoluut geen belang was in het ontwerp van Hoste.

Dit is uiteraard anders voor de straatgevel van de ijzerwinkel; daar zullen geen of slechts beperkte mogelijkheden zijn voor een energetische verbetering.

De verbeteringen die elders te boeken zijn, zullen minder uitdagingen stellen voor de erfgoedwaarden :

- op termijn bijkomend isoleren van de platte daken van de ijzerwinkel

- isoleren van het hellend dak van de woning. Beide opties zijn a priori mogelijk⁵⁸ : het naar binnen toe uitdikken en isoleren tussen de kepers (relatief weinig erfgoedwaarde van de houtstructuur) of het naar buiten toe isoleren met sarkingprincipe (detailleringen als op metselen puntgevels en aanpassen detail goot zijn te onderzoeken). Specifiek hierbij is wel te onderzoeken hoe het dak van het doorgangvolume met de wateropvang bakken thermisch verbeterd kan worden.

Van het oorspronkelijk buitenschrijnwerk is nog heel weinig in situ. In 2002 werd het schrijnwerk van de voorgevel van de ijzerwinkel reeds thermisch verbeterd heruitgevoerd. Voor de woning en de resterende schrijnwerken van de ijzerwinkel is de meest aangewezen optie op termijn de schrijnwerken te reconstrueren, zij het in een zo getrouw mogelijke vertaling naar dubbele beglazing, zij het in de oorspronkelijke detaillering (uitgehaald oorspronkelijk schrijnwerk hierbij eventueel terug te plaatsen) met ontdubbeld schrijnwerk.

Technieken

Nieuwe technieken te voorzien i.f.v. modern leefcomfort (verwarming, elektra en aanverwante technieken, verluchting).

Bij het ontwerp zal steeds rekening gehouden worden met :

- *minimale schade aan de waardevolle historische structuren en afwerkingen
- *minimale esthetische impact op de ruimtes. Het concept van de installaties dient in functie daarvan mee bekeken te worden.

⁵⁸ Als noot hierbij kan er op gewezen worden dat er sowieso op termijn nood is aan het vervangen van het onderdak in asbesthoudende vezelcementplaten.

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
-----------------	----------	-------------	------------------------

6 OPSOMMING EN VERANTWOORDING VAN DE BEHEERSMAATREGELEN

6.1 Lijst van mogelijke beheersmaatregelen

In dit deel wordt een lijst opgenomen van mogelijke beheersmaatregelen, die in de beheersperiode van 24 jaar kunnen worden uitgevoerd.

Beheersmaatregelen, i.c. werken aan een beschermd monumenten zijn deels betoelaagbaar met de onroerend erfgoedpremie, a priori zijn dit onderhouds- en herstelwerkzaamheden aan erfgoedelementen.

Dit zal steeds afhankelijk zijn van de vigerende wetgeving. Zie hiervoor de richtlijn betoelaagbaarheid en de meest actuele informatie op www.onroerenderfgoed.be

6.1.1 Beheersmaatregelen exterieur

Hervoegeen baksteen metselwerk, plaatselijk herstel		x	x ¹⁹
Hervoegeen baksteen metselwerk, integrale gevels		x	
Plaatselijk herstel met recuperatiebaksteen van metselwerk		x	
Herstel van afzonderlijke bakstenen met aangepaste steenherstellingsmortels		x	
Bijzondere interne verankeringsstechnieken van baksteen metselwerk (e.g. kousankers), ingeval dit na onderzoek nodig blijkt	x		
Restaureren van bestaande verankeringsystemen van metselwerk, o.m. in smeedijzer, eventueel met vervangingen in smeedijzer	x		
Herstelschilderwerk aan muurankers		x	X ²⁰
Idem aan andere metalen ankersystemen		x	X ²¹

¹⁹ Vrijstelling toelating onder voorbehoud dat:

- uitname van de voegen gebeurt uitsluitend manueel met hamer en beitels, zonder enige schade aan de (bak)stenen te veroorzaken, dat op een voldoende diepte wordt uitgehaald om een duurzaam herstel te realiseren (e.g. 2 à 3 cm bij 1 cm brede voeg)
 - steeds de textuur, het kleur en de voegwijze (e.g. dagstreep) van het omliggend voegwerk wordt gerespecteerd, er wordt specifiek verwezen naar oude voegen met dagstreep.
 - er gewerkt wordt op basis van natuurlijk hydraulische kalk (NHL2, NHL 3,5, ...), toevoeging van zand en desgevallend een kleine hoeveelheid zavel
 - dat de voegwerken compatibel zijn met de achterliggende en omliggende historische kalkmortelvoegen.
- Zodra al deze bovenstaande condities niet worden ingelost of er twijfels over bestaan, zullen de werken wel aan een toelating zijn onderworpen.

²⁰ Vrijstelling voor volgende werken: 1/ ontroesten ter plaatse door middel van gritstralen, staalborstels, schuurpapijven en/of schuurpapier tot voldoende aan Zweedse norm SIS 055900-1967, volgens ontroestingsgraad St 2. 2/ gronderen in een loodmenie vervangende laag zinkverf 3/ grondverf en hoogglansverf op basis van versterkte alkydharverf. Enkel de bestaande kleuren kunnen toegepast worden. Alle werkzaamheden afwijkend hieraan dienen voorafgaand aan een toelating te zijn onderworpen. Indien onder de huidige kleuren andere historische kleuren zouden verschijnen bij het ontroesten, zullen de werken gestaakt dienen te worden en dient een toelating te worden aangevraagd. (Alle ontmantelingswerken voor stralen in atelier en verzinken vallen onder voorgaand artikel 'restaureren' waarvoor toelating van toepassing is.

²¹ Idem als vorige noot

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
Reinigingswerken aan baksteen metselwerk (stoom, water onder druk, ev. aangepaste granulaten)	x		
Alle vooronderzoeken nodig voor analyse van baksteen metselwerk nodig voor de bepaling van diagnose en remedie ²²	x		
Injecties (of andere werkzaamheden) tegen opstijgend vocht in baksteen metselwerk	x		
Zoutextractie uit zoutbelaste metselwerken	x		
Biocidebehandeling van baksteen metselwerk	x		
Onder bijzondere toelating en op onderbouwd wetenschappelijk advies over noodzaak en niet schadelijkheid: aanbrengen van bijzondere afschermingen, als hydrofuges en anti-graffiti	x		
Restauratie van betonelementen in de gevels. Klassieke betonhersteltechnieken voor plaatselijk herstel, herstellen van de geprofileerde bepleisteringen, plaatsen van een beschermende coating	x		
Onderhoud van betonbeschermende coating		5 à 10 jaarlijks	x ²³
Het naïsoleren van buitengevels - opbouw en afwerking te onderzoeken	x		
Onderhoudsschilderwerk van (reeds) geschilderde geveldelen in minerale verf		10 à 15-jaarlijks	x ²⁴
Restauratie van decoratief baksteenmetselwerk met geglaazuurde bakstenen; volgens noodzaak reconstruerende aanvulling ervan	x		
Volgens noodzaak reconstruerende uitvoering van buitenbevoeringen in terrazzo	x		
Plaatselijk herstel van platte bitumineuze dakbedekkingen		x	x
Integrale heruitvoering van de platte bitumineuze dakbedekking, e.g. met bijkomende isolatie	x		
(Plaatselijk) herstel van dakbedekkingen in keramische pannen, incl. keramische nokken en noordboompannen, met hergebruik die exact aansluiten bij de bestaande modellen.		x	x ²⁵

²² Bijvoorbeeld: WTCB, *Gids voor de restauratie van metselwerk*, Inleiding en 3 delen, Brussel 2002-2004. ODGERS David, HENRY Alison (ed.), *Practical Building Conservation. Stone*, Burlington, 2012. HENRY Alison, McCRAIG Iain, WILLET Clara, GODFRAIND Sophie, STEWART John (ed.), *Practical Building Conservation. Earth, Brick & Terracotta*, 2 vol., London, 2015.

²³ Vrijstelling onder voorbehoud dat eerder in machtiging toegelaten verfsoort en -kleur aangehouden worden.

²⁴ De werken zijn vrijgesteld van toelating op voorwaarde dat zowel hetzelfde eerder toegelaten minerale verfsysteem wordt gebruikt als dezelfde kleur. Voor wijziging van verfsysteem of kleur blijft toelating nodig. Blijven ook aan toelating onderhevig : het hernemen van een synthetisch verfafwerking waar heden een synthetische verf aanwezig is, het verwijderen van een synthetische verfafwerking in functie van de plaatsing van een meer dampopen verfsysteem, het verwijderen van verven in functie van vrijleggen zichtbaar metselwerk.

²⁵ Vrijgesteld van toelating onder voorbehoud dat de pannen hergebruikt worden en de dakbedekkingen worden hersteld zonder enige wijziging. Aanvullende pannen dienen exact dezelfde maat, vorm (golf) en kleur te hebben als de bestaande.

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
Plaatselijk herstel door soldereertechnieken aan de dakgoten en regenwaterafvoeren in zink		x	x ²⁶
Plaatselijk herstel door andere technieken van de dakgoten en de regenwaterafvoeren in zink		x	
Instandhoudingswerken van regenwaterelementen (gootbekledingen, afvoeren, ...) in PVC - uitgezonderd de integrale vervanging van componenten in PVC		x	x
Vervangen van componenten van de regenwatergoten (bakgoten / hanggoten / kilgoten) en regenwaterafvoeren in zink	x	x	
Herstellen of vervangen van goottimmerwerk uit hout (structurelementen, bebordingen)	x		
Onderhoudsschilderwerk van dakgootschrijnwerk		5 à 10-jaarlijks	x ²⁷
Vervangen van schrijnwerken (heden voornamelijk niet historische modellen in hout of PVC) door houten schrijnwerk naar historisch model met comfort verhogende aanpassingen als mogelijk ²⁸	x		
Behoud en restauratie van historisch houten en stalen schrijnwerk, indien mogelijk met verbeterd thermisch comfort, of vervanging naar model i.f.v. verhoging comfort	x		
Volgens noodzaak doch zonder aantasting van de erfgoedwaarden : het plaatsen van dakvlakramen in een historiserend uitzicht (smeedijzer of staal / naar boven open kantelend en niet tuimelend) ter vervanging van de huidige dakvlakvensters en/of i.f.v. het herbestemmen van zolders.	x		
Vervanging van de buitenlichtkoepels en lichtstraten (heden in polycarbonaatplaat) door beter aan de erfgoedcontext aangepaste materialen en met beter comfort (e.g. dubbele gelaagde beglazing); aanpassing van de draagstructuren in functie daarvan	x		
Onderhoudsschilderwerk aan houten buitenschrijnwerk		5 à 10-jaarlijks	x ²⁹

²⁶ Zink te gebruiken van minimaal 0,8 mm. De bestaande profielen en uitzichten worden exact gekopieerd.

²⁷ Vooropgesteld dat de verfsoort en kleur niet wijzigen t.o.v. eerder toegelaten afwerking. Het strekt tot aanbeveling dat de kroonlijstgoten van beide straatgevels op termijn in hetzelfde kleur worden geschilderd.

²⁸ In de zin van punt 4.4.2. van het *Afwegingskader Historisch schrijnwerk*, 7.03.2017, Onroerend Erfgoed, Brussel, p. 33.

Alternatief is het behoud van het historisch schrijnwerk en het plaatsen van achterzetschrijnwerk.

²⁹ Vooropgesteld dat de verfsoort en kleur niet wijzigen t.o.v. eerder toegelaten afwerking.

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
Behandeling van (niet afgewerkte) timmerwerkstructuren tegen houtborende insecten, klassieke instrijkmethode	x		X ³⁰
Idem, andere methodes	x		
Reinigen van dakstructuren en houten structuren in functie van restauratie, met inbegrip van bouwpuin, vervuilingen door dieren, stof, vroegere isolatiematerialen	x		
Onderzoeken i.v.m. de stabiliteit van de houten structuren, de aantasting door zwammen en houtborende insecten, als vooronderzoek i.f.v. verfijning restauratiedossier of als oriënterend onderzoek deel uitmakend van een restauratiedossier	x	x	
Restauratie van de timmerwerken (daken en zoldervloeren) door middel van houtvervanging met ambachtelijke lastechnieken	x		
Restauratie van de timmerwerken met epoxytechnieken in uitzonderlijke en gemotiveerde omstandigheden	x		
Versterkingen van de houten structuren met nieuwe hedendaagse structuren, na stabiliteitsstudie, i.f.v. de standzekerheid of behalen van gebruikslast	x		
Het plaatsen van dakisolatie waar nodig voor de bestemming, met zo gering mogelijke impact op de erfgoedwaarden ³¹ .	x		

6.1.2 Beheersmaatregelen interieur

Restauratie van houten historische binnendeuren, binnenramen en binnenschrijnwerkgehlen, inclusief herplaatsen van afgenomen schrijnwerk op hun oorspronkelijke plaats; volgens noodzaak reconstrueren van gehelen	x		
Herstel van hang- en sluitwerk van historische binnendeuren	x		

³⁰ Vrijstelling van toelating onder voorbehoud dat slechts actief aangetaste timmerwerken worden behandeld, met kleurloze producten op basis van bi-actieve werking (permethrine / propiconazole), zij het aangepast aan de werking van enkel houtborende insecten of enkel zwammen; alle andere verdelgingswerken en producten blijven aan toelating onderhevig.

³¹ Zie *Afwegingskader voor het plaatsen van dakisolatie bij beschermd erfgoed*, 2017.

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
Restauratie van historische vaste interieurelementen, i.c. schouwen, trappen, vaste binnenschrijnwerken, ..., in natuursteen (marmer) of hout; volgens noodzaak aanvullende reconstructie	x		
Vooronderzoek naar historische afwerkingslagen op historisch binnenschrijnwerk en interieurelementen (e.g. schouwen), op muren en plafonds	x		
Herstellen/reconstrueren van de historische afwerkingen van historische interieurelementen (e.g. schouwen, deuren, ...)	x		
Herschilderen van reeds geschilderde houten structuren, binnenschrijnwerken en binnenschilderwerk van gevelschrijnwerk		x	x ³²
Restauratief herstel van binnenstructuurelementen: dragende gemetselde binnenmuren, betonelementen, houten balkenlagen (moer- en kinderbalken) – cf. wijzen besproken hoger voor buitenmetselwerken, buitenbetonstructuren en dakstructuren.	x		
Onder bijzondere toelating: plaatselijke aanpassingswerken en verbouwingen aan binnenstructuurelementen i.f.v. functionele behoeften			
Plaatselijk herstel van historische houten vloeren, d.m.v. vervangen van planken, identieke sectie, vergaringen en houtsoort	x		x
Volledige uitname en herplaatsen of vervangen van houten plankenvloeren, zo de staat van bewaring een volledige vervanging noodzaakt; houtsecties en houtsoorten van historisch waardevolle vloeren aan te houden of bestaande aan te tonen uitvoeringen terug te brengen	x		
Plaatsen of herstellen van een afwerkingslaag op houten vloeren waar historisch van toepassing of waar omwille van het gebruik noodzakelijk (olie, vernis, geschilderd)	x		
Plaatselijk herstel van historische steenachtige vloeren (i.c. terrazzo vloeren) op de gelijkvloerse verdieping		x	

³² Vooropgesteld dat de verfsoort en kleur niet wijzigen t.o.v. eerder toegelaten afwerking.

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
Volgens noodzaak integrale restauratie van historische steenachtige vloeren (e.g. met wegnemen opbouw keramische betegelingen); volgens noodzaak reconstruerende aanvullingen	x		
Herstellen of heruitvoeren van gladde wandbepleisteringen		x	
Plaatsen van zoutbestendige dampopen saneringsbepleisteringen op zoutbelaste muren	x		
Schilderwerk op gepleisterde binnenmuren en plafonds		x	x ³³
Volgens noodzaak herstellen, restaureren of reconstrueren van historische wandbetegelingen (e.g. wandbetegeling keuken)	x		
Herstellen, vervangen, uitbreiden of nieuw voorzien van elektrische uitrustingen en toestellen in de gebouwen, hertraceren van leidingen (*)		x	
Herstellen, vervangen, uitbreiden of nieuw voorzien van sanitaire uitrustingen in de gebouwen, hertraceren van toevoer- en afvoerleidingen (*)		x	
Herstellen, vervangen, uitbreiden of nieuw voorzien van databekabeling, wifi, geluid, videoprojectie in de gebouwen, hertraceren van leidingen, plaatsen of vervangen van branddetectie, inbraakdetectie (*)		x	
Herstellen, vervangen, uitbreiden of nieuw voorzien van centrale verwarmingssystemen met radiatoren of vloerverwarming, hertraceren van leidingen (*)		x	
Plaatsen van verwarmingstoestellen (e.g. plaatradiatoren) in sobere vormgeving (*)		x	
Herstellen, vervangen, uitbreiden of nieuw voorzien van een algemeen verluchtingssysteem of van afzonderlijke verluchtingssystemen, hertraceren van leidingen (*)		x	

(*) Alle gebouwuitrustingen zullen steeds met de meeste zorg ontworpen moeten worden, met voldoende onderzoek naar mogelijk traceeën, met aangepaste toestellen, om de impact op bestaande erfgoedelementen zo gering mogelijk te houden.

³³ Idem als vorige noot

6.2. Concrete uitwerking van de beheersmaatregelen

6.2.1 Eerste zesjarentermijn 2023-2029

6.2.1.1 *Werkzaamheden i.f.v. besteding verminderde registratierechten*

De verminderde registratierechten zullen de volgende bestemming krijgen:

- Restauratie/reconstructie van de binnenramen van het kantoor (kantoor-winkel) met reconstructie van historische glasinvullingen en kleuren historische geschilderde afwerking
- Herstel deur kantoor : deurkrukken en historische geschilderde afwerking
- Restauratie/reconstructie van de binnenramen van het magazijn (magazijn-winkel), historische geschilderde afwerking
- Herstel deur magazijn : reconstructie van het deurenkader, herplaatsen van bestaande deur, deurkrukken en historische geschilderde afwerking
- Balustrade van de patio verdieping : schilderwerk – reconstructie historische kleuren en glansgraad

6.2.1.2 *Andere werkzaamheden*

In de eerste beheersperiode zijn de volgende werkzaamheden gepland :

- herstelwerken vloer gang woning

Voor deze werkzaamheden zullen één of meerdere onroerend erfgoedpremies volgens de standaardprocedure worden aangevraagd.

6.2.2 Volgende termijnen 2030-2035 / 2036-2041 / 2042-2047

Voor de volgende zes-jaars beheersperiodes is het a priori niet mogelijk nu reeds concrete beheersmaatregelen voor te stellen, behalve de volgende:

Onderhoudsgevoelige elementen zullen volgens noodzaak worden ingepland; waarvoor onroerend erfgoedpremies kunnen worden aangevraagd:

- onderhoudswerken aan het gevelmetselwerk, voegwerken, betonnen gevelelementen
- onderhoudschilderwerken aan (houten) gevelschrijnwerk
- onderhoudswerken aan daken en goten
- herstelwerken aan historische vloerafwerkingen en historische houten structuurelementen

Allicht zijn er in deze periodes ook grondigere wijzigingen nodig aan de inrichtingen van de gebouwen, ten gevolge van gewijzigde context van functies, van gewijzigde comfortnoden en dergelijke meer. De wijzigingen en aanpassingen zullen, in overleg met Onroerend Erfgoed, steeds met maximaal respect voor de erfgoedwaarden en –elementen worden uitgevoerd.

VOORSTEL VAN OPVOLGING EN EVALUATIE

De eigenaars volgen de toestand van hun site nauw op. Zij staan in voor het onderhoud en behoud van de in dit beheersplan gedefinieerde erfgoedelementen en de daaruit voortvloeiende erfgoedwaarden.

Aanpassen of verbouwen van erfgoedelementen zal steeds in overleg gebeuren met het Vlaams Agentschap voor Onroerend Erfgoed.

In aanloop van premieaanvragen en waar van toepassing een omgevingsvergunning zal met de erfgoedconsulenten van Onroerend Erfgoed bijkomend in overleg worden gegaan.

De geplande werken aan de ijzerwinkel+woonhuis waarvoor het bekomen voordeel op de vermindering van registratierechten zullen worden aangewend gebeuren in overleg met Onroerend Erfgoed en zullen geen erfgoedelementen schaden.

Het is voor de eigenaars van de ijzerwinkel+woonhuis aanbevolen om een onderhoudslogboek aan te leggen en bij te houden.

In het kader van het OE besluit wijziging van 1.01.2019 maakt een onderhoudslogboek een 10 % extra premie mogelijk voor aangetoond goed onderhoud. Het voorliggend beheersplan dient hierbij als nulmeting.

Dit houdt in dat datum, prijs en factuur van de onderhoudswerken worden bijgehouden :

- alle onderhoudswerken in eigen beheer, aan de hand van uittreksels uit de werkbonnen/dagboeken/ foto's van voor, tijdens en na de werken en aankoop van materiaal;
- alle andere beheersmaatregelen uitgevoerd door derden, aan de hand van een lijst met beschrijvingen, met de facturen als stavingsstukken.

Onderhoudslogboek bij te houden cf. de meest recente voorschriften van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

8 BIJLAGEN

Bijlagen	Niet van toepassing / niet bijgevoegd	Bijgevoegd (nummer bijlage)
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgesteld (met schaal en N-pijl)		zie hoofdstuk 1
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating		zie hoofdstuk 6 tabel 6.1
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	x	
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	x	
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart	x	
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	x	
Lijst van cultuurobjecten die in aanmerking komen voor een premie		Zie Bijlage 1
Lijst van premiegerechtigde werken aan een orgel dat dateert van na WOI	x	
Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van dien aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	x	
Andere		Bijlage 2 - bijkomend kleuronderzoek